

Begroting 2020

Inhoudsopgave

INHOUDSOPGAVE	4
BEGROTING IN ÉÉN OOGOPSLAG	8
Begroting in één oogopslag	9
INLEIDING	11
Voorwoord.....	12
Voorwoord	12
Samenvatting	13
Algemeen	13
Programma 1 – Burger en bestuur	13
Programma 2 – Openbare ruimte	13
Programma 3 – Ruimte, wonen en economie	14
Programma 4 – Sociaal domein	15
Algemene dekkingsmiddelen	15
Paragrafen.....	16
Paragraaf A - Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	16
Paragraaf B - Lokale heffingen.....	16
Paragraaf C – Onderhoud kapitaalgoederen.....	17
Paragraaf D – Financiering	17
Paragraaf E - Bedrijfsvoering.....	18
Paragraaf F – Verbonden partijen.....	18
Paragraaf G - Grondbeleid	18
Financiële begroting	19
Beleidswensen	19
PROGRAMMA'S	21
Inleiding programma's	22
Inleiding programma's	22
1. Burger en bestuur.....	23
Inleiding	23
1.1 Dienstverlening	23
1.2 Burger en politiek.....	24
1.3 Dorpsgericht werken.....	24
1.4 Openbare orde en veiligheid, crisisbeheersing	25
1.5 Bestuursondersteuning	25
Wat gaat het kosten?	26
2. Openbare ruimte	27
Inleiding	27
2.1 Integraal en burgergericht werken.....	27
2.2 Wegen en verkeer	29
2.3 Groen en speelvoorzieningen	33
2.4 Water	35

Wat gaat het kosten?	38
3. Ruimte, wonen en economie	39
Inleiding	39
3.1 Versterken vrijetijdseconomie	39
3.2 Versterken economische structuur	43
3.3 Wonen	44
3.4 Duurzaamheid	44
3.5 Leefomgeving	46
Wat gaat het kosten?	47
4. Sociaal domein	49
Inleiding	49
4.1 Opgroeien en opvoeden	49
4.2 Zorg voor kwetsbare burgers	52
4.3 Participatie door werk en maatschappelijke inzet	56
4.4 Sport en bewegen	59
4.5 Sociaal culturele accommodaties	61
Wat gaat het kosten?	63
Algemene dekkingsmiddelen	64
Inleiding	64
Lokale heffingen/ plaatselijke belastingen	64
Algemene uitkeringen	65
Dividend	66
Saldo financieringsfunctie	66
Overige algemene dekkingsmiddelen	66
Onvoorzien	66
Vennootschapsbelasting	67
Reserves	67
Overhead	68
Inleiding	68
Wat gaat het kosten?	68
Basisset beleidsindicatoren	70
Inleiding	70
Beleidsindicatoren en taakvelden	70
Leeswijzer	70
PARAGRAFEN	74
Inleiding paragrafen	75
Inleiding paragrafen	75
A. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	76
Inleiding	76
Inventarisatie van de risico's	76
Toelichting bij risico's	78
Inventarisatie van de weerstandscapaciteit	79
Weerstandsvermogen	81
Financiële kengetallen	82
B. Lokale heffingen	85
Inleiding	85

Beleid en hoofdlijnen.....	85
Lokale lastendruk	89
Inkomsten	89
Kwijtschelding	90
C. Onderhoud kapitaalgoederen	91
Inleiding	91
Planning Openbare Werken 2020 en verder.....	92
a. Wegen.....	94
b. Openbare verlichting	97
c. Civiele kunstwerken.....	98
d. Openbaar groen.....	99
e. Speelruimte.....	101
f. Riolering en stedelijke water.....	102
g. Gebouwenbeheer	105
D. Financiering	107
Inleiding	107
A. Risicobeheer	107
B. Financieringspositie	110
E. Bedrijfsvoering	113
Inleiding	113
A. Personeel en organisatie.....	113
B. Informatievoorziening en automatisering	114
C. Huisvesting en facilitaire zaken	115
D. Financiën en Planning & Control.....	116
E. Inkoop	116
F. Verbonden partijen.....	118
Inleiding	118
Visie en doelstellingen	118
Nota Verbonden Partijen	118
Richtlijnen begrotingen 2020 gemeenschappelijke regelingen	118
Lijst verbonden partijen.....	119
Informatie per verbonden partij	120
G. Grondbeleid	127
Inleiding	127
a. Visie gemeentelijk grondbeleid	127
b1. Ontwikkelingen / uitvoering gemeentelijk grondbeleid	127
b2. Ontwikkelingen / uitvoering faciliterend grondbeleid.....	128
c. Wonen	128
d. Werken/ bedrijventerreinen	128
e. Actieve gemeentelijke grondexploitaties	128
f. Financiële positie actieve grondexploitaties.....	128
g. Conclusie resultaat eigen grondexploitaties.....	130
h. Risico's eigen grondexploitaties.....	130
i. Reserves grondbedrijf in relatie tot risico 's – weerstandscapaciteit grondbedrijf	130
Algemene Bedrijfsreserve Grondbedrijf	131
Reserve Bovenwijkse Voorzieningen	131
Weerstandscapaciteit	132

FINANCIËLE BEGROTING.....133

Inleiding financiële begroting.....	134
Inleiding financiële begroting.....	134
A. Overzicht baten en lasten en toelichting.....	135
A. Overzicht baten en lasten en toelichting.....	135
A1. Meerjarenperspectief.....	137
A2. Financiële uitgangspunten.....	137
A3. Verschillen lasten en baten ten opzichte van de Kadernota 2020.....	143
A4. Overzicht incidentele baten en lasten 2020- 2023.....	143
A5. Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves.....	149
B. Financiële positie.....	151
B. Financiële positie.....	151
B1. Investerings.....	151
B2. Stand en verloop van de reserves en voorzieningen.....	151
B3. Financiering.....	155
B4. Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.....	156
B5. Geprognosticeerde balans.....	157
B6. EMU-saldo.....	160

BIJLAGEN 162

1. Overzicht actuele beleidsstukken.....	163
Programma 1. Burger en Bestuur.....	163
Programma 2. Openbare ruimte.....	163
Programma 3. Ruimte, Wonen en Economie.....	163
Programma 4. Sociaal domein.....	164
Algemene beleidsdocumenten.....	165
2. Baten en lasten per taakveld.....	167
2. baten en lasten per taakveld.....	167
3. Taakvelden per programma.....	170
3. Taakvelden per programma.....	170
4. Afkortingenlijst.....	173
4. Afkortingenlijst.....	173
5. Investeringsprognose 2020 - 2024.....	177
5. Investeringsprognose 2020- 2024.....	177
6. Specifieke richtlijnen Verbonden Partijen.....	185
Inleiding.....	185
Aanvullende beleidsrichtlijnen Regio West-Brabant (RWB).....	185
Aanvullende financiële richtlijn Regio West-Brabant (RWB).....	185
Aanvullende beleidsrichtlijnen Veiligheidsregio.....	185
Aanvullende beleidsrichtlijnen Omgevingsdienst.....	186
Aanvullende beleidsrichtlijnen GGD.....	187
Aanvullende beleidsrichtlijnen Regionale Ambulancevoorziening (RAV).....	187
7. Nieuw beleid.....	189
7. Nieuw beleid.....	189

Begroting in één oogopslag

Begroting in één oogopslag

BEGROTING 2020 IN ÉÉN OOGOPSLAG

Dit gaan we doen!

Het is weer gelukt om een goede begroting voor 2020 te maken. Samen met de gemeenteraad, de ambtenaren en het college plannen we zo nauwkeurig mogelijk de uitgaven en inkomsten met een totaal van 62 miljoen euro. Uitgangspunten zijn wettelijke taken, personeel, het coalitieakkoord en het collegewerkprogramma. Uitdagingen zijn de taken op het sociaal domein (huishoudelijke hulp, jeugdzorg), het afvaldossier en bijvoorbeeld de vrijwilligers van de brandweer. En natuurlijk houden we onze buitenruimte op peil met groen, onderhoud en projecten (wegen, riolering en dijken!). We streven daarbij naar een sluitende begroting met zo min mogelijk lasten voor onze inwoners en bedrijven. Nieuw is dat de begroting 2020 nu ook digitaal raadpleegbaar is. Hopelijk wordt ook 2020 weer een goed, overzichtelijk en positief jaar!

Harry Bakker, wethouder Financiën

INKOMSTEN

lokale heffingen

- Onroerendezaakbelasting €4,5 miljoen
- Rioolheffing €3,1 miljoen
- Afvalstoffenheffing €2,9 miljoen
- Leges burgerzaken 0,3 miljoen
- Omgevingsvergunningen 0,7 miljoen
- Overige heffingen 0,3 miljoen

andere inkomsten

- Bijdragen uit reserves 4,5 miljoen
- Huren en pachten 0,8 miljoen
- Dividend 0,1 miljoen
- Overige inkomsten 7,0 miljoen

UITGAVEN

Inwoneraantal 1-1-2020: 27.250

Op basis van programma's

		per inwoner
Burger en Bestuur	€ 4,8 miljoen	€ 177
Openbare Ruimte	€ 9,2 miljoen	€ 338
Ruimte, Wonen en Economie	€ 11,9 miljoen	€ 437
Sociaal Domein	€ 25,6 miljoen	€ 939
Overhead	€ 7,4 miljoen	€ 272
Algemene dekkingsmiddelen	€ 2,8 miljoen	€ 102

Nieuw beleid 2020

Drimmelen

- Uitvoeringsplan Dorpshuys
- Verbetering kades en openbare ruimte oude haven
- Realisatie voetveer tussen Drimmelen en Hofmansplaat

Hooge Zwaluwe

- Uitvoeringsplan sociaal-cultureel centrum De Zonzeel
- Reconstructie riool en weg Margrietstraat-Julianastraat

Lage Zwaluwe

- Algemene voorziening Wmo bij de Ganshoek
- Ontwikkeling kampeerterrein Crezée
- Ontwikkeling tijdelijk wonen voormalige Willibrorduslocatie
- Herinrichting Amerover kop buitenhaven Lage Zwaluwe
- Herinrichten omgeving haven Lage Zwaluwe

Wagenberg

- Uitvoeringsplan Plexat
- Aanpak toegankelijkheid Parallelweg

Made

- Gemeenteraadsdag voor jongeren
- Dongemondcollege
- Renovatie zwembad De Randoet
- Uitvoering centrumplan, deel Marktstraat-Molenplein
- Klimaatbestendige Boerenhoekstraat en Van Campenhoutstraat
- Concretisering planvorming sociaal-cultureel dorpshart

Terheijden

- Algemene voorziening Wmo bij Antonius Abt
- Renovatie accommodatie voetbalvereniging
- Renovatie zwembad Het Puzzelbad
- Uitvoeren centrumroute
- Herontwikkeling Kleine Schans

Algemeen

- Vergroten bereik voor- en vroegschoolse educatie
- Lesprogramma Democracy voor basisscholen
- Pilot praktijkondersteuner jeugdhulp bij de huisarts
- Pilot leren-werken voor statushouders
- Extra regelingen sport, cultuur en bibliotheek voor minima en statushouders
- Verbetering kwaliteit trottoirs en prioritaire looproutes
- 100 nieuwbouwwoningen, verdeeld over de kernen
- Opstellen wijkgerichte warmtetransitieplannen
- Verduurzaming Amerwarmtenet
- Bijdragen aan Drimmelense Energie Agenda
- Opstellen Omgevingsvisie
- Aanleg breedband buitengebied
- Evenementen, bijvoorbeeld de Vuelta
- Aanleg bos op centrale plaats in gemeente

Inleiding

Voorwoord

Voorwoord

Dit is de programmabegroting 2020 van de Gemeente Drimmelen. Alweer de tweede begroting binnen de lopende bestuursperiode en gebaseerd op het coalitieakkoord Een mooi en gezond Drimmelen maken we SAMEN ! De programmabegroting gaat uit van de kadernota 2020 die uw raad op 4 juli 2019 vaststelde.

Voor ieder programma geven we aan wat het college in het nieuwe begrotingsjaar wil bereiken, wat zij daarvoor in 2020 gaat doen en wat die inspanningen naar verwachting gaan kosten. Daarnaast maken de paragrafen en bijlagen die het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht stelt deel uit van het begrotingsdocument. Tot slot leest u de wensen voor nieuw beleid. De provincies stelden gezamenlijk een nieuw Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader (GTK) vast. De provincie Noord-Brabant informeerde u daarover met haar brief van 2 juli 2019. Uitgangspunt voor repressief toezicht blijft het structureel en reëel evenwicht van een gemeentelijke begroting. Structureel houdt in dat structurele lasten gedekt moeten worden door structurele baten. Reëel betekent dat de opgenomen ramingen volledig, realistisch en haalbaar moeten zijn.

Het college is verheugd om u een meerjarenraming te kunnen presenteren die zowel structureel als reëel in evenwicht is. Bovendien voldoet de meerjarenraming aan de richtlijnen van de provinciale begrotingscirculaire van 26 april 2019.

Trots stellen we vast dat de blijvend goede financiële positie van de gemeente het mogelijk maakt om de beleidsvoornemens uit Een mooi en gezond Drimmelen maken we SAMEN ! uit te voeren. We kijken ernaar uit om daar samen met uw raad invulling aan te geven.

Samenvatting

Algemeen

In deze samenvatting leest u de belangrijkste beleidsvoornemens uit de 4 lokale programma's en hoe we die beleidsvoornemens financieel dekken. Vervolgens staan we stil bij opvallende ontwikkelingen in de paragrafen die het BBV verplicht stelt, van weerstandsvermogen tot en met grondbeleid. Daarna geven we u inzicht in de ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente. Tot slot nemen wij u mee in de nieuwe beleidswensen.

Programma 1 – Burger en bestuur

De hoofddoelstelling van het programma Burger en bestuur: Drimmelen is een veilige gemeente waarin inwoners, bedrijven en organisaties/verenigingen samen leven, werken en genieten.

Het programma heeft 5 thema's. Per thema willen we in 2020 het volgende bereiken:

- Dienstverlening: het vergroten van digitale dienstverleningsvormen.
- Burger en politiek: juist, volledig en tijdig communiceren met inwoners, ondernemers en organisaties. En het creëren van een omgevingsbewuste, wendbare organisatie en bestuur.
- Dorpsgericht werken: het stimuleren van inwoners om mee te denken, te doen en zelf activiteiten te initiëren. Maar ook recht doen aan de verantwoordelijkheid en deskundigheid van inwoners.
- Openbare orde en veiligheid, crisisbeheersing: een daadkrachtige aanpak van veiligheidsvraagstukken en onveiligheidsgevoelens. En een optimale gemeentelijke crisisorganisatie die voortkomt uit samenwerking binnen het district.
- Bestuursondersteuning: het juist, tijdig en volledig laten verlopen van ondersteunende processen, in het bijzonder de inbedding van het privacybeleid en privacyprotocollen.

Programma 2 – Openbare ruimte

De hoofddoelstelling van het programma Openbare ruimte: het op een effectieve en efficiënte manier de openbare ruimte schoon, heel, veilig en aantrekkelijk maken en houden. Hierbij betrekken we burgers en bedrijven. Er is ruimte voor verschillende aanpakken, kwaliteitsniveaus en maatwerkafspraken.

Het programma heeft 4 thema's. Per thema willen we in 2020 het volgende bereiken:

- Integraal en burgergericht werken:
  - inbreng van belanghebbenden bij planvorming voor de openbare ruimte vergroten
  - integraal ontwikkelen en onderhouden van de openbare ruimte
  - overdragen van onderhoud aan inwoners
  - verhogen van de kwaliteit van dienstverlening door het beter behandelen van klachten en meldingen.
- Wegen en verkeer:
  - bevorderen van een duurzaam veilige infrastructuur

- aansluiten bij het provinciale verkeersveiligheidsbeleid om te streven naar nul verkeersdoden
- een goede bereikbaarheid en zo weinig mogelijk overlast voor gemotoriseerd verkeer
- realiseren van een duurzaam areaal aan openbare verlichting
- het heel, schoon en veilig houden van civieltechnische kunstwerken
- openbaar vervoer zorgt voor een goede bereikbaarheid van de verschillende kernen
- voldoende parkeerruimte voor fiets en/of auto op korte loopafstand van woningen, winkelgebieden, maatschappelijke voorzieningen en openbaar vervoer knooppunten
- speciale aandacht voor de doelgroep Langzaam Verkeer.
- Groen en speelvoorzieningen:
  - beschermen van de bomen om op langere termijn een leefbare omgeving te behouden
  - bij (her)inrichting van het openbaar groen streven we naar bruikbaarheid, aantrekkelijkheid, duurzaamheid en het verhogen van de biodiversiteit door groenblijvend en kleurrijk groen
  - de vitaliteit van de inwoners vergroten door bewegen in de openbare ruimte aantrekkelijk te maken voor jong en oud
  - beschermen van de volksgezondheid door bestrijding van ongedierte
  - stimuleren van de voorzieningen voor honden in de openbare ruimte en daarmee de sociale cohesie verbeteren en overlast door honden beperken.
- Water:
  - de volksgezondheid verbeteren door afvalwater in te zamelen en naar een overnamepunt te brengen
  - samen met het waterschap en andere gemeenten zorgen voor robuuste dijken en keringen
  - inwoners bewust te maken van de afvalwaterketen door educatie en voorlichting
  - beperken van grondwateroverlast en -onderlast
  - beperken van de overlast van hemelwater
  - het watersysteem biedt voldoende veiligheid tegen hoogwater en is klimaatbestendig ingericht
  - de kosten van het waterbeheer minder te laten stijgen door samen te werken met waterschappen en gemeenten.

Programma 3 – Ruimte, wonen en economie

De hoofddoelstellingen van het programma Ruimte, wonen en economie zijn het bevorderen van de economische vitaliteit en werkgelegenheid, Drimmelen recreatief op de kaart te zetten, de gemeente te profileren als aantrekkelijke woongemeente, het bouwen van voldoende woningen en het creëren van een energieneutrale gemeente in 2040.

Het programma heeft 6 thema's. Per thema willen we in 2020 het volgende bereiken:

- Versterken vrijetijdseconomie: Drimmelen recreatief op de kaart zetten en kansen benutten voor Nationaal Park De Biesbosch en het verbeteren van de toeristische infrastructuur en bereikbaarheid.

- Versterken economische structuur: het bevorderen van de economische vitaliteit en werkgelegenheid.
- Ruimte: het realiseren van een vitaal en duurzaam buitengebied.
- Wonen: het voldoende bouwen van woningen in alle kernen en alle prijsklassen.
- Duurzaamheid: het creëren van een energieneutrale gemeente in 2040.
- Leefgebied: Drimmelen profileren als een aantrekkelijke woongemeente.

Programma 4 – Sociaal domein

De hoofddoelstelling van het programma Sociaal Domein is: we hebben een inclusieve samenleving. Hierin kan iedereen meedoen aan activiteiten op het gebied van onderwijs, werk, sport en ontmoeting, zorg en welzijn. Ongeacht leeftijd, sociale klasse, afkomst of beperking. Iedereen neemt zelf verantwoordelijkheid en ondersteunt de mensen in zijn omgeving. Mensen die het niet redden met hulp van mensen uit hun omgeving of algemene voorzieningen krijgen ondersteuning van de gemeente.

Het programma kent 5 thema's. Per thema willen we in 2020 het volgende bereiken:

- Opgroeien en opvoeden: het bevorderen van gelijke onderwijskansen, het op goede wijze faciliteren van het onderwijs in de gemeente en het helpen van ouders en kinderen in het zelfstandig oplossen van problemen.
- Zorg voor kwetsbare burgers: het helpen bij het terugdringen van schulden, het ondersteunen van inwoners om de zelfredzaamheid en kwaliteit van leven te verbeteren en het stimuleren van een gezonde levensstijl.
- Participatie door werk en maatschappelijke inzet: het bevorderen dat mensen die nog niet in staat zijn tot betaald werk vrijwilligerswerk gaan doen, het bevorderen dat mensen met en zonder arbeidsbeperking bij reguliere werkgevers aan het werk gaan en daar waar mogelijk en nodig de instroom van mensen in de Participatiewet beperken en misbruik en oneigenlijk gebruik van uitkeringen voorkomen en aanpakken.
- Sport en bewegen: meedoen aan sport en cultuur en ontmoeting stimuleren en faciliteren, sportaccommodaties zijn voor iedereen toegankelijk en duurzaam en het stimuleren van sporten en bewegen.
- Sociaal-culturele accommodaties: de gemeenschapshuizen zijn voor iedereen toegankelijk en duurzaam, worden duurzaam en optimaal gebruikt en het meedoen aan sport, cultuur en ontmoeting stimuleren en faciliteren.

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten van een gemeente waarvoor geen bestedingsdoel is bepaald. Dit betekent dat de gemeente deze middelen vrij kan besteden, in tegenstelling tot de specifieke dekkingsmiddelen.

In 2020 kent Drimmelen de volgende algemene dekkingsmiddelen:

- Lokale heffingen zoals OZB, toeristenbelasting en precario. Zie paragraaf B/Lokale heffingen
- Algemene uitkeringen, met name de algemene uitkering uit het Gemeentefonds

- Dividend. In het geval van Drimmelen dividend van de Bank Nederlandse Gemeenten
- Saldo van de financieringsfunctie (renteresultaat): het verschil tussen de rekenrente die aan programma's wordt toegerekend en de werkelijk betaalde rente over lang- en kortlopende leningen
- Overige algemene dekkingsmiddelen

Drimmelen begroot voor 2020 een opbrengst van € 37,6 miljoen aan algemene dekkingsmiddelen (begroot 2019: € 37,1 miljoen). Waarvan € 33,6 miljoen aan algemene uitkeringen (begroot 2019 € 32,3 miljoen). Deze toename is te danken aan een groei van de uitkering uit het Gemeentefonds in 2020. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voorziet in haar circulaire van 17 september 2019 ook een groei van deze uitkering voor de jaren 2021 en 2022.

Paragrafen

Paragraaf A - Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Drimmelen heeft 45 risico's geïdentificeerd die de realisatie van gestelde doelen kunnen bedreigen. Geen enkele van die risico's valt in de hoogste categorieën (kans > 90% en financieel gevolg > € 100.000).

Om het optreden van de geïdentificeerde risico's financieel af te kunnen dekken is een weerstandscapaciteit van € 2.827.000 nodig. De begrote weerstandscapaciteit voor 2020 is € 16.207.000 zodat voor 2020 een weerstandsratio van 5,79 wordt begroot. Een weerstandsratio vanaf 2,0 laat zich als uitstekend kwalificeren.

De financiële gezondheid van een gemeente wordt uitgedrukt in een verplichte set van 5 kengetallen:

- netto schuldquote
- solvabiliteitsratio
- grondexploitatie
- structurele exploitatieruimte
- belastingcapaciteit.

De begrote omvang van de kengetallen geeft in samenhang onverminderd het beeld van een financieel gezonde gemeente.

Paragraaf B - Lokale heffingen

Het portfolio van Drimmelen kent 12 vormen van lokale heffingen. Het beleid is er op gericht om de algemene en uitvoeringskosten per type heffing te dekken. Het beleid is vastgesteld in lokale verordeningen. De opbrengst van de toeristenbelasting besteden we aan het in stand houden en verbeteren van toeristische en recreatieve voorzieningen.

Drimmelen verwacht in 2020 € 11,9 miljoen (begroot 2019 € 11,7 miljoen) aan lokale heffingen te kunnen innen. Stijgende kosten voor de inzameling en verwerking van afvalstoffen zijn met het oog op kostendekkendheid aanleiding om de lokale tarieven aan te passen.

Deze ontwikkeling heeft een ongunstige invloed op de ontwikkeling van de lokale lastendruk. Voor 2020 wordt een lastendruk van € 780,81 per huishouden begroot. Ten opzichte van 2019 (€ 758,63 begroot) betekent dit een procentuele toename van 2,9%.

Paragraaf C – Onderhoud kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen zijn: wegen, riolering, water, groen en gebouwen. Voor het onderhoud van deze kapitaalgoederen volgen we wet- en regelgeving:

- Landelijke wetgeving zoals de Wegenwet, de Wet milieubeheer en de Wet energiedistributie
- Regionale regelgeving zoals het reglement op de watergangen Noord-Brabant
- Lokale regelgeving zoals het beleidsplan Verkeer en Vervoer, het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan en het beleidsplan Openbare Verlichting

Voor 2020 zijn de volgende integrale onderhoudsprojecten gepland:

	Riolering	Wegen	Verkeer	Groen	Openbare verlichting	Website/BouwApp	Bewonersbrief	Inloopavond	Bewonersavond	Voorbereiding 2020
Centrumroute Terheijden	x	x	x	x	x	x	x	x		x
Stationstraat en omgeving Made										
Rioolvervanging Julianastraat/ Prinses Margrietstraat Hooge Zwaluwe	x	x	x	x		x		x		
Centrumplan Made	x	x	x		x	x		x		
Oude Haven van Drimmelen										x
Boerenhoekstraat/ Van Camphenhoutstraat Made	x	x	x	x	x	x		x		
Parallelweg Wagenberg	x	x	x		x	x		x		
Fietsstroken Hoofdstraat Terheijden										x
Prioritaire looproutes		x	x			x		x		
Winkelstrip Lage Zwaluwe		x	x	x		x	x			
Zeggelaan Terheijden			x							x
Kastanjelaan Iepenlaan Made	x	x	x		x	x				

De financiële gevolgen van het uitvoeren van integrale en niet-integrale onderhoudsprojecten geven we weer in de investeringsprognose. Die investeringsprognose treft u als bijlage 5 bij deze begroting aan.

Paragraaf D – Financiering

In de paragraaf Financiering heeft Drimmelen haar verwachtingen en het beleid voor haar financieringsrisico's vastgelegd. Het vormt daarmee een uitwerking van het treasury statuut waarin is opgenomen dat Drimmelen haar (zover van toepassing zijnde) rente-, krediet-, koers- en intern liquiditeitsrisico beheersbaar wil houden.

Drimmelen verwacht in 2020 geen renterisico's, geen kredietrisico's op leningen en beleggingen en geen intern liquiditeitsrisico. Wel staat de gemeente borg ten gunste van geldgevers voor de betaling van rente en aflossing op langlopende geldleningen die door een zorginstelling en woningbouwverenigingen zijn afgesloten. In dat laatste geval fungeert de gemeente samen met het Rijk en de andere gemeenten als achtervang indien het Waarborgfonds Sociale Woningbouw niet (geheel) aan haar verplichtingen kan voldoen.

De externe rentelasten over de korte en lange financiering bedragen in 2020 € 132.613. Dit bedrag aan externe rente zou aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden toegerekend moeten worden. In verhouding tot de boekwaarde van bestaande investeringen op 1 januari 2020 (€ 76,0 miljoen) staat dit rentebedrag voor een rente-omslag van 0,17%. Gezien de beperkte hoogte van dit percentage wordt in 2020 geen rente omgeslagen naar investeringen, grondexploitaties en taakvelden.

Paragraaf E - Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering onderscheiden we in PIOFAH: personeel, informatievoorziening, organisatie, financiën, automatisering en huisvesting. De belangrijkste beleidsvoornemens zijn:

- Personeel:
  - verlagen van het ziekteverzuim
  - opvolgen van de aanbevelingen uit de Risico-Inventarisatie en Evaluatie
  - afnemen van het aantal inhuurkrachten
  - invoeren van een nieuw functieboek.
- Informatievoorziening: het vaststellen en uitvoeren van het ambitieplan dienstverlening en informatie-voorziening
- Organisatie: het evalueren van het Inkoop- en aanbestedingsbeleid. De Rekenkamer West-Brabant onderzocht in 2019 de naleving van dit beleid.
- Financiën: het uitrollen van het privacybeleid en het volgens landelijke wetgeving overgaan op de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO).
- Automatisering:
  - starten met de gefaseerde aanbesteding van kernapplicaties
  - implementeren van de Wet Modernisering Elektronisch Verkeer
  - doorontwikkelen van de gemeentelijke website.
- Huisvesting:
  - aanbesteden en mogelijk starten met het verduurzamen van het gemeentehuis
  - aanbesteden van een nieuw werkplek-concept
  - digitaliseren van papieren informatie uit de periode 2013 – 2018.

Paragraaf F – Verbonden partijen

Alle raden van deelnemende gemeenten stemden in met de centrumregeling voor Veilig Thuis West-Brabant. En vanaf 1 januari 2020 zullen Drimmelen en Geertruidenberg in de vorm van een bedrijfsvoering organisatie samen-werken in een Centrum voor Jeugd en Gezin. Deze nieuwe gemeenschappelijke regelingen staan in deze paragraaf.

De gemeenteraad behandelde op 27 juni 2019 de ontwerpbegrotingen 2020 van de gemeenschappelijke regelingen. Die ontwerpbegrotingen vormen de inhoud van de paragraaf Verbonden Partijen. Per Verbonden Partij beschreven we de risico's die het bestuur van die partij voorziet.

Samen met u heeft het college bijzondere aandacht voor Parkschap Nationaal Park De Biesbosch. Het Parkschap heroriënteert zich op haar rol en positie en spant zich in om haar begroting opnieuw structureel en reëel sluitend te krijgen.

Paragraaf G - Grondbeleid

Drimmelen heeft als visie dat het grondbeleid een instrument is dat we inzetten om beleidsdoelen van ruimtelijke ordening, wonen, economie, maatschappelijke ontwikkeling en verkeer en vervoer te realiseren. Dit staat beschreven in de nota Grondbeleid 2016 – 2020.

De gemeente voert haar grondbeleid bij voorkeur faciliterend uit. We beperken ons tot onze publiekrechtelijke rol zoals het vaststellen van de kaders en de

randvoorwaarden van de ontwikkelingen en de controle hierop. Door deze beleidskeuze heeft het gemeentelijke grondbeleid geen grote financiële impact. Drimmelen heeft 4 actieve grondposities: het Oranjeplein in Terheijden, Prinsenvolder in Made, het Dega-terrein in Lage Zwaluwe en kavels aan de Antwerpsestraat en de Geraniumstraat in Made. Op 1 januari 2020 is de boekwaarde van deze grondposities € 97.000. In 2020 voorzien we een resultaat van € 339.000 op de totale grondexploitatie: € 17.000 negatief op Prinsenvolder, € 119.000 op het Degaterrein en € 237.000 op beide genoemde kavels. Resultaten van het actieve grondbeleid verrekenen we met de reserves voor grondzaken. Die reserves (een algemene reserve en een reserve voor bovenwijkse voorzieningen) zijn bedoeld als weerstand voor toekomstige risico's. Uitgangspunt hierbij is dat de gemeente in ieder geval een bedrag van € 1,5 miljoen aanhoudt voor strategische aankopen. Na aftrek van dit bedrag blijft eind 2020 naar verwachting een buffer van € 0,4 miljoen over.

Financiële begroting

De uitvoering van de programmabegroting kan in 2020 financieel niet volledig worden afgedekt. Voor het begrotingsjaar wordt een exploitatietekort van € 455.000 voorzien en voor de jaren daaropvolgend exploitatie-overschotten van € 156.000 (2021), € 187.000 (2022) en € 473.000 (2023).

Het structurele begrotingssaldo, m.a.w. het exploitatiesaldo gezuiverd van incidentele baten en lasten, vertoont voor alle jaren een positief beeld. Over 2020 bedraagt het structurele overschot € 3.000, over 2021 € 397.000, over 2022 € 215.000 en over 2023 € 436.000. Voor behoud van het repressief toezicht door de provincie is het noodzakelijk dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is.

Opgemerkt wordt dat in de begroting geen rekening is gehouden met een structurele verhoging van de Algemene uitkering m.b.t. jeugdhulp vanaf 2022. In 2020 en 2021 zijn de extra inkomsten conform de meicirculaire opgenomen, € 310.000 voor 2020 en € 311.000 voor 2021. Landelijk wordt onderzoek gedaan naar de noodzaak van een dergelijke structurele verhoging vanaf 2022.

Het zogeheten EMU-saldo geldt binnen de Europese Unie als een indicator om de gezondheid van de overheids-financiën te kunnen bepalen. Volgens de septembercirculaire 2019 is de referentiewaarde voor het EMU-saldo van de gemeente Drimmelen - € 2.066.000. Drimmelen begroot zelf een EMU-saldo van - € 3.977.079. Dit betekent dat het saldo van inkomsten en uitgaven in 2020 negatief is.

Beleidswensen

De gemeenteraad heeft op 4 juli 2019 de Kadernota 2020 vastgesteld. Hierbij is besloten om een deel van de beleidswensen incidenteel te verwerken. De wens van het college is echter om ook beleidswensen met een structureel karakter, indien er financiële ruimte is, in te vullen. Het betreft de volgende beleidswensen:

Beleidswensen								in € 1.000
	Omschrijving	Progr.	Invest.	S / I	2020	2021	2022	2023
1	Formatie-uitbreiding BOA's (1 fte)	1		S	68	68	68	68
2	Installatieverantwoordelijke Nen 3140	2		S	60	60	60	60
3	Werkvoorbereider Kabels en leidingen	2		S	pm	pm	pm	pm
4	Beleidsmedewerker Economische zaken (0,33 fte)	3		S	23	23	23	23
5	Nieuwe wet inburgering	4		S	-	pm	pm	pm
	Dekking: rijksbijdrage	4		S	-	pm	pm	pm
6	Doordecentralisatie Beschermd Wonen/Maatsch.Opvang	4		S	-	pm	pm	pm
	Dekking: rijksbijdrage	4		S	-	pm	pm	pm
7	Coordinator Wmo (0,22 fte)	4		S	17	17	17	17
Totaal beleidswensen					168	168	168	168

Begin 2020 zal het college een nieuwe toekomstvisie voor het wonen, werken en leven in Drimmelen aan de raad aanbieden. Daarvan afgeleid zullen een nieuwe visie op de organisatie en nieuwe Strategische Personeels-planning worden opgesteld. Met daarbij inbegrepen hernieuwde aandacht voor de wens om tot structurele invulling van de genoemde formatie te komen. In de voorliggende begroting is voorsnog geen rekening gehouden met de kosten van een eventuele vervulling deze wensen.

Programma's

Inleiding programma's

Inleiding programma's

Het programmaplan bevat per programma:

- de speerpunten uit het nieuwe coalitieakkoord "Een mooi en gezond Drimmelen maken we SAMEN !" ;
- de hoofddoelstelling van het programma;
- per thema
  - de subdoelstellingen, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten (Wat willen we bereiken?);
  - de wijze waarop ernaar gestreefd zal worden die effecten te bereiken (Wat gaan we ervoor doen?);
- de raming van baten en lasten (Wat gaat het kosten?);
- prestatie-indicatoren.

Een programma is een samenhangend geheel van activiteiten. De programma's zijn een uitwerking van het coalitieprogramma. De programma's en de doelstellingen uit het coalitieprogramma gelden voor de gehele raadsperiode. Om de speerpunten van het beleid te realiseren, worden door de gemeente activiteiten uitgevoerd. Sommige activiteiten zijn doorlopend en komen voort uit de verplichte taken van een gemeente.

Andere activiteiten hangen nauw samen met een bepaalde gewenste maatschappelijke uitkomst.

1. Burger en bestuur

Inleiding

De hoofddoelstelling van het programma is:

Drimmelen is een veilige gemeente waarin de inwoners, bedrijven en organisaties/verenigingen samen leven, werken en genieten.

In het coalitieprogramma Een mooi en gezond Drimmelen maken we SAMEN ! staat:

Drimmelen is een veilige gemeente waarin inwoners, bedrijven, organisaties en verenigingen samen leven, werken en genieten. De dienstverlening en service zijn belangrijk. De gemeente is open en benaderbaar. We communiceren met een tijdige, duidelijke boodschap en zijn zo transparant mogelijk. Het dorpsgericht werken is meer dan een subsidieregeling en dit succes zetten we voort met de nadruk op burger- en overheidsparticipatie en een gezamenlijke toekomstvisie.

Het programma is uitgewerkt in vijf thema's. De doelstellingen zijn uitgewerkt in de volgende thema's en bijbehorende subdoelstellingen:

1. Dienstverlening
2. Burger en politiek
3. Dorpsgericht werken
4. Openbare orde en veiligheid, crisisbeheersing
5. Bestuursondersteuning.

1.1 Dienstverlening

Wat willen we bereiken?

Vergroten digitale mogelijkheden

Wat gaan we daarvoor doen?

Vaststellen van het ambitieplan dienstverlening en informatievoorziening en hieraan uitvoering geven in 2020

Portefeuillehouder: Harry Bakker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Prestatie-indicator

Prestatie-indicator	Werkelijk 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Digitalisering, aantal producten online totaal	19	25	28
Digitalisering, aantal producten online als pdf	34	30	40
Wachttijd in minuten in de hal	2	1	2
Wachttijd in minuten aan de balie*	10	10	10

*De wachttijd aan de balies wordt hoger begroot vanwege het feit dat er minder eenvoudige en meer complexe zaken aan de balies komen. Uitreiken van rijbewijzen en ID's is hierin niet meegenomen; dit gebeurt aan de servicebalie, zonder afspraak.

1.2 Burger en politiek

Wat willen we bereiken?

Er wordt juist, tijdig en volledig gecommuniceerd

Wat gaan we daarvoor doen?

Basis op orde

Portefeuillehouder: Harry Bakker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Aandacht voor het versterken van de interne- en externe communicatie

Portefeuillehouder: Harry Bakker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Ondersteuning grote projecten

Portefeuillehouder: Harry Bakker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Organisatie en bestuur zijn omgevingsbewust en wendbaar

Wat gaan we daarvoor doen?

Inwoners en bestuur nader tot elkaar brengen

Portefeuillehouder: Harry Bakker, Gert de Kok

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Opstellen toekomstvisie

Portefeuillehouder: Harry Bakker, Gert de Kok

Startdatum: 01-04-2019 Einddatum: 01-06-2020

1.3 Dorpsgericht werken

Wat willen we bereiken?

Gemeente Drimmelen stimuleert inwoners om mee te denken, te doen en zelf dingen op te pakken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Dorpsonderonsjes

Portefeuillehouder: Harry Bakker

Startdatum: 02-09-2019 Einddatum: 16-03-2022

Meet and Match

Portefeuillehouder: Harry Bakker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Samen aan de slag

Deze subsidieregeling startte tijdens de vorige coalitieperiode en is in deze collegeperiode verlengd. Inwoners maken hiervan dankbaar gebruik en dit verwachten we ook de komende jaren.

Portefeuillehouder: Harry Bakker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Verantwoordelijkheid en deskundigheid van inwoner tot zijn recht laten komen

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitvoering van de visie Dorpsgericht werken (DGW) 3.0

Portefeuillehouder: Harry Bakker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

1.4 Openbare orde en veiligheid, crisisbeheersing

Wat willen we bereiken?

Daadkrachtige aanpak van veiligheidsvraagstukken en onveiligheidsgevoelens

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitvoering prioriteiten integraal veiligheidsbeleid

Portefeuillehouder: Gert de Kok

Startdatum: 01-01-2019 Einddatum: 31-12-2020

De gemeentelijke crisisorganisatie, voortkomend uit districtelijke samenwerking, is op orde

Wat gaan we daarvoor doen?

OTO (opleiden, trainen, oefenen)

Portefeuillehouder: Gert de Kok

Startdatum: 01-01-2020 Einddatum: 31-12-2020

1.5 Bestuursondersteuning

Wat willen we bereiken?

Juist, tijdig en volledig laten verlopen van ondersteunende processen

Wat gaan we daarvoor doen?

Privacybeleid verder vormgeven en uitrollen

Portefeuillehouder: Gert de Kok

Startdatum: 01-01-2020 Einddatum: 31-12-2021

Geluk

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Wat gaat het kosten?

Tabel Prg.1-2

	Realisatie 2018	Begroting 2019	2020	2021	2022	2023
Dienstverlening	549.088	451.802	456.398	457.057	449.079	444.519
Burger en politiek	569.355	618.893	623.996	623.996	623.996	623.996
Dorpsgericht werken	182.437	180.265	131.074	131.066	128.577	103.580
Openbare orde en veiligheid, crisisbeheersing	1.511.383	1.973.431	1.888.897	1.979.320	2.009.456	2.040.119
Bestuursondersteuning	1.523.388	1.721.846	1.728.630	1.752.571	1.705.334	1.661.264
Totaal lasten	4.335.651	4.946.237	4.828.995	4.944.010	4.916.441	4.873.477
Dienstverlening	522.370	313.857	291.804	300.694	262.074	230.675
Burger en politiek	0	0	0	0	0	0
Dorpsgericht werken	754	29	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid, crisisbeheersing	14.956	5.119	3.500	3.500	3.500	3.500
Bestuursondersteuning	22.682	11.617	11.925	11.925	11.925	11.925
Totaal baten	560.764	330.622	307.229	316.119	277.499	246.100
Saldo mutaties reserves	-92.857	-143.225	-46.486	-46.483	-43.983	-18.983
Saldo van baten en lasten	3.682.030	4.472.391	4.475.284	4.581.408	4.594.959	4.608.394

2. Openbare ruimte

Inleiding

De hoofddoelstelling van het programma is:

Het op een effectieve en efficiënte manier de openbare ruimte schoon, heel, veilig en aantrekkelijk maken en houden. Hierbij betrekken we burgers en bedrijven en er is ruimte voor biodiversiteit in de aanpak en kwaliteitsniveaus en maatwerkafspraken.

In het coalitieprogramma Een mooi en gezond Drimmelen maken we SAMEN ! staat:

Het op een zo effectief en efficiënt mogelijke manier de openbare ruimte schoon, heel, veilig en aantrekkelijk maken en houden. Hierbij betrekken we burgers en bedrijven en er is ruimte voor diversiteit in aanpak, kwaliteitsniveau en maatwerkafspraken. We gaan de klanttevredenheid meten.

In het coalitieprogramma beschreven we:

- We doen het duurzaam;
- We doen het met het oog op klimaat;
- We doen het veilig: comfortabele en veilige fietsverbindingen;
- We doen het samen met onze inwoners;
- We doen het gezond;
- We doen het om het recreatieve karakter te versterken;
- Bij verkeer zetten we in op een combinatie van infrastructuur, gedrag en handhaving.

Het programma is uitgewerkt in 4 thema's. De doelstellingen zijn uitgewerkt in de volgende thema's en bijbehorende subdoelstellingen:

1. Integraal en burgergericht werken
2. Wegen en verkeer
3. Groen en speelvoorzieningen
4. Water.

Prestatie-indicator			
Thema	Prestatie-indicator	2019	Begroot 2020
1. Integraal en burgergericht werken	Bewoners zijn tevreden over de afgeronde projecten	*	70% of meer
2. Wegen en Verkeer	Kwaliteit C (gemiddeld)	93%	90% of meer
3. Groen en Speelvoorzieningen	Maandelijkse schouw openbaar groen voldoet aan afgesproken kwaliteitsniveau	B	90% of meer
	Tevredenheid burgers over onderhoud openbaar groen (burgerenquête)	5,8	6,5
4. Openbare Verlichting	Tevredenheid burgers over onderhoud openbare verlichting	7,9	7 of meer

*Geen gegevens bekend bij het opstellen van de begroting

2.1 Integraal en burgergericht werken

Wat willen we bereiken?

De inbreng bij planvorming Openbare Ruimte van belanghebbenden vergroten

Wat gaan we daarvoor doen?

Bij herinrichtingsprojecten inwoners op tijd informeren en betrekken

De inwoners betrekken we op tijd bij het voorbereiden van grote werken in de openbare ruimte. Vaak voeren we een stakeholders-analyse uit. We nodigen gericht uit voor informatieavonden.

Hieronder staan de Integrale projecten 2020.

	Riolerings	Wegen	Verkeer	Groen	Openbare verlichting	Website/BouwApp	Bewonerbrief	Inloopavond	Bewonersavond	Voorbereiding 2020
Centrumroute Terheijden	x	x	x	x	x	x	x	x		
Stationstraat en omgeving Made										x
Rioolvervanging Julianastraat/ Prinses Margrietstraat Hooge Zwaluwe	x	x	x	x		x	x	x		
Centrumplan Made	x	x	x		x	x	x	x		
Oude Haven van Drimmelen										x
Boerenhoekstraat/ Van Campenhoutstraat Made	x	x	x	x	x	x		x		
Parallelweg Wagenberg	x	x	x		x	x		x		
Fietsstroken Hoofdstraat Terheijden										x
Prioritaire looproutes		x	x				x			
Winkelstrip Lage Zwaluwe		x	x	x		x	x			
Zeggelaan Terheijden			x							x
Kastanjelaan Iepenlaan Made	x	x	x			x				

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

De openbare ruimte ontwikkelen en onderhouden we integraal. Vanaf 2020 werken we volgens het principe integraal werken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Integraal werken

Vanaf 2020 werken we integraal. Het hierbij behorende stappenplan stelt het college vast. We maken hierbij een Integraal Programma Openbare Ruimte.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018

Het overdragen van onderhoud aan inwoners

Wat gaan we daarvoor doen?

Het effectbestek groen gebruiken we om onderhoud samen met inwoners uit te voeren of over te dragen

Bij het effectbestek groen dragen we niet het beheer van de openbare ruimte over. Het is de bedoeling dat de inwoners meer invloed hebben op de kwaliteit van hun leefomgeving. We staan ervoor open om in overleg met de aannemer het onderhoud over te dragen.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Jaarlijkse schouw met stichting WWZ Drimmelen

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Verhogen van de kwaliteit van dienstverlening door het beter behandelen van klachten en meldingen

Wat gaan we daarvoor doen?

Monitoren voortgang meldingen

Het meldsysteem maakt rapportages. Deze gebruiken we voor het verhogen van de kwaliteit en reactiesnelheid richting de melders. Doordat we de meldingen op kaart hebben kunnen we ook gebiedsgerichte aanpak hanteren.

Portefeuillehouder: Harry Bakker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

2.2 Wegen en verkeer

Wat willen we bereiken?

Bevorderen van een duurzaam veilige infrastructuur

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitbreiden laadpaalinfrastructuur

We plaatsen zelf geen laadpalen, maar spelen in op de vraag. Verzoeken van inwoners stimuleren we. Zo is een aanvraag vrij van leges.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

De gemeente Drimmelen sluit aan bij het provinciale verkeersveiligheidsbeleid om te streven naar nul verkeersdoden

Wat gaan we daarvoor doen?

Nota verkeersmaatregelen

Ieder jaar maken we een nota Verkeersmaatregelen. Deze volgt uit de analyse van verkeerstellingen. Ook in 2020 maken we dit plan en voeren we het uit.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Organiseren structureel handhavingsoverleg

Eens per kwartaal is een handhavingsoverleg. Deelnemers zijn de politie, AOV-er, verkeersmedewerkers en een BOA. Bij dit overleg bespreken we ook handhavingsacties en campagnes. Zo houden we drie keer handhavingsacties voor groot verkeer en houden we bewustwordingscampagnes. Ook zetten we Rent a Cop voort in 2020.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Organiseren verkeerseducatie en voorlichting

In 2020 voeren we verschillende campagnes en trainingen uit: E-biketraining de Brabants Verkeersveiligheid Label en fietsverlichtingsacties.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Een goede bereikbaarheid en zo weinig mogelijk overlast voor gemotoriseerd verkeer

Wat gaan we daarvoor doen?

Aanpak verkeersoverlast door handhaving en communicatie

In 2019 werkten we de plannen uit. Daarvoor plaatsen we spandoeken om landbouwverkeer te manen om langzamer te rijden. Met de politie spraken we af om ieder kwartaal Rent a Cop in te zetten. De inzet geldt niet alleen voor verkeer maar gebruikt de politie ook om bredere knelpunten aan te pakken. De aanpak combineren met de inzet van communicatie en onze BOA's.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Alternatief voor landbouwverkeer door Wagenberg en Terheijden zoeken

In 2019 brachten we de hoeveelheid Landbouwverkeer in beeld. Samen met de provincie maken we afspraken om een alternatief te realiseren.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Instellen vrachtwagenverboden in de kernen uitgezonderd aantoonbaar bestemmingsverkeer

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Vorbereiden alternatief tracé Zoutendijk

Afronden van de bestemmingsplanprocedure. Ook kopen we de grond aan.

Opstarten civieltechnische voorbereidingen.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Het bereiken van een duurzaam areaal openbare verlichting, zodat we een veilige omgeving bieden aan de inwoners tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Actualiseren beleidsplan openbare verlichting

De uitgangspunten van het beleidsplan verlengen we met twee jaar.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Armaturen die we toepassen zijn LED

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Het heel, schoon en veilig houden van civieltechnische kunstwerken

Wat gaan we daarvoor doen?

Opknappen Haven van Terheijden

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker, Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Het openbaar vervoer zorgt voor een goede bereikbaarheid van de verschillende kernen

Wat gaan we daarvoor doen?

Continueren en uitbreiden mobiliteitsconsulenten

In 2020 communiceren we meer over de mobiliteitsconsulenten. Hiermee breiden we het netwerk uit samen met het Stichting Welzijn en Ondersteuning (SWO).

Via de website en folders leggen we vervoersmogelijkheden uit.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Het verbeteren van de mentale toegankelijkheid van het openbaar vervoer

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Uitvoeren resultaten vervoersbehoefte-onderzoek

In 2019 rondden we het onderzoek naar vervoersbehoefte af. De uitwerking boden we eind 2019 aan. In 2020 starten we met de uitvoering.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Verbeterslag toegankelijkheid bushaltes

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Voldoende parkeerruimte voor fiets en/of auto op korte loopafstand van woningen, winkelgebieden, (maatschappelijke) voorzieningen (zoals sportverenigingen) en openbaar vervoer knooppunten

Wat gaan we daarvoor doen?

Nieuwe parkeerdrukmeting

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

We willen speciale aandacht voor de doelgroep Langzaam verkeer (fietsers en voetgangers, minder validen). Door de mogelijkheden te bevorderen willen we minder gemotoriseerd verkeer binnen en tussen de kernen bereiken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Dorpsschouw samen met WWZ en andere stakeholders

De WWZ initieert de dorpschouw. We voeren elk jaar een schouw uit.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Fietsveilig maken Crullaan

In 2020 maken we de Crullaan fietsveilig. De fietsstroken leggen we verhoogd aan. Ook de parkeervakken verhogen we. Voor de werkzaamheden vragen we subsidie aan.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Fietsveilig maken van de Hoofdstraat (Terheijden)

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Fietsveilig maken van de Zeggelaan (Terheijden)

We starten de voorbereidingen voor een vergelijkbare fietsroute als die van de Bredaseweg. Hierdoor maken we samen met de Hoofdstraat één lint van fietsverbindingen.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Netwerk prioritaire looproute (rode loperoute)

We stelden het Handboek toegankelijkheid vast. Daarin stonden ook de voorwaarden voor een prioritaire looproute. In 2019 voerden we het onderzoek naar de prioritaire looproutes uit. In 2020 starten we met de uitvoering. Waar mogelijk combineren we de uitvoering met reguliere onderhoudswerkzaamheden

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Onderzoek school-thuisroutes

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Uitbreiden netwerk veilige honken

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

2.3 Groen en speelvoorzieningen

Wat willen we bereiken?

Bescherming van de bomen om op langere termijn een leefbare omgeving te behouden.

Wat gaan we daarvoor doen?

Aanpassen Algemeen Plaatselijke Verordening (APV) voor nieuwe werkwijze kapbeleid en sancties bij illegale kap

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Bomenkaart gemeente Drimmelen

In 2019 sprak de raad zich uit over de Pilot Bomenkaart Hooge Zwaluwe. De raad stelde kaders voor de rest van de bomen binnen de gemeente. De kaders passen we toe om de rest van de bomen te waarderen.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Bij (her)inrichting van het openbaar groen streven we naar bruikbaarheid, aantrekkelijkheid, duurzaamheid en het verhogen van de biodiversiteit door groenblijvend en kleurrijk groen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Aanleg van een bos

We hebben een potentiële locatie op het oog. In 2020 ronden we de participatie af. Op zijn vroegst zal in het najaar 2020 begonnen worden met de aanleg van het bos.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Aanleggen van de Ecologische Verbindingszone (EVZ) Mark Zwaluwse Haven

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Bloemrijke bermen

We breiden de huidige bloemrijke bermen uit en leggen nieuwe bloemrijke bermen aan.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Boomplantdag en andere activiteiten

We willen in 2020 samen met de kinderen weer bomen planten. Ook willen we samen met onder andere Kiemkracht en Madese Natuurvrienden de biodiversiteit vergroten.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Ecologisch beheer van de bermen

Ecologisch beheer intensiveren we in 2018. In 2020 verfijnen we de aanpak van het ecologisch maaien. Samen met het waterschap voeren we waar mogelijk afwisselend maaien van bermen en watergangen in (delen wel en delen niet). We stimuleren het aanleggen van bijenlinten.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

In stand houden van de Groenblauwe dienst

In 2016 verlengden we de groen blauwe diensten. In 2020 gaan we hier mee verder. Eind 2020 loopt deze regeling af.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Keuze van geschikt plantmateriaal waaronder bomen

We besteden extra aandacht aan het verbeteren van het biotoop van insecten. Hiervoor planten we insectenvriendelijke bomen en planten.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Plaatsen hanging baskets

In 2019 hingen we de eerste baskets op. Dit succes zetten we voort in 2020.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Door bewegen in de openbare ruimte aantrekkelijk te maken voor jong en oud de vitaliteit van de bewoners te vergroten

Wat gaan we daarvoor doen?

Aanbrengen beweegtoestellen

In 2019 plaatsten we een beweegbank in Lage Zwaluwe. We vroegen de inwoners in de andere kernen of zij ook zo'n beweegbank willen. We plaatsen in 2020 ook in de andere kernen soortgelijke beweegbanken of andere voorzieningen waar behoefte aan is.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Aanleggen beweegroute Terheijden

Sovak kreeg subsidie voor de aanleg van een beweegroute. Deze route komt gedeeltelijk in de openbare ruimte. Andere burgers krijgen de kans hun ideeën in te brengen. De voorbereidingen ronden we begin 2020 af. De aanleg van de route volgt daarop.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Het beschermen van de volksgezondheid door ongediertebestrijding

Wat gaan we daarvoor doen?

Bestrijden van de bruine rat

De overlast door de bruine rat neemt toe. We houden ons aan het protocol dat we alleen de ratten bestrijden in de openbare ruimte. De inwoners bestrijden de ratten op eigen terrein.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018

Opstellen beleidsnotitie/ protocol bestrijden eikenprocessierups

In 2020 stellen we een beleidsnotitie/protocol op voor het bestrijden van de eikenprocessierups. Dit beleid valt onder de zorgplicht dat is verwoord in het Burgerlijk wetboek.

Ondanks onze preventieve maatregelen nam de overlast in 2019 toe. In 2020 maken we aanvullende afspraken met onze aannemer om de overlast te beperken.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Het stimuleren van de voorzieningen voor honden in de openbare ruimte, daarmee de sociale cohesie verbeteren en overlast door honden beperken

Wat gaan we daarvoor doen?

Stimuleren en toezien op juist gebruik hondenvoorzieningen

We beperken de overlast en stimuleren de hondenvoorzieningen. Dit doen we door onderhoud aan de voorzieningen te handhaven en "overtreders" aan te spreken.

Portefeuillehouder: Harry Bakker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

2.4 Water

Wat willen we bereiken?

Afvalwater: Om de volksgezondheid te beschermen zamelen we afvalwater in en transporteren dit naar een overnamepunt van het waterschap tegen de laagst maatschappelijke kosten

Wat gaan we daarvoor doen?

We passen vrij vervalriolering toe

In sommige gevallen is een vrij verval niet mogelijk of creëren we aparte rioleringsgebieden.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 23-03-2022

Dijken en regionale keringen: In samenwerking met waterschap en andere aanliggende gemeenten voldoende veiligheid bieden aan de achterliggende gebieden

Wat gaan we daarvoor doen?

Toetsen van de voorkeursalternatieven verzwaren Markdijken Terheijden

Uit onderzoeken bleek dat de dijken langs de Mark verhoogd en verzaamd moeten worden. Het waterschap stelt hiervoor voorkeursalternatieven vast. In overleg met het waterschap brengen we onze belangen in.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Educatie en voorlichting: Mensen bewust te maken van de afvalwaterketen

Wat gaan we daarvoor doen?

Actie Tegel eruit Plantje erin en Actie Regenton

In 2019 hadden we de eerste actie Tegel eruit Plantje erin. In 2020 houden we nogmaals zo'n (soort) actie. We willen samen met Kiemkracht het gebruik van regentonnen stimuleren.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Deelname Week van ons water

In het najaar van 2020 vindt de 'Week van het water' plaats. Ook dit jaar nemen we deel aan deze week.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Intensiveren publicaties over riolering en water

We publiceren minimaal eens per kwartaal onderwerpen over riolering en water. We gebruiken daarvoor de website en het Carillon.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Klassen uitnodigen voor uitleg over de afvalwaterketen

We nodigen verschillende klassen van de basisscholen uit. Ook de onderbouw van het voortgezet onderwijs krijgt een uitnodiging.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Watertappunt

We plaatsen minimaal één watertappunt.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Grondwater: Het beperken van grondwateroverlast en -onderlast

Wat gaan we daarvoor doen?

Het aanbrengen van overnamepunten grondwater voor inwoners

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Infiltreren van regenwater

Binnen klimaatadaptatie proberen we zoveel mogelijk hemelwater te infiltreren. Dit doen we door minder verharding, meer groen en infiltratierielen aan te leggen.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Hemelwater: Het beperken van wateroverlast

Wat gaan we daarvoor doen?

Aanleggen gescheiden stelsel met een capaciteit van minimaal bui 9 (bui komt gemiddeld eens per vijf jaar voor).

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Verminderen aantal aangesloten vierkante meters verharding

Bij de herinrichting van de openbare ruimte proberen we de verharding te verminderen. De verhardingen vervangen we door groen. De overgebleven verharding koppelen we af. De te nemen maatregelen zijn afhankelijk van de bodemgesteldheid (zand -> infiltratie, klei -> afvoeren naar oppervlaktewater).

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Oppervlaktewater: Het watersysteem biedt voldoende veiligheid tegen hoogwater en is klimaatbestendig ingericht

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitwerken consequenties beheerplan watergangen

In 2019 stelden we een beheerplan watergangen op. De consequenties zijn nog niet in beeld. In 2020 informeren we de raad.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Samenwerking: Door samen te werken met drie gemeenten en twee waterschappen de kosten voor waterbeheer minder te laten stijgen

Wat gaan we daarvoor doen?

Voortzetten van de regionale samenwerking klimaat

De oorspronkelijke samenwerkingsovereenkomst had een termijn van tien jaar. Deze termijn loopt eind 2020 af. Regio West-Brabant wil dat de samenwerking het thema klimaatadaptatie op zich neemt. In 2020 brengen we samen de kwetsbaarheden van de klimaatontwikkelingen in beeld.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Wat gaat het kosten?

Tabel Prg.2-2

	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	2021	2022	2023
Wegen en Verkeer	4.143.245	5.062.976	4.608.910	4.124.273	4.090.164	4.081.785
Groen en speelvoorzieningen	2.182.073	2.582.382	2.653.214	2.433.796	2.373.180	2.338.394
Water	2.054.149	1.897.595	1.953.082	1.966.268	2.034.007	1.997.044
Totaal lasten	8.379.466	9.542.954	9.215.206	8.524.337	8.497.352	8.417.224
Wegen en Verkeer	180.225	162.006	98.220	98.220	98.220	98.220
Groen en speelvoorzieningen	127.073	128.584	116.421	116.421	116.421	116.421
Water	3.197.063	3.371.376	3.551.230	3.497.163	3.573.223	3.603.060
Totaal baten	3.504.361	3.661.965	3.765.871	3.711.804	3.787.864	3.817.701
Saldo mutaties reserves	-802.492	-1.411.367	-948.975	-597.884	-503.443	-492.884
Saldo van baten en lasten	4.072.613	4.469.621	4.500.361	4.214.649	4.206.045	4.106.639

3. Ruimte, wonen en economie

Inleiding

Inleiding

De hoofddoelstelling van het programma is:

- Het bevorderen van economische vitaliteit en werkgelegenheid in Drimmelen in een proactieve houding
- Drimmelen recreatief op de kaart zetten en de kansen benutten van het Nationaal Park De Biesbosch
- Drimmelen profileren als aantrekkelijke woongemeente
- Zorgen voor de bouw van voldoende woningen in alle kernen en in alle prijsklassen. Hierbij is gasloos en energieneutraal bouwen het uitgangspunt. Waar mogelijk wordt levensloopbestendig gebouwd.
- Drimmelen energieneutraal in 2040

In het coalitieprogramma Een mooi en gezond Drimmelen maken we SAMEN ! staat:

- *Het bevorderen van de economische vitaliteit en werkgelegenheid in Drimmelen in een proactieve houding. Drimmelen recreatief op de kaart zetten en de kansen benutten van Nationaal Park De Biesbosch.*
- *We zorgen voor de bouw van voldoende woningen in alle kernen en in alle prijsklassen. Hierbij is gasloos en energieneutraal bouwen het uitgangspunt en waar mogelijk levensloopbestendig.*

Het programma is uitgewerkt in vijf thema's. De doelstellingen zijn uitgewerkt in de volgende thema's en bijbehorende subdoelstellingen:

1. Versterken vrijetijdseconomie
2. Versterken economische structuur
3. Wonen
4. Duurzaamheid
5. Leefomgeving.

3.1 Versterken vrijetijdseconomie

Wat willen we bereiken?

Drimmelen recreatief op de kaart zetten

Wat gaan we daarvoor doen?

Aanjager vrijetijdseconomie

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Biesboschjaar 2021

In 2021 herdenken we de Sint-Elisabethsvloed van 1421. Een kwartiermaker vanuit de regio West-Brabant zorgt voor de invulling van de organisatie en samenstelling van het programma van het Biesboschjaar 2021.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 20-03-2018 Einddatum: 15-03-2022

Marketing en communicatie

In 2019 maakten we een begin met het actualiseren van onze toeristische website 'Voortuin van de Biesbosch' en onze infozuilen. In 2020 starten we met het opstellen van een PR communicatieplan, waarmee we de zichtbaar- en vindbaarheid van Drimmelen voor toeristen vergroten.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Nota Vrijetijdseconomie

We maken een nieuwe foto van ons toeristisch profiel en de economische betekenis van de vrijetijdseconomie. Met deze informatie stellen we daarna de beleidsnota Vrijetijdseconomie op. Dit doen we samen met de provincie, onze Biesboschpartners, de alliantie Zuiderwaterlinie, NL Delta en natuurlijk onze toeristische ondernemers. Parallel aan het opstellen van de nota Vrijetijdseconomie actualiseren we het subsidiebeleid voor toerisme en recreatie, waarbij veel aandacht wordt besteed aan de samenwerking tussen organisaties.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Realisatie voetveer en verkenning toeristische mogelijkheden Hofmansplaat

In overleg met Staatsbosbeheer begonnen we in 2019 met de voorbereidingen van de realisatie van het (elektrische) voetveer tussen de haven van Drimmelen en de Hofmansplaat, en van de verkenning van de toeristische mogelijkheden op de Hofmansplaat. We richten op realisatie van het voetveer in 2021.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Samenwerking NLDelta

De status van het Nationaal Park gaat op termijn over van de Biesbosch naar NLDelta. In 2020 spreken we met alle betrokken partijen om te komen tot een nieuwe samenwerkingsvorm in NLDelta verband, waarbij we inzetten op een duidelijke positionering van de Biesbosch.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Samenwerkingsvorm De Biesbosch

De nieuwe samenwerkingsvorm met onze Biesboschpartners werken we verder uit (voorheen Parkschap NP De Biesbosch). Vanuit het rijk zijn middelen toegezegd voor de Nationale Parken. We onderzoeken hoe deze middelen zijn in te zetten voor de Biesbosch.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Verbeteren toeristische infrastructuur en bereikbaarheid

Wat gaan we daarvoor doen?

Aanlegplaatsen en afmeervoorzieningen Biesbosch

De staat van onderhoud van de huidige aanlegplaatsen en afmeervoorzieningen in de Biesbosch is zorgwekkend. We zoeken in nauw overleg met Staatsbosbeheer en de betrokken gemeenten naar een oplossing. Zeker met het Biesboschjaar 2021 in het vooruitzicht.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Herinrichting Ameroever kop buitenhaven Lage Zwaluwe

Het is de wens om de kop van de buitenhaven groen in te richten met een recreatieve bestemming. De mogelijkheden hiervoor onderzoeken we in nauwe samenwerking met de betrokken ondernemers in het gebied.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Herontwikkeling Kleine Schans / Zuidwaterlinie

In 2019 ontwikkelden we in nauw overleg met inwoners en andere betrokkenen een herontwikkelingsplan. In dit plan sluiten we aan op het historisch verhaal van de Zuiderwaterlinie. We starten in 2020 met de uitvoering van het herontwikkelingsplan voor de Kleine Schans.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Jachthaven Biesbosch

Twee bestemmingsplannen komen richting de raad: De Schakel en De Amerlandtong. Hiermee wordt de ontwikkeling van recreatieve voorzieningen in het havenhart mogelijk en kunnen recreatiewoningen langs de Amer worden gebouwd.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Lange-afstands wandelpad

Een nieuw lange afstandswandelpad rondom de Biesbosch ontwikkelen we in samenwerking met alle betrokken partijen.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Ontwikkeling Degaterrein en omstreken

In 2019 zetten we het resterende perceel van het Degaterrein in de markt voor watergerelateerde bedrijvigheid. Na realisatie hiervan ronden we het 'rondje om de haven' af.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Realisatie Beverpad

De raad krijgt een voorstel aangeboden voor het tracédeel van Drimmelen.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Toeristische infrastructuur

We voeren een nulmeting uit van de toeristische infrastructuur in de openbare ruimte als basis voor een verbeterplan.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Verbetering jachthaven Terheijden

De verkoop van de haven is uitgesteld tot uiterlijk 2023 in verband met de ontwikkelingen rondom de dijkverzwaring. In 2020 verbeteren we de inrichting van de jachthaven Terheijden.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Verbetering parkeren en openbare ruimte Oude Haven Drimmelen

De openbare ruimte rondom de Oude Haven pakken we aan met aandacht voor het verbeteren van de parkeermogelijkheden. We starten met de aanleg van het parkeerterrein en de herontwikkeling van het parkje in het dorp Drimmelen. In de jaren 2021-2023 pakken we de Havenkade en de Biesboschweg aan, inclusief een wandelpromenade rondom de Oude Haven.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Verkenning nieuw Biesbosch bezoekerscentrum Drimmelen

In nauwe samenwerking met Staatsbosbeheer en andere betrokkenen verkennen we de mogelijkheden voor een vernieuwingsslag van het bezoekerscentrum in Drimmelen.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Zonering Biesbosch

In 2019 stelde Staatsbosbeheer een nieuwe recreatieve zoneringkaart voor de Biesbosch op. Deze kaart stellen we in 2020 met alle Biesboschpartners vast. De nieuwe zonering heeft onder andere gevolgen voor het op termijn elektrificeren van vaartuigen in de Biesbosch en voorzieningen hiervoor in het gebied.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Prestatie-indicator				
Prestatie-indicator	Werkelijk 2017	Werkelijk 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Opbrengt toeristenbelasting (in 1.000 euro)	110	108	110	115

3.2 Versterken economische structuur

Wat willen we bereiken?

Bevorderen vitaliteit en werkgelegenheid

Wat gaan we daarvoor doen?

Arbeidsmigranten

De verwachting is dat de behoefte aan huisvesting voor arbeidsmigranten de komende jaren toeneemt. Om extra huisvesting van arbeidsmigranten mogelijk te maken, wordt mogelijk in 2020 het beleid aangepast. De periodieke handhavingsacties zetten we voort.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Impuls detailhandel

We zien dat het winkelbestand onder druk staat en verkennen de mogelijkheden om de positie van onze winkeliers te versterken en zo de leefbaarheid te behouden. Hierbij bouwen we voort op de Detailhandelsvisie en het Centrumplan Made.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Nota economie

We leggen de nota Economie en het bijbehorende uitvoeringsprogramma voor aan de raad. Doel van de nota is een samenhangende visie op de economische positie van de gemeente Drimmelen. Daarnaast geeft de nota inzicht in de toekomstige ruimtebehoefte van onze bedrijven.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Realisatie Breedband in buitengebied

Op 4 juli 2018 is de Samenwerkingsovereenkomst (SOK) getekend. Deze overeenkomst tussen de gemeente en Glasvezel Buitenaf bevat afspraken over de aanleg van glasvezel in het buitengebied van de gemeente Drimmelen. In juli 2019 gaf Glasvezel Buitenaf aan de gemeente Drimmelen waarschijnlijk solo uit te gaan rollen. Eind 2019 start naar verwachting de vraagbundeling en bij voldoende deelname start de aanleg in 2020.

Portefeuillehouder: Harry Bakker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Sociaal- cultureel dorpshart Made

Uitgaande van positieve besluitvorming over de financiële haalbaarheid van het totaalplan voor het sociaal-cultureel dorpshart in 2019, starten we in 2020 de planologische procedure op.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker, Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

3.3 Wonen

Wat willen we bereiken?

Voldoende woningen bouwen in alle kernen en alle prijsklassen

Wat gaan we daarvoor doen?

Duurzaamheid bebouwde omgeving

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Realisatie van CPO en modulaire bouwen

We faciliteren initiatieven voor collectief opdrachtgeverschap (CPO) en nieuwe manieren van wonen zoals Tiny Houses.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Realisatie van minimaal 400 nieuwbouwwoningen

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Prestatie-indicator

Prestatie-indicator	Werkelijk 2017	Werkelijk 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Aantal opgeleverde nieuwbouwwoningen en appartementen	68	70	100	100

3.4 Duurzaamheid

Wat willen we bereiken?

Drimmelen energieneutraal in 2040

Wat gaan we daarvoor doen?

Afvalscheiding

Ook in 2020 streven we naar maximaal 100 kg restafval per inwoner. Deze doelstelling haalden we al in 2018 en proberen we vast te houden in 2019 en 2020, mede gezien de gewijzigde tarieven voor de afvalinzameling in 2019. In 2020 zetten we de eerste stappen om te komen tot een visie op de landelijke doelstelling

maximaal 30 kg restafval per inwoner per jaar in 2025. Uitgangspunt blijft dat de vervuiler betaalt tegen zo laag mogelijke kosten. In 2020 volgen we de ontwikkelingen in het land op het gebied van gescheiden luierinzameling.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Beleidsplan duurzaamheid

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Drimmelense Energie Agenda (DEA)

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Pilot aardgasvrije wijk

De eerste aansluitingen op het warmtenet worden door het Traais Energie Collectief (TEC) gerealiseerd. We zetten de intensieve samenwerking met het TEC voort.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Regionaal Energieloket

Via het energieloket kunnen eigenaren van bestaande woningen informatie vinden over energiebesparingsmogelijkheden, een huisscan laten uitvoeren, een afspraak maken met een energieambassadeur en offertes aanvragen voor energiebesparingsmaatregelen. Inmiddels zijn vier energieambassadeurs geworven en zien we dat onze inwoners het loket steeds beter weten te vinden en er gebruik van maken. In 2020 bereiden we de verlenging van het contract voor deze dienstverlening voor om deze ontwikkeling voort te zetten.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Regionale energiestrategie (RES)

Halverwege 2020 leggen we de concept-RES voor aan de raad ter besluitvorming. De definitieve RES bieden we in 2021 aan. In het proces staan zorgvuldigheid en participatie centraal.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Verduurzaming Amerwarmtenet

In 2020 start de vergunningsprocedure voor het project van de geothermie (=aardwarmte) in het zoekgebied van de glastuinbouw Plukmade. In 2020 wordt naar verwachting de biomassa-installatie in Plukmade gerealiseerd. Beide bronnen leveren op termijn warmte aan het Amerwarmtenet en dus ook aan onze tuinders.

De samenwerkingsovereenkomst met betrokken partijen (o.a. de gemeenten Breda, Tilburg, Drimmelen, Oosterhout, Ennatuurlijk, Enexis, provincie Noord-Brabant) houden we opnieuw tegen het licht en wordt mogelijk geactualiseerd.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Verduurzaming gemeentelijk vastgoed

We starten met de uitvoering van het verbeterplan om het gemeentehuis te verduurzamen. In 2019 zijn voor de andere gemeentelijke panden quickscans opgesteld voor verduurzaming, in 2020 starten we met de uitvoering van de verduurzamingsmaatregelen.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Windenergie

Eind 2019/begin 2020 verwachten we de uitspraak van de Raad van State over het provinciale inpassingsplan voor de windmolens langs de A16. Bij een positieve uitspraak start de voorbereiding van de bouw van de windmolens en werken we de lokale participatie verder uit.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Verduurzaming bedrijven

De duurzaamheidsscan, die is toegepast voor de glastuinbouw in Plukmade, gebruiken we als voorbeeld voor andere sectoren van onze bedrijven. We verkennen hiervoor de mogelijkheden, samen met Bedrijvennetwerk Drimmelen (BND).

We dagen onze bedrijven uit op het gebied van duurzaamheid, bijvoorbeeld met de Groene Pluim.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker, Jürgen Vissers
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

3.5 Leefomgeving

Wat willen we bereiken?

Drimmelen profileren als een aantrekkelijke woongemeente met een vitaal buitengebied

Wat gaan we daarvoor doen?

Inventarisatie VAB-locaties

Om verpaupering en wildgroei van bedrijfsactiviteiten te voorkomen, is het noodzakelijk om beleid te ontwikkelen voor de Vrijgekomen Agrarische Bebouwing (VAB). In 2020 brengen we de VAB-locaties in beeld. We stellen op basis hiervan een uitvoeringsplan, wat we in 2020 en 2021 willen uitvoeren.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Omgevingswet

In 2020 is de daadwerkelijke invoering van de Omgevingswet in volle gang. In het voorjaar vindt de tweede participatieronde plaats. De hoofdlijnennotitie wordt dan gebiedsgericht en eventueel themagericht uitgewerkt. Dit leidt tot de Omgevingsvisie die we in 2020 ter besluitvorming aanbieden.

Eind 2020 is de Omgevingsverordening voor Drimmelen klaar. Dit is een beleidsarme samenvoeging/integratie van alle gemeentelijke verordeningen over de fysieke leefomgeving. In 2020 voeren we ook een check uit van de bestemmingsplannen en de zogenaamde bruidsschat van het Rijk.

In het voorjaar van 2020 zijn de nieuwe werkprocessen gereed, die voldoen aan de Omgevingswet en het vastgestelde onderscheidende ambitieniveau. In 2020 oefenen we hiermee, net als met de handreiking participatie voor initiatiefnemers. We trainen de ambtelijke organisatie en het gemeentebestuur in de nieuwe werkprocessen.

Halverwege 2020 is de gemeente aangesloten op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en hebben we een systeem voor de vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) dat aangesloten is op het DSO.

In 2020 is ook het opleidingsplan voor de gemeentelijke organisatie gereed en komt er een communicatiecampagne naar onze inwoners en bedrijven om hen te informeren over de Omgevingswet en de gevolgen hiervan.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Sanering asbestdaken

In 2019 heeft de Eerste Kamer het wetvoorstel verworpen. Voor de sanering van de asbestdaken verwachten we op termijn een nieuw wetsvoorstel. We starten daarom in 2020 met gepast tempo met het stimuleren van de sanering van asbestdaken; in eerste instantie richten we ons op de kleinere daken. We ontwikkelen een communicatiecampagne en ondersteunen inwoners die gezamenlijk willen saneren. Hierbij geven we ook nadrukkelijk aandacht voor kansen op het gebied van duurzaamheid en de energietransitie.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Toeziht en handhaving

In 2019 is de nota Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) voorbereid. Na besluitvorming door het college bieden we deze ter informatie aan de raad aan.

Portefeuillehouder: Gert de Kok, Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Wat gaat het kosten?

Tabel Prg.3-2

	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	2021	2022	2023
Versterken toerisme en recreatie	996.617	953.437	483.468	463.084	463.615	463.762
Versterken economische structuur	362.486	215.758	202.917	193.264	195.017	196.791
Ruimte	561.294	876.559	1.472.658	1.069.663	755.575	761.130
Wonen	2.325.135	2.945.779	5.328.006	767.983	666.983	664.483
Duurzaamheid	2.636.522	2.947.288	3.012.071	3.003.378	2.858.778	2.860.309
Leefomgeving	1.132.952	1.333.837	1.402.852	1.402.767	1.269.885	1.297.176
Totaal lasten	8.015.006	9.272.658	11.901.972	6.900.139	6.209.854	6.243.651
Versterken toerisme en recreatie	319.835	302.383	306.601	306.601	306.601	306.601
Versterken economische structuur	744.577	61.058	60.024	60.024	60.024	60.024
Ruimte	13.750	52.578	5.000	5.000	5.000	5.000
Wonen	3.351.078	2.471.017	5.396.715	40.740	40.740	40.740
Duurzaamheid	3.248.824	3.072.593	3.409.284	3.390.250	3.392.213	3.388.562
Leefomgeving	553.438	708.710	739.482	689.482	569.482	529.482
Totaal baten	8.231.503	6.668.339	9.917.105	4.492.097	4.374.060	4.330.408
Saldo mutaties reserves	343.824	-1.385.410	-286.688	-479.249	-29.249	-29.249
Saldo van baten en lasten	127.327	1.218.910	1.698.179	1.928.793	1.806.545	1.883.994

4. Sociaal domein

Inleiding

Inleiding

De hoofddoelstelling van het programma is:

We hebben een inclusieve samenleving, waarbij iedereen ongeacht leeftijd, sociale klasse, afkomst of beperking, in de gemeente Drimmelen mee kan doen aan activiteiten op het gebied van onderwijs, werk, sport en ontmoeting, zorg en welzijn. Iedereen neemt hierbij zijn eigen verantwoordelijkheid en ondersteunt de mensen in zijn omgeving. Mensen die het niet redden met hulp van mensen uit hun omgeving of algemene voorzieningen, krijgen ondersteuning van de gemeente.

In het coalitieprogramma Een mooi en gezond Drimmelen maken we SAMEN ! staat:

Drimmelen is een gemeenschap waar mensen naar elkaar omkijken en waar we er samen voor zorgen dat iedereen mee kan doen aan alles wat een samenleving maakt. Om dat in de toekomst ook zo te houden, willen we stevig inzetten op preventie en innovatie binnen alle onderdelen. Sport en cultuur met sportieve en culturele evenementen zijn belangrijke dragers van een gezonde, gelukkige en vitale samenleving. We willen een relatie leggen met de ambities in het sociale domein. Onze buurthuizen dragen bij aan ontmoeten, meedoen en gezelligheid. Het stimuleren van sport, ontmoeten, cultuur en hiervoor ruimten faciliteren die zo optimaal mogelijk benut worden. De gemeente richt zich primair op breedtesport en faciliteert evenementen.

Het programma is uitgewerkt in vijf thema's. De doelstellingen zijn uitgewerkt in de volgende thema's en bijbehorende subdoelstellingen:

1. Opgroeien en opvoeden
2. Zorg voor kwetsbare burgers
3. Participatie door werk en maatschappelijke inzet
4. Sport en bewegen
5. Sociaal culturele accommodaties.

4.1 Opgroeien en opvoeden

Wat willen we bereiken?

Bevorderen gelijke onderwijskansen

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitbreiden Integrale Kind Centra

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Vergroten bereik voor- en vroegschoolse educatie

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Verder terugdringen van schoolverzuim en -uitval in nauwe samenwerking met RBL (Regionaal Bureau Leerplicht)

Voor 2020 heeft het RBL hiervoor de volgende speerpunten vastgesteld:

- Sluitend regionaal vangnet voor jongeren in een kwetsbare positie;
- Aanpak oud-Voortijdig schoolverlaters;
- Overstap binnen het onderwijs verbeteren (aansluiting PO en VO, aansluiting VO en MBO).

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Onderwijs faciliteren

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitvoeren Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2019-2022

De gemeente is wettelijk verantwoordelijk voor de onderwijshuisvesting binnen haar grenzen op het terrein van nieuwbouw, uitbreiding en vervanging. In 2020 starten we met de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) 2019-2022. Het plan ligt eind 2019 ter besluitvorming voor aan de gemeenteraad. Belangrijkste actiepunten voor de periode vanaf 2020 zijn de zaken voortvloeiend uit de Visie Made, de verdere uitvoering van de Integrale Kindcentra (IKC's) en het verkennen van de mogelijkheden tot samenwerking tussen Openbaar en Bijzonder onderwijs in Terheijden.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Verbreding natuur- en cultuureducatie

Natuur- en cultuureducatie is belangrijk binnen het onderwijs en een bezoek aan de Biesbosch hoort daarbij. Dit staat opgenomen in het coalitieakkoord. De meeste basisscholen in Drimmelen startten in 2019 met het zogenaamde Schoolbootproject. Iedere groep 6 brengt een bezoek aan de Biesbosch en krijgt een educatief programma. In 2020 krijgt dit project een vervolg.

Daarnaast stimuleren we als gemeente zogenaamde groene schoolpleinen, zoals bij basisschool De Windhoek in 2019 is gerealiseerd.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Ouderen en kinderen helpen in het zelfstandig oplossen van problemen

Wat gaan we daarvoor doen?

Beheersing kosten jeugdzorg

De gemeente Drimmelen maakt onderdeel uit van de samenwerkingsregio jeugdzorg West-Brabant Oost (WBO). Binnen deze regio maken we samen beleid en regelen we de inkoop van de specialistische jeugdzorg. De vraag naar jeugdzorg blijft groot en de budgetten beperkt. Daarom blijft het ook voor 2020 een uitdaging om kwalitatief goede jeugdzorg vorm te geven. We stelden in 2018 maatregelen op om de kosten te beheersen. Deze maatregelen maken in 2020

onderdeel uit van de reguliere aanpak. In 2020 verwachten we een eerste effect te zien van de pilot in Drimmelen-Geertruidenberg met een praktijkondersteuner jeugdhulp bij een huisarts. De praktijkondersteuner biedt ondersteuning aan kinderen/jeugdigen en verwijst door naar het CJG. Specialistische hulp wordt ingezet als het nodig is. Het nieuwe beleidskader jeugdhulp voor de regio WBO geeft vanaf 2020 richting aan de uitvoering van jeugdhulp. Naast de beheersmaatregelen die in de regio worden genomen, onderzoekt het ministerie tevens of de extra gelden (landelijk € 300 miljoen, Drimmelen € 311.000) die de gemeenten nu tot en met 2021 extra ontvangen, structureel kunnen worden.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Doorontwikkeling CJG

Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) Drimmelen-Geertruidenberg wordt per 2020 een Bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO). Zo is het CJG als organisatie klaar voor de toekomst. Medewerkers komen in dienst bij het CJG. Daarmee streven we gelijke omstandigheden voor alle medewerkers na. De organisatievorm verandert, maar de werkzaamheden van het CJG blijven gelijk. Er is sprake van continuïteit van hulp en ondersteuning met als uitgangspunt: één gezin, één plan, één regisseur. De BVO is nieuw en dit brengt nieuwe uitdagingen en kansen met zich mee voor 2020. Het CJG verhuist eind 2019 naar een nieuwe huisvesting: het voormalige politiebureau in Geertruidenberg. We werken aan de zichtbaarheid en bekendheid van het CJG en intensiveren de samenwerking tussen het CJG, huisartsen, consultatiebureaus en onderwijs.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Uitvoering jeugd- en jongerenbeleid

We voeren de beleidsnota Jeugd- en jongerenbeleid 2018-2021 uit en geven in 2020 extra aandacht aan participatie door jongeren. Jeugdigen en jongeren in onze gemeente moeten zich kunnen ontplooiën en mee kunnen doen in de samenleving. Zo groeien ze op tot zelfstandige volwassenen die hun steentje bijdragen aan de maatschappij. We vinden het daarom belangrijk jongeren te betrekken bij ontwikkelingen in de gemeente. Het is aan het onderwijs om participatie structureel te borgen in het lesprogramma. Voor de basisscholen bieden wij het programma "Democracity" aan. Samen met het Dongemond College Made organiseren we in 2020 de jongeren gemeenteraadslag.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Uitvoering Veilig Thuis

Samen met 18 gemeenten in West-Brabant zorgen we sinds 2015 voor de organisatie van Veilig Thuis West-Brabant. Per 2019 zijn de samenwerkingsafspraken vastgelegd in een gemeenschappelijke regeling. Veilig Thuis doet dienst als centraal meldpunt voor alle vormen van huiselijk geweld en kinder- en ouderenmishandeling. Ook zorgt Veilig Thuis voor een gezamenlijke aanpak van deze vormen van geweld en mishandeling. Samen met Veilig Thuis

en gemeenten in West-Brabant blijven we ons in 2020 inzetten voor het aanpakken van huiselijk geweld en kinder- en ouderen mishandelingen. Zo voeren wij het actieplan 'Geweld hoort Nergens Thuis' in 2020 uit.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Prestatie-indicator				
Prestatie-indicator	Werkelijk 2017	Werkelijk 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Aantal vve-leerlingen*	23	24	30	30
Percentage doorverwijzingen door huisartsen naar specialistische jeugdhulp	51	43,5	40	38

*Voor- en vroegschoolse educatie

De aantallen absoluut verzuim, relatief verzuim en percentage voortijdig schoolverlaters staan in de basisset beleidsindicatoren.

De percentages jongeren in jeugdhulp, jeugdreclassering en jeugdbescherming staan in de basisset beleidsindicatoren.

4.2 Zorg voor kwetsbare burgers

Wat willen we bereiken?

Helpen bij het terugdringen van schulden

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitvoering beleidsplan minimabeleid en schuldhulpverlening

We voeren het beleidsplan minimabeleid en schuldhulpverlening uit. De gemeenteraad stelde dit plan begin 2019 vast. Zo bieden we sinds dit jaar minima een abonnement voor de bibliotheek en sporten aan. Ook voor 2020 staan verschillende acties gepland zoals onderzoek naar Kindpakket.nl en "kinderen van de voedselbank". Voor de Voedselbank in Made zoeken we voor 2021 en verder naar de mogelijkheden om de continuïteit te waarborgen.

We maken een communicatieplan om de bekendheid van de regelingen te vergroten. En we informeren iedereen over de mogelijkheden van ondersteuning als je het financieel moeilijk hebt. Ook stemmen we de inning van gemeentelijke schulden beter op elkaar af.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Ondersteuning van mensen

Wat gaan we daarvoor doen?

Aanpak eenzaamheid

De gemeente Drimmelen ondertekende in 2019 het landelijke actieprogramma Eén tegen eenzaamheid. Dit is ook een van de speerpunten van de agenda van het Drimmelense project Geluk. We werken met verschillende lokale en landelijke partijen samen aan het bestrijden van eenzaamheid in 2020. Er

gebeurt al veel in Drimmelen om eenzaamheid te voorkomen en aan te pakken. In 2020 geven we meer bekendheid aan alle activiteiten op dit gebied.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Aanpak laaggeletterdheid

Taal is één van de belangrijkste voorwaarden om mee te kunnen doen. In het coalitieakkoord Een mooi en gezond Drimmelen maken we SAMEN ! is de aanpak van laaggeletterdheid als speerpunt opgenomen. Daarom tekenden we met alle lokale partners een intentieovereenkomst om samen laaggeletterdheid aan te pakken.

Ook in 2020 voeren we verschillende acties uit. Zo scholen we medewerkers van de gemeente en partners bij op het kennen en herkennen van laaggeletterdheid. Ook nemen we taaltoetsen af om inwoners verder te helpen bij de Nederlandse taal. Verder krijgen minima in Drimmelen een gratis bibliotheekabonnement.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Algemene voorzieningen realiseren

Eind 2019 starten we met twee algemene voorzieningen bij Ganshoek in Lage Zwaluwe en Antonius Abt in Terheijden. Inwoners, met én zonder beperking, kunnen deelnemen aan de dagelijkse activiteiten en maaltijden. We willen hiermee de activiteiten voor iedereen toegankelijk maken en zo duurdere zorg voorkomen. Het gaat om een proefperiode van 1,5 jaar. Na afloop evalueren we de resultaten, besluiten we over voortzetting van de algemene voorziening en uitbreiding naar de andere kernen.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Consequenties abonnementstarief

Het Rijk besloot om per 2019 het abonnementstarief in te voeren. Met dit tarief betalen alle gebruikers van Wmo-voorzieningen een vast bedrag van € 17,50 per vier weken. Door deze verandering vragen meer inwoners een Wmo-maatwerkvoorziening aan. De kosten nemen hierdoor toe en de inkomsten aan eigen bijdragen nemen af. Dit is een landelijk beeld, waarvoor gemeenten bij het Rijk ook in 2020 aandacht vragen.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Doordecentralisatie Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang

Vanaf 2022 wordt iedere gemeente verantwoordelijk voor Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang. Mensen met psychiatrische en sociaal-maatschappelijke problemen moeten zo zelfstandig mogelijk kunnen wonen en meedoen. Wij overleggen samen met de andere gemeenten in onze regio over de overdracht van deze taken van centrumgemeente Breda naar de regiogemeenten. Regionaal bekijken we of de regiogemeenten taken al eerder

over moeten nemen van Breda. We maken in 2020 een actieplan voor alle stappen die lokaal nodig zijn. Voor de periode 2019-2020 nemen we deel aan een pilot "Wijk-GGD-er". Zo doen we al ervaring op om mensen met psychiatrische aandoeningen in de wijk op tijd de juiste ondersteuning te geven.
Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Huisvesting, inburgering en re-integratie statushouders

Het Rijk verandert de inburgering vanaf 2021 behoorlijk. Het is belangrijk om statushouders vanaf de start te begeleiden bij taal en werk. Zodat ze snel mee kunnen doen in de Nederlandse samenleving. De gemeente wordt verantwoordelijk voor de inkoop van inburgering en begeleiding van statushouders. Wij zijn al met de voorbereiding gestart. Zo voeren we samen met MidZuid en de Dongemondgemeenten een pilot uit om leren en werken voor statushouders te combineren. Hierbij gaan we uit van het potentieel van statushouders. De afspraken met Vluchtelingenwerk worden in 2020 opnieuw bekeken. Ook hebben we in 2020 wederom een taak in het huisvesten van statushouders.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Ontwikkelingen Hulp bij het huishouden

Hulp bij het Huishouden (HbH1) is per 2019 weer een maatwerkvoorziening en valt onder het abonnementstarief Wmo. We zagen de aanvragen en kosten het afgelopen jaar stijgen. Door de invoering van het abonnementstarief is de financiële drempel om hulp aan te vragen weggevallen. Daarom bekijken we aanvragen kritisch en zoeken ook naar alternatieven. We besteden in 2020 HbH opnieuw aan. Hierbij kijken we naar verbeteringen door HbH en begeleiding nog beter op elkaar aan te sluiten. Het huidige contract HbH eindigt eind 2020.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Realiseren van een inclusieve samenleving

We werken aan een samenleving waarbij iedereen, ongeacht leeftijd, inkomen, afkomst of beperking, mee kan doen. Dit noemen we een inclusieve samenleving. De gemeente voerde de afgelopen jaren de subsidieregeling Kom binnen uit. De regeling is een succes en eindigt eind 2019. Het is gewenst om een vervolg te geven aan deze regeling. Er zijn immers nog genoeg stappen te zetten om de toegankelijkheid van verenigingen en accommodaties te verhogen. We evalueren "Kom binnen" en leggen daarna een voorstel aan de gemeenteraad voor. We maakten in 2019 een plan van aanpak om als gemeente Drimmelen verder te werken aan een inclusieve samenleving. Dit plan voeren we in 2020 uit.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Uitvoering beleidsplan sociaal domein

De gemeenteraad stelde begin 2019 de beleidsnota Sociaal Domein vast voor de periode 2019-2023. De beleidsnota geeft het kader aan om vanuit de Jeugdwet, de Participatiewet en de Wet maatschappelijke ondersteuning tot nog betere ondersteuning van onze inwoners te komen.

We gaan in 2020 met procesregie werken. Zo willen we bij complexe situaties tot 1 aanpak komen: 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur. Andere actiepunten komen bij de andere onderdelen van programma 4 aan bod.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker, Jürgen Vissers

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Uitvoering Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz)

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Stimuleren van een gezonde leefstijl

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitvoering lokaal gezondheidsbeleid

Met ingang van 2019 hebben we een nieuwe beleidsnota lokaal gezondheidsbeleid. In 2020 geven we verder uitvoering aan de nota.

Speerpunten zijn het tegengaan van roken, alcohol- en drugsgebruik onder jongeren. We stimuleren een gezonde leefstijl van zowel jong als oud.

Eenzaamheid en kwetsbaarheid onder ouderen willen we voorkomen. We hebben extra aandacht voor ondersteuning bij het omgaan met dementie. Ook zetten we ons in om een volledig dekkend AED-netwerk te hebben. In 2020 ondersteunen we scholen die aan de slag gaan met De gezonde School. Daarnaast geven we uitvoering aan een nieuw preventieplan, alcohol, drugs en roken (rookvrije generatie). Tevens onderzoeken we in 2020 de mogelijkheden om aan te sluiten bij het project 'Jongeren op Gezond Gewicht'. We continueren de inzet van buurtsportcoaches ook in 2020. Zij gaan nog meer samenwerken met verenigingen, onderwijs en commerciële sportbedrijven.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Prestatie-indicator	Werkelijk 2017	Werkelijk 2018	Werkelijk 2019	Begroot 2020
Bekendheid onafhankelijke cliëntondersteuning*	4,07	4,18	4,21	5,00
Tevredenheid over de kwaliteit van de ondersteuning	85%	85%	89%	90%
Aantal inwoners in traject schuldhulpverlening	71	72	60	70
Percentage overgewicht jongeren	12	10	12	11
Percentage roken jongeren	6	3	4	3
Percentage problematisch alcoholgebruik jongeren	8	6	6	5
Percentage jongeren dat te weinig sport en beweegt (semi-inactief/ inactief)		45	43	42

*Rapportcijfer (1 tot 10)

Door preventie-activiteiten neemt naar verwachting het aantal kortdurende trajecten toe.

Het percentage kinderen in een uitkeringsgezin staat in de basisset beleidsindicatoren.

Het aantal cliënten met een maatwerkarrangement Wmo staat in de basisset beleidsindicatoren.

Het percentage niet-sporters staat in de basisset beleidsindicatoren.

4.3 Participatie door werk en maatschappelijke inzet

Wat willen we bereiken?

Bevorderen dat mensen die nog niet in staat zijn tot betaald werk, vrijwilligerswerk gaan doen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Stimuleren en faciliteren dat mensen met een uitkering participeren door te werken of vrijwilligerswerk te doen

Het doel van de Participatiewet is mensen met een uitkering weer aan het werk te krijgen, ook mensen met een arbeidsbeperking. Veel mensen met een uitkering hebben een tussenstap nodig in de vorm van opleiding, werkervaring of vrijwilligerswerk om, in ieder geval gedeeltelijk, weer aan de slag te kunnen. We begeleiden hen naar betaald werk, werkervaringsplekken of vrijwilligerswerk. En als het nodig is, zetten we loonkostensubsidie in. Voor sommigen is betaald werk niet meer mogelijk en is vrijwilligerswerk het maximaal haalbare. Voor een beperkte groep mensen met een uitkering is zelfs vrijwilligerswerk (nog) niet haalbaar.

De werkmakelaars van de gemeente zorgen voor de begeleiding, zoveel mogelijk naar werk. We werken ook samen met MidZuid. Zij gaan bij werkgevers in de regio actief op zoek naar passende vacatures voor de doelgroep. Iedereen die een uitkering ontvangt en hiertoe in staat is, levert een wederdienst door bijvoorbeeld vrijwilligerswerk.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Bevorderen dat mensen met en zonder arbeidsbeperking bij reguliere werkgevers aan het werk gaan

Wat gaan we daarvoor doen?

Huisvesting, inburgering en re-integratie statushouders

Het Rijk verandert de inburgering vanaf 2021 behoorlijk. Het is belangrijk om statushouders vanaf de start te begeleiden bij taal en werk. Zodat ze snel mee kunnen doen in de Nederlandse samenleving. De gemeente wordt verantwoordelijk voor de inkoop van inburgering en begeleiding van statushouders. Wij zijn al met de voorbereiding gestart. Zo voeren we samen met MidZuid en de Dongemondgemeenten een pilot uit om leren en werken voor statushouders te combineren. Hierbij gaan we uit van het potentieel van statushouders. De afspraken met Vluchtelingenwerk worden in 2020 opnieuw bekeken. Ook hebben we in 2020 wederom een taak in het huisvesten van statushouders.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Stimuleren en faciliteren dat mensen met een uitkering participeren door te werken of vrijwilligerswerk te doen

Het doel van de Participatiewet is mensen met een uitkering weer aan het werk te krijgen, ook mensen met een arbeidsbeperking. Veel mensen met een uitkering hebben een tussenstap nodig in de vorm van opleiding, werkervaring of vrijwilligerswerk om, in ieder geval gedeeltelijk, weer aan de slag te kunnen. We begeleiden hen naar betaald werk, werkervaringsplekken of vrijwilligerswerk. En als het nodig is, zetten we loonkostensubsidie in. Voor sommigen is betaald werk niet meer mogelijk en is vrijwilligerswerk het maximaal haalbare. Voor een beperkte groep mensen met een uitkering is zelfs vrijwilligerswerk (nog) niet haalbaar.

De werkmakelaars van de gemeente zorgen voor de begeleiding, zoveel mogelijk naar werk. We werken ook samen met MidZuid. Zij gaan bij werkgevers in de regio actief op zoek naar passende vacatures voor de doelgroep. Iedereen die een uitkering ontvangt en hiertoe in staat is, levert een wederdienst door bijvoorbeeld vrijwilligerswerk.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Stimuleren extra arbeidsplaatsen voor mensen met een arbeidsbeperking

Om inwoners met een handicap te helpen bij het vinden van werk geven we loonkostensubsidie aan de werkgever. Het aantal inwoners dat gebruik maakt van deze regeling blijft stijgen. Het aantal banen voor inwoners met een handicap blijft ook in de gemeente Drimmelen stijgen. We stimuleren dit als gemeente samen met onder andere bedrijvennetwerk Drimmelen.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Uitvoeren beschut werken

De gemeente Drimmelen heeft een opdracht om elk jaar het aantal plekken voor beschut werk gefaseerd uit te breiden. Instroom in de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw) is niet meer mogelijk. Beschut werk biedt een beschermende werkomgeving voor inwoners die extra begeleiding nodig hebben. We doen dit op basis van een opdracht van het Rijk. MidZuid voert dit voor Drimmelen uit.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

De instroom van mensen in de participatiewet, daar waar mogelijk en nodig, beperken en misbruik en oneigenlijke gebruik van uitkeringen voorkomen en aanpakken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Stimuleren en faciliteren dat mensen met een uitkering participeren door te werken of vrijwilligerswerk te doen

Het doel van de Participatiewet is mensen met een uitkering weer aan het werk te krijgen, ook mensen met een arbeidsbeperking. Veel mensen met een uitkering hebben een tussenstap nodig in de vorm van opleiding, werkervaring of vrijwilligerswerk om, in ieder geval gedeeltelijk, weer aan de slag te kunnen. We begeleiden hen naar betaald werk, werkervaringsplekken of vrijwilligerswerk. En als het nodig is, zetten we loonkostensubsidie in. Voor sommigen is betaald werk niet meer mogelijk en is vrijwilligerswerk het maximaal haalbare. Voor een beperkte groep mensen met een uitkering is zelfs vrijwilligerswerk (nog) niet haalbaar.

De werkmakelaars van de gemeente zorgen voor de begeleiding, zoveel mogelijk naar werk. We werken ook samen met MidZuid. Zij gaan bij werkgevers in de regio actief op zoek naar passende vacatures voor de doelgroep. Iedereen die een uitkering ontvangt en hiertoe in staat is, levert een wederdienst door bijvoorbeeld vrijwilligerswerk.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Fraude

Ook in 2020 houden we ons bezig met het voorkomen, opsporen en bestraffen van uitkeringsfraude.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Prestatie-indicator

Prestatie-indicator	Werkelijk 2017	Werkelijk 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Aantal plaatsen beschut werken	2	2	3	4
Aantal mensen met loonkostensubsidie	8	18	10	22
Aantal Wsw-ers	70	67	72	67

Het percentage werkloze jongeren, aantal personen met een bijstandsuitkering en lopende re-integratietrajecten staat in de basisset beleidsindicatoren.

4.4 Sport en bewegen

Wat willen we bereiken?

Meedoen aan sport, cultuur en ontmoeting stimuleren en faciliteren

Wat gaan we daarvoor doen?

Realiseren van een inclusieve samenleving

We werken aan een samenleving waarbij iedereen, ongeacht leeftijd, inkomen, afkomst of beperking, mee kan doen. Dit noemen we een inclusieve samenleving. De gemeente voerde de afgelopen jaren de subsidieregeling Kom binnen uit. De regeling is een succes en eindigt eind 2019. Het is gewenst om een vervolg te geven aan deze regeling. Er zijn immers nog genoeg stappen te zetten om de toegankelijkheid van verenigingen en accommodaties te verhogen. We evalueren "Kom binnen" en leggen daarna een voorstel aan de gemeenteraad voor. We maakten in 2019 een plan van aanpak om als gemeente Drimmelen verder te werken aan een inclusieve samenleving. Dit plan voeren we in 2020 uit.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Uitvoeren beleidsnota sport

We voeren de nota Sport- en beweegbeleid 2015-2020 verder uit. De sportnota verankert de goede reeds bestaande initiatieven en geeft een stimulans aan sport en bewegen voor kinderen/jongeren, ouderen en mensen met een beperking. Het aanjaagbudget zetten we in om brede sportstimulering te realiseren.

Ook de zogenaamde 'natte gymles' (les voor de basisschoolleerlingen in het zwembad) gaat door. Sjors Sportief biedt in 2020 kinderen opnieuw activiteiten aan om kennis te maken met sport en cultuur. Iedereen moet mee kunnen doen aan sport en cultuur. Voor sommige doelgroepen bieden we extra regelingen aan, zoals sport en cultuur voor statushouders en minima en zwemlessen voor kinderen van minima.

Het Rijk heeft een budget beschikbaar om lokaal tot een sportakkoord te komen met inzet van een zogenaamde sportformateur. Iedereen moet levenslang kunnen sporten. De sportformateur is een procesbegeleider en gaat in gesprek met de lokale partijen op het gebied van sport om tot een sportakkoord te komen. Zodra er lokaal een sportakkoord is, kunnen we aanspraak maken op een landelijk uitvoeringsbudget om het akkoord uit te voeren. We willen in 2020 tot een lokaal sportakkoord komen met alle betrokken sportorganisaties en aanspraak maken op de landelijke regelingen.

Portefeuillehouder: Harry Bakker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Uitvoering beleidsplan minimabeleid en schuldhulpverlening

We voeren het beleidsplan minimabeleid en schuldhulpverlening uit. De gemeenteraad stelde dit plan begin 2019 vast. Zo bieden we sinds dit jaar minima een abonnement voor de bibliotheek en sporten aan. Ook voor 2020 staan verschillende acties gepland zoals onderzoek naar Kindpakket.nl en "kinderen van de voedselbank". Voor de Voedselbank in Made zoeken we voor 2021 en verder naar de mogelijkheden om de continuïteit te waarborgen.

We maken een communicatieplan om de bekendheid van de regelingen te vergroten. En we informeren iedereen over de mogelijkheden van ondersteuning als je het financieel moeilijk hebt. Ook stemmen we de inning van gemeentelijke schulden beter op elkaar af.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Sportaccommodaties zijn voor iedereen toegankelijk en duurzaam

Wat gaan we daarvoor doen?

Duurzame renovatie buitensportaccommodaties

Een aantal buitensportverenigingen heeft verouderde accommodaties in eigendom. Zij hebben een beroep op de gemeente gedaan voor renovatie. We stelden daarom in 2019 een beleidsregel op om deze buitensportverenigingen te faciliteren bij het renoveren van hun clubaccommodatie. Naast de aandacht voor duurzame renovatie is ook de verbetering van de toegankelijkheid van de accommodaties een belangrijk thema. De verenigingen kunnen, naast de gemeente, ook een beroep doen op de landelijke subsidieregeling Subsidierегeling stimulering bouw en onderhoud sportaccommodaties.

Portefeuillehouder: Harry Bakker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Renovatie zwembaden

We renoveren de buitenzwembaden De Randoet in Made en het Puzzelbad in Terheijden in 2019-2020 en zetten splashcentra weg. Hiermee maken we de zwembaden duurzaam, aantrekkelijk en klaar voor de toekomst. We besteden eind 2019 het beheer en de exploitatie van de zwembaden aan, zodat we per 2020 een nieuw exploitatiecontract kunnen afsluiten. We vragen extra aandacht van de nieuwe exploitant om de samenwerking met de mensen, verenigingen uit de dorpen en commerciële partijen op de locaties van beide zwembaden verder uit te bouwen.

Portefeuillehouder: Jan-Willem Stoop

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Stimuleren van sport en bewegen

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitvoeren beleidsnota sport

We voeren de nota Sport- en beweegbeleid 2015-2020 verder uit. De sportnota verankert de goede reeds bestaande initiatieven en geeft een stimulans aan sport en bewegen voor kinderen/jongeren, ouderen en mensen met een beperking. Het aanjaagbudget zetten we in om brede sportstimulering te realiseren.

Ook de zogenaamde 'natte gymles' (les voor de basisschoolleerlingen in het zwembad) gaat door. Sjors Sportief biedt in 2020 kinderen opnieuw activiteiten aan om kennis te maken met sport en cultuur. Iedereen moet mee kunnen doen aan sport en cultuur. Voor sommige doelgroepen bieden we extra regelingen aan, zoals sport en cultuur voor statushouders en minima en zwemlessen voor kinderen van minima.

Het Rijk heeft een budget beschikbaar om lokaal tot een sportakkoord te komen met inzet van een zogenaamde sportformateur. Iedereen moet levenslang kunnen sporten. De sportformateur is een procesbegeleider en gaat in gesprek met de lokale partijen op het gebied van sport om tot een sportakkoord te komen. Zodra er lokaal een sportakkoord is, kunnen we aanspraak maken op een landelijk uitvoeringsbudget om het akkoord uit te voeren. We willen in 2020 tot een lokaal sportakkoord komen met alle betrokken sportorganisaties en aanspraak maken op de landelijke regelingen.

Portefeuillehouder: Harry Bakker

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Prestatie-indicator

Prestatie-indicator	Werkelijk 2017	Werkelijk 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Percentage jeugdleden sportvereniging	42	42	42	42
Aantal deelnemers SjorsSportief- en creatief	n.v.t.	245	300	350
Aantal kinderen dat na SjorsSportief- en creatief lid wordt van een club/ vereniging	n.v.t.	niet bekend	50	60

4.5 Sociaal culturele accommodaties

Wat willen we bereiken?

De gemeenschapshuizen zijn voor iedereen toegankelijk en duurzaam, daarnaast worden ze multifunctioneel en optimaal gebruikt.

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitvoeren accommodatiebeleid

De gemeenteraad stelde begin 2019 de Kadernota maatschappelijke accommodaties vast. We voeren de actiepunten in 2020 verder uit. Zo realiseren we een nieuwe ingang voor gemeenschapshuis de Cour in Terheijden. Verder kijken we of uitbesteding van de exploitatie van gymzaal de Lage Weide in Made mogelijk is.

In 2020 werken we aan de uitvoeringsplannen voor de kernen Drimmelen, Wagenberg en Hooge Zwaluwe. Met het doel om de gemeenschapshuizen nog beter te laten gebruiken door inwoners en organisaties.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Meedoen aan sport, cultuur en ontmoeting stimuleren en faciliteren

Wat gaan we daarvoor doen?

Bouwhal carnaval

In 2019 is de stichting Centrale Bouwruimte Carnaval opgericht. Doel van de stichting is het oprichten en exploiteren van een centrale bouwruimte voor carnavalsbouwers in Drimmelen. Ook wil de stichting bemiddelen in bouwruimte voor carnavalsbouwers. De gemeente ondersteunt de stichting en carnavalsverenigingen ook in 2020 bij het vinden van voldoende bouwruimte. De gemeenteraad stelde hiervoor eenmalig middelen beschikbaar. Ook heeft de gemeente in dit verband een taak bij de vergunningverlening, handhaving, openbare orde en veiligheid.

Portefeuillehouder: Harry Bakker
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Realiseren van een inclusieve samenleving

We werken aan een samenleving waarbij iedereen, ongeacht leeftijd, inkomen, afkomst of beperking, mee kan doen. Dit noemen we een inclusieve samenleving. De gemeente voerde de afgelopen jaren de subsidieregeling Kom binnen uit. De regeling is een succes en eindigt eind 2019. Het is gewenst om een vervolg te geven aan deze regeling. Er zijn immers nog genoeg stappen te zetten om de toegankelijkheid van verenigingen en accommodaties te verhogen. We evalueren "Kom binnen" en leggen daarna een voorstel aan de gemeenteraad voor. We maakten in 2019 een plan van aanpak om als gemeente Drimmelen verder te werken aan een inclusieve samenleving. Dit plan voeren we in 2020 uit.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Uitvoeren accommodatiebeleid

De gemeenteraad stelde begin 2019 de Kadernota maatschappelijke accommodaties vast. We voeren de actiepunten in 2020 verder uit. Zo realiseren we een nieuwe ingang voor gemeenschapshuis de Cour in Terheijden. Verder kijken we of uitbesteding van de exploitatie van gymzaal de Lage Weide in Made mogelijk is.

In 2020 werken we aan de uitvoeringsplannen voor de kernen Drimmelen, Wagenberg en Hooge Zwaluwe. Met het doel om de gemeenschapshuizen nog beter te laten gebruiken door inwoners en organisaties.

Portefeuillehouder: Lieke Schuitmaker
Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Uitvoering beleidsplan minimabeleid en schuldhulpverlening

We voeren het beleidsplan minimabeleid en schuldhulpverlening uit. De gemeenteraad stelde dit plan begin 2019 vast. Zo bieden we sinds dit jaar minima een abonnement voor de bibliotheek en sporten aan. Ook voor 2020 staan verschillende acties gepland zoals onderzoek naar Kindpakket.nl en "kinderen van de voedselbank". Voor de Voedselbank in Made zoeken we voor 2021 en verder naar de mogelijkheden om de continuïteit te waarborgen.

We maken een communicatieplan om de bekendheid van de regelingen te vergroten. En we informeren iedereen over de mogelijkheden van ondersteuning als je het financieel moeilijk hebt. Ook stemmen we de inning van gemeentelijke schulden beter op elkaar af.

Portefeuillehouder: Jürgen Vissers

Startdatum: 21-03-2018 Einddatum: 16-03-2022

Wat gaat het kosten?

Tabel Prg.4-2

	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	2021	2022	2023
Opgroeien en opvoeden	7.814.772	8.285.784	8.140.994	7.879.070	7.890.276	7.903.276
Zorg voor kwetsbare burgers	6.446.367	7.825.627	7.767.659	7.733.729	7.724.707	7.731.852
Werk en inkomen	6.220.134	6.397.747	6.487.503	6.256.662	6.218.278	6.132.165
Kunst en cultuur	568.789	611.827	592.716	592.264	592.889	588.863
Sport en bewegen	1.553.976	2.163.762	1.811.668	1.819.800	1.802.152	1.710.193
Sociaal culturele accommodaties	740.959	782.268	775.137	774.917	758.569	758.594
Totaal lasten	23.344.999	26.067.015	25.575.677	25.056.442	24.986.871	24.824.942
Opgroeien en opvoeden	380.886	419.184	307.144	268.556	263.736	263.736
Zorg voor kwetsbare burgers	283.876	234.377	224.563	225.563	225.563	225.563
Werk en inkomen	3.299.424	3.164.734	3.203.317	3.203.317	3.203.317	3.203.317
Kunst en cultuur	559	1.451	0	0	0	0
Sport en bewegen	346.598	239.646	494.569	494.569	494.569	494.569
Sociaal culturele accommodaties	181.093	412.939	286.288	286.288	286.288	286.288
Totaal baten	4.492.436	4.472.331	4.515.881	4.478.292	4.473.473	4.473.473
Saldo mutaties reserves	-862.813	-1.916.574	-836.896	-510.510	-462.265	-377.622
Saldo van baten en lasten	17.989.750	19.678.110	20.222.900	20.067.640	20.051.133	19.973.848

Algemene dekkingsmiddelen

Inleiding

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen. Het gemeentefonds (algemene uitkeringen) en de OZB (lokale heffingen) zijn de grootste onderdelen. Volgens de regels van het BBV voegen we aan de begroting een Financiële begroting toe. Hier leest u onze baten en lasten met een toelichting. Meer informatie over de belastingen en heffingen vindt u in de paragraaf Lokale heffingen.

Tabel AlgDm-1

Programma	Realisatie 2018			Begroting 2019			Begroting 2020		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Lokale heffingen	4.307.109	- 339.967	3.967.142	4.428.619	- 312.286	4.116.332	4.541.404	- 352.693	4.188.711
Algemene uitkeringen	29.872.191	0	29.872.191	32.320.217	-515	32.319.702	33.569.222	-537	33.568.685
Dividend	92.158	0	92.158	103.814	0	103.814	103.814	0	103.814
Saldo financieringsfuncties	59.396	- 164.766	-105.369	1.217	- 150.107	-148.890	0	- 135.296	-135.296
Overige algemene dekkingsmiddelen	39.099	- 855.408	-816.308	53.600	- 150.687	-97.087	0	- 125.722	-125.722
Onvoorzien	0	0	0	0	- 25.000	-25.000	0	-5.000	-5.000
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	-2.500	-2.500	0	-2.500	-2.500
Totaal alg. dekkingsmiddelen	34.369.954	- 1.360.140	33.009.813	36.907.467	- 641.095	36.266.372	38.214.440	- 621.747	37.592.693

Lokale heffingen/ plaatselijke belastingen

De gemeente kent de volgende niet bestedingsgebonden gemeentelijke heffingen:

Tabel AlgDm-2

Gemeentelijke heffingen			
Omschrijving	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Onroerendezaakbelasting	4.241.146	4.359.214	4.471.999
Precariobelasting	65.822	69.405	69.405
Totaal	4.306.968	4.428.619	4.541.404

Bij het berekenen van de onroerendezaakbelasting nemen we mee:

- de werkelijke baten 2019
- de indexering

- de geraamde groei van het aantal woningen periode 2020 tot en met 2023
- Sinds 2017 heffen we precariobelasting op ondergrondse kabels en leidingen van derden. We heffen sinds 1 juli 2017 geen precariobelasting meer over het netwerk dat nutsbedrijven in gemeentegrond exploiteren.

De gemeente Drimmelen ontvangt ook toeristenbelasting. Deze inkomsten verantwoorden we in programma 3.

Tabel AlgDm-3

Overige belastingen			
Omschrijving	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Toeristenbelasting	109.595	110.000	117.500

Algemene uitkeringen

Naar aanleiding van de Miljoenennota heeft het Ministerie van Binnenlandse Zaken een septembercirculaire 2019 uitgebracht met de onderstaande financiële gevolgen:

Tabel AlgDm-4

Uitkeringen gemeentefonds				
	2020	2021	2022	2023
Meicirculaire 2019	33.317.991	33.287.659	33.064.942	33.318.528
Septembercirculaire 2019	33.569.222	33.942.303	33.791.472	33.940.988
Verschil mei - septembercirculaire	251.231	654.644	726.530	622.460

Verklaring van het belangrijkste verschil is de aanpassing van de accessen 2020 t/m 2023. Alle jaren zijn positief ten opzichte van de meicirculaire 2019. De ontwikkeling wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Hiervoor geldt een winstwaarschuwing, omdat de afgelopen jaren de ervaring is dat de rijksuitgaven achterblijven waardoor de afrekening nadeliger uitpakt.

Nieuw en gewijzigde te oormerken gelden:

Tabel AlgDm-5

Geoormerkte gelden				
	2020	2021	2022	2023
Gemeentefonds uitkeringen	251.231	654.644	726.530	622.460
"Geoormerkte gelden":				
Ambulantisering GGZ	-25.510	-31.787	-36.765	-37.130
Invoering Wet verplichte GGZ (herverdeling)	13.802	13.811	13.865	14.003
WSW gelden	-8.321	-7.717	-7.740	-7.399
Netto effect voor begroting	231.202	628.951	695.890	591.934

Het bruto-effect van de circulaire verantwoordt we onder Algemene Dekkingsmiddelen. Het effect van het oormerken van gelden komt terug in programma 4.

Ruimte onder het plafond Btw compensatiefonds

Gemeenten hebben meer gedeclareerd bij het BCF dan gedacht in de septembercirculaire 2018, waardoor de ruimte onder het plafond kleiner is geworden. De afrekening vindt plaats in 2019 als een incidentele uitname. Deze

afrekening heeft echter ook structurele gevolgen. Vorig jaar mocht bij het opstellen van de begroting 2019 met bijbehorende meerjarenraming eenmalig een inschatting maken hoe hoog de onderschrijving onder het plafond zou uitvallen. Voor de begroting 2020 met bijbehorende meerjarenraming is het advies dat de raming voor het plafond van het Btw compensatiefonds maximaal gelijk mag zijn aan de afrekening van 2018, te weten macro € 39 miljoen in alle jaren. De provinciaal toezichthouders hebben aangegeven dit advies als richtlijn te gebruiken bij het beoordelen van de begrotingen. Het macrobedrag van € 39 miljoen betekent voor de gemeente Drimmelen voor alle jaren een bedrag van € 50.000.

Dividend

Tabel AlgDm-6

Saldo financieringsfunctie			
Omschrijving	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Bank Nederlandse gemeenten	92.158	103.814	103.814

De gemeente bezit 0,065% van de totale aandelen van de bank met een nominale waarde van € 82.647.

Saldo financieringsfunctie

Tabel AlgDm-7

Saldo financieringsfunctie			
Omschrijving	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Financieringsresultaat	-103.948	-146.313	-132.613

In de tabel AlgDm-1 regel saldo financieringsfunctie zijn ook de treasury uren meegenomen. Financieringsresultaat bestaat uit de externe rentelasten.

Overige algemene dekkingsmiddelen

Tabel AlgDm-8

Overige algemene dekkingsmiddelen			
Omschrijving	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Overige algemene dekkingsmiddelen	-194.196	97.087	125.722
Incidentele baten en lasten (meevaller)	-622.112		
Totaal	816.308-	97.087	125.722

Onder de overige algemene dekkingsmiddelen staan bedragen die nog niet specifiek aan een programma toegewezen zijn, zoals inzet van het inhuurbudget (€ 42.000) en vacatures (€ 83.000).

Onvoorzien

Tabel AlgDm-9

Onvoorzien			
Omschrijving	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Onvoorzien	-	-25.000	-5.000

Het BBV verplicht ons om een post onvoorzien op te nemen. Als binnen de begroting geen andere dekkingsmiddelen beschikbaar zijn, kan de gemeente een beroep doen op deze post. Dit kan alleen als de last onvoorzienbaar, onvermijdbaar, onuitstelbaar en incidenteel is.

Vennootschapsbelasting

Tabel AlgDm-10

Vennootschapsbelasting			
Omschrijving	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Vennootschapsbelasting	-	-2.500	-2.500

Sinds 2016 zijn gemeenten belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. De belastingplicht gaat over alle opbrengsten die de gemeenten ontvangen voor diensten die niet rechtstreeks in verband staan met de uitoefening van het openbaar bestuur. Voor Drimmelen zijn dit inkomsten uit (actieve) grondexploitatie en opbrengsten uit de reststromen afval. Voor 2020 verwachten we een lage belastingplicht van € 2.500.

Reserves

De verwachting is dat de reserves ultimo 2019 ca. € 46,1 miljoen bedragen en in de loop van 2020 afnemen tot ca. € 43,7 miljoen. Voor verdere toelichting wordt verwezen naar de Financiële begroting onderdeel B2.

Overhead

Inleiding

Het doel van het onderdeel overhead is de gemeenteraad meer inzicht te geven in de totale overheadkosten van de organisatie. In de programma's leest u de kosten van het primaire proces.

Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces noemen we overhead. Deze overheadkosten rekenen we direct toe aan de betreffende taken en activiteiten. Bedrijfskosten voor activiteiten gericht op de externe klant registreren we in de betreffende taakvelden. In 2020 zal uitvoering worden gegeven aan het (conform voorschriften BBV) toerekenen van uren aan kredieten. De financiële consequenties hiervan zullen worden verwerkt via de Voorjaarsnota 2020 en hebben effect op de exploitatie, onze reservepositie en het financieel meerjarenperspectief.

Het totaalbedrag van de overhead leest u in het overzicht van baten en lasten in de financiële begroting.

Wat gaat het kosten?

Tabel Prg.1-2

	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Management en bestuursondersteuning	1.002.671	934.451	958.116	958.116	958.116	958.116
Huisvesting	846.252	869.183	872.481	828.816	828.816	828.816
Automatisering	1.321.654	1.519.271	1.338.069	1.370.355	1.432.376	1.447.149
Planning & Control	186.016	281.444	477.694	458.944	470.194	458.944
Facilitaire zaken	1.113.036	1.125.175	1.341.372	1.343.747	1.363.555	1.349.700
Financiële administratie	432.934	518.524	441.906	441.906	441.906	441.906
Personeel en organisatie	1.030.031	1.258.033	1.284.843	1.196.299	1.109.916	1.085.139
Communicatie	409.790	530.963	450.445	443.077	429.366	429.366
Front-office	236.888	249.852	240.518	240.518	240.518	240.518
Totaal lasten	6.579.273	7.286.897	7.405.443	7.281.777	7.274.762	7.239.653
Management en bestuursondersteuning	86					
Huisvesting	7.347	7.400	7.400	7.400	7.400	7.400
Automatisering	1.398					
Planning & Control						
Facilitaire zaken	86					
Financiële administratie	204					
Personeel en organisatie	45.800	39				
Communicatie						
Front-office						
Totaal baten	54.921	7.439	7.400	7.400	7.400	7.400
Saldo mutaties reserves	-244.436	-147.361	-246.774	-196.774	-119.774	-119.774
Saldo van baten en lasten	6.279.916	7.132.097	7.151.269	7.077.603	7.147.588	7.112.479

Basisset beleidsindicatoren

Inleiding

Het Besluit Begroting en Verantwoording en de Regeling Beleidsindicatoren gemeenten schrijven voor dat gemeenten een uniforme set van beleidsindicatoren in hun begroting (en jaarstukken) opnemen. Gemeenten kunnen daarmee de maatschappelijke effecten van hun beleid toelichten. Bovendien wordt het mogelijk gemaakt om gemeentebegrotingen onderling beter te vergelijken.

Beleidsindicatoren en taakvelden

De basisset is ingedeeld naar de taakvelden die een gemeente kent:

- Bestuur en ondersteuning (taakveld 0)
- Veiligheid (1)
- Economie (3)
- Onderwijs (4)
- Sport, cultuur en recreatie (5)
- Sociaal Domein (6)
- Volksgezondheid en milieu (7)
- Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing (8)

Voor het taakveld Verkeer, vervoer en waterstaat (2) zijn voor 2020 landelijk geen beleidsindicatoren verplicht gesteld.

Leeswijzer

Op deze en de volgende pagina treft u een overzicht aan van de geldende beleidsindicatoren. 34 in totaal. Per indicator geven wij achtereenvolgens inzicht in

- Het taakveld waarop de beleidsindicator betrekking heeft
- De naam van de beleidsindicator
- De eenheid waarin de beleidsindicator wordt uitgedrukt
- De laatste bekende gerealiseerde waarde over een afgesloten jaar
- De waarde die voor 2020 wordt begroot
- Een uitleg wat met de beleidsindicator wordt bedoeld

Tabel Indic-1

Verplichte beleidsindicatoren							
Nr.	Taak- veld	Indicator	Eenheid	Periode	Waarde	Begroting 2020	Beschrijving
1	0	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2018	5,6	5,9	
2	0	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2018	5,3	5,7	
3	0	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2018	591	639	
4	0	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2018	3	0,4	
5	0	Overhead	% van totale lasten	2018	11	12	
6	1	Verwijzingen Halt	per 10.000 inw. 12-17 jr	2018	97	140	Het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar.
7	1	Winkeldiefstal	aantal per 1.000 inwoners	2018	0,4	0,3	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.
8	1	Geweldsmisdrijven	aantal per 1.000 inwoners	2018	2,6	2,7	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
9	1	Diefstal uit woning	aantal per 1.000 inwoners	2018	2,4	2,1	Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.
10	1	Vernieling en beschadiging (in openbare ruimte)	aantal per 1.000 inwoners	2018	2,2	2,6	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.
11	3	Functiemenging	%	2018	44,1	44	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
12	3	Vestigingen	per 1.000 inw 15-64jr	2018	139,8	138,5	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000

							inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
13	4	Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2017	0	0	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen.
14	4	Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2017	15,4	15	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.
15	4	Vroegtijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2017	1,3	1	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.
16	5	Niet-sporters	%	2016	47,5	46	Het percentage niet wekelijkse sporters ten opzichte van het totaal aantal inwoners.
17	6	Banen	per 1.000 inw 15-64jr	2018	533,8	560	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
18	6	Jongeren met delict voor rechter	%	2015	0,92	0,92	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
19	6	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2015	1,96	1,8	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
20	6	Netto arbeidsparticipatie	%	2018	69,9	72	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.
21	6	Werkloze jongeren	%	2015	0,93	0,8	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar).
22	6	Personen met een bijstandsuitkering	per 10.000 inw 18jr eo	2018	11,7	10,5	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners.
23	6	Lopende re-integratievoorzieningen	per 1.000 inw 15-65jr	2018	16,8	27	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar
24	6	Jongeren met jeugdhulp	%	2018	9,6	12	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.
25	6	Jongeren met jeugdbescherming	%	2018	0,5	0,5	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
26	6	Jongeren met jeugdreclassering	%	2018	0,3	0,1	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel

							ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).
27	6	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	per 1.000 inw	2018	65	125	Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 180 deelnemende gemeenten.
28	7	Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2017	125	98	De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar (kg)
29	7	Hernieuwbare elektriciteit	%	2017	2,4	4	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.
30	8	Gemiddelde WOZ-waarde	dzd euro	2018	242	259	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
31	8	Nieuw gebouwde woningen	aantal per 1.000 woningen	2016	8,9	8,4	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.
32	8	Demografische druk	%	2018	72,9	73,8	De som van het aantal personen van 0 tot 15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15 tot 65 jaar.
33	8	Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2019	666	683	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.
34	8	Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2019	783	803	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.

Paragrafen

Inleiding paragrafen

Inleiding paragrafen

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten is in artikel 9 bepaald dat de begroting naast de programma's, paragrafen dient te bevatten waarin de beleidslijnen worden vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten en de lokale heffingen. Paragrafen zijn ingesteld om een dwarsdoorsnede van de begroting te geven van onderwerpen die versnipperd in de begroting staan.

A. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Gemeente Drimmelen vindt het belangrijk om risico's te beheersen. Het gaat om risico's die van invloed zijn op het behalen van de programmadoelstellingen. Door inzicht in de risico's kunnen we op een verantwoorde manier besluiten nemen. In deze paragraaf leest u:

- het beleid over de weerstandscapaciteit en risico's
- een inventarisatie van de risico's
- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit
- weerstandsvermogen
- financiële kengetallen
- een beoordeling van de verhouding tussen kengetallen en de financiële positie.

Inventarisatie van de risico's

Risicomangement

Dit is een continu proces van identificeren en kwantificeren van risico's en het bepalen van activiteiten die de kans van optreden en/of de gevolgen van risico's beheersbaar houdt/maakt.

Risicomangementbeleid

In het beleid risicomangement en weerstandsvermogen (2013) stellen we kaders over de reikwijdte en toepassing van risicomangement. De belangrijkste elementen uit dit beleid zijn:

- We houden een zekerheidspercentage van 90% aan voor het berekenen van de benodigde weerstandcapaciteit.
- We streven naar een ratio weerstandsvermogen van minimaal 1.0.

Risico

Een risico is een obstakel (of een bedreiging) in het bereiken van onze doelen.

Risicoprofiel

De afdelingen van de gemeente Drimmelen stellen een dynamisch risicoprofiel op. Hiervoor gebruiken we het softwareprogramma NARIS® (NAR Risicomangement Informatie Systeem). Dit systeem inventariseert en beoordeelt risico's. In totaal zijn er 46 risico's die het realiseren van onze programmadoelstellingen kunnen bedreigen.

Risicokaart

De tabel ('risicokaart') geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en financieel gevolg. De nummers in de risicokaart komen overeen met de geïnventariseerde risico's (46).

Tabel Par.A-1

Gevolg

x > € 500.000	2	1	1		
€ 250.000 < x < € 500.000	4	2	1	2	
€ 100.000 < x < € 250.000	2	1	3	3	
€ 25.000 < x < € 100.000	4	3	6	2	2
x < € 25.000	4	1	1		1
Geen financiële gevolgen					
	10%	30%	50%	70%	90%

Kans

Risico top 10

In het overzicht hieronder ziet u de 10 risico's die de meeste invloed hebben op het berekenen van de weerstandscapaciteit. Het invloed percentage geeft de invloed van een risico op het totale risicoprofiel weer.

Tabel Par.A-2

Risico top 10						
Progr.	2020 begroting	2019 begroting	2018 rekening		2020 Kans	2020 Invloed
3	1	*	*	Dijkverzwaring van de Mark	50%	12.88%
3	3	*	*	Overschrijding krediet renovatie zwembaden	70%	9.55%
4	4	*	*	Liquideitsproblemen bij zorgaanbieder Juzt	70%	8.92%
4	5	2	2	Garantstelling verlenen aan Stichting de Wijngaerd	30%	7.73%
4	2	9	5	Taak Hulp bij huishouden kan niet binnen budget uitgevoerd worden	70%	6.57%
4	6	-	8	Taak jeugdzorg kan niet binnen budget uitgevoerd worden.	70%	4.19%
4	7	-	*	Aantrekkende werking van het abonnementstarief voor eigen bijdragen Wmo	70%	4.10%
3	8	-	4	Precario kan mogelijk niet geheel worden geïnd	30%	3.80%
3	9	*	*	Bepaling doelvermogen stortplaats Zevenbergen door mogelijke overdracht naar de provincie	50%	3.54%
2	10	-	-	Eén of meerdere civieltechnische kunstwerken vervangen, waarvoor in de voorziening geen budget is opgenomen	50%	3.21%

- = Dit risico is opgenomen in het totale risicoprofiel van de gemeente Drimmelen, maar behoorde niet tot de risico top 10.

* = Dit risico is nieuw opgenomen

Totaal financieel risico

In het overzicht hieronder ziet u het financiële risico dat gemeente Drimmelen loopt uitgesplitst in de top 10 en overige risico's.

Tabel Par.A-3

Totaal financieel risico		bedragen x € 1.000		
Omschrijving	2018 rekening	2019 begroting	2020 begroting	
Totaal top 10 risico's	23.600	24.750	4.746	
Overige risico's	2.620	3.435	6.832	
Totaal alle risico's	26.220	28.185	11.578	

Sinds 25 mei 2018 geldt de Algemene Verordening Gegevensbescherming. De toezichthouder, de Autoriteit Persoonsgegevens, paste in 2019 boetebeleidsregels aan. Hierdoor is het boetebedrag aanzienlijk lager. Daarnaast sloten we een cybersecurityverzekering af om minder risico te lopen. Beide elementen zorgen in 2020 voor een verlaging van het risicoprofiel ten opzichte van 2018 en 2019.

Toelichting bij risico's

Toelichting bij risico's

1. Dijkverzwaring van de Mark

In 2018 begon het waterschap Brabantse Delta met de voorbereiding van de dijkverzwaring van de Mark ter hoogte van Terheijden. Eind 2019 besluit het waterschap over de manier waarop de dijkverzwaring plaatsvindt. Het waterschap wil een financiële bijdrage van de gemeente Drimmelen ontvangen. Hierover zijn geen afspraken gemaakt. Het is mogelijk dat een financiële bijdrage van de gemeente noodzakelijk is.

2. Overschrijding krediet renovatie zwembaden

De kosten voor renovatiewerkzaamheden en installaties aanbrengen in de Randoet en het Puzzelbad kunnen ruim 10% uitstijgen boven het beschikbare krediet.

3. Liquiditeitsproblemen bij Juzt

Als gemeenten niet ingrijpen leidt dit tot faillissement. We streven naar een gecontroleerde zorgoverdracht om zorg voor jeugdigen (en ouders) te garanderen en de expertise van jeugdzorgprofessionals te behouden binnen de regio. Zowel faillissement als gecontroleerde zorgoverdracht leiden tot een financiële afrekening voor de 16 gemeenten in West-Brabant.

4. Garantstelling verlenen aan Stichting De Wijngaerd

De gemeenteraad besloot op 16 juli 2015 een gemeentegarantie te verlenen aan stichting de Wijngaerd. Zo kon de stichting de renovatie financieren van de huidige huisvesting en tijdelijke huisvesting betalen.

In de akte van borgtocht (november 2015) staan de volgende voorwaarden:

- De aflossing van de lening loopt evenredig mee met de totale aflossing (inclusief extra aflossingen) van de totale financiering, zodat leningen een gelijke looptijd hebben.

- Bij een eventueel verlies van zelfstandigheid van Stichting De Wijngaerd door fusie en/of overname komt deze akte van borgtocht te vervallen.

5. Taak Hulp bij huishouden kan niet binnen budget uitgevoerd worden

De landelijke regiecommissie reële kostprijs Wmo doet onderzoek naar tarieven Hulp bij het huishouden (HbH) 2018 en 2019. Aanleiding is een melding door een

zorgaanbieder die het niet eens is met de gemaakte (tarief)afspraken 2018 en 2019. Uitspraak van de regiecommissie leidt mogelijk tot financiële consequenties. Vanaf 2019 is Hulp bij het huishouden weer volledig een maatwerkvoorziening. Dit heeft mogelijk een aantrekkende werking op de vraag naar Hulp bij het huishouden. Ook vergrijzing kan leiden tot een toename van de vraag. Toepassing van de algemene maatregel van bestuur (AMvB) betekent dat (loon)ontwikkelingen in de thuiszorgsector leiden tot (sterk) stijgende tarieven.

6. Taak jeugdzorg kan niet binnen budget uitgevoerd worden

De transitie jeugdzorg blijft een risico. De transformatie betekent dat we inzetten op preventie (eigen kracht inwoners, hulp dicht bij huis) zodat dure specialistische jeugdhulp vermindert. Het afgelopen jaar kostte de jeugdhulp aanzienlijk meer. In 2018 troffen we regionaal en lokaal maatregelen om de kosten te beheersen. In 2019 zien we de resultaten hiervan.

7. Aantrekkende werking van het abonnementstarief voor eigen bijdragen Wmo
Door verlaging van de eigen bijdragen voor Wmo-voorzieningen neemt de vraag ernaar toe.

8. Precario kan mogelijk niet helemaal worden geïnd

Er bestaat een mogelijkheid dat we niet de hele opbrengst precariobelasting 2017 over kabels en leidingen kunnen innen. Dit is afhankelijk van de uitspraak in beroepsprocedures bij de bestuursrechter. Er is nog geen datum bekend waarop deze procedures bij de bestuursrechter dienen.

9. Bepaling doelvermogen stortplaats Zevenbergen door mogelijke overdracht naar de provincie

De eeuwige durende nazorg van de stortplaats Zevenbergen moet overeenkomstig de leemtewet, nadat een nazorgplan en het doelvermogen zijn vastgesteld, worden overgedragen aan de provincie Noord-Brabant (PNB). Onze Gemeenschappelijke regeling (GR) heeft hiervoor een doelvermogen (beheerd door PNB) beschikbaar. Het benodigde doelvermogen wordt berekend aan de hand van een nazorgplan en wordt mede bepaald door de te hanteren rekenrente. PNB heeft aangegeven dat de rekenrente lager wordt waardoor het doelvermogen ontoereikend zou zijn en door de GR moet worden bijgestort. Om dit te voorkomen is in juli 2019 met PNB en de GR een overeenkomst afgesloten waarbij de sluiting 5 jaar wordt uitgesteld. Deze 5 jaar geven de ruimte om technologische ontwikkelingen te onderzoeken waardoor het doelvermogen lager kan worden. De kosten, voor beheer en onderhoud van de stortplaats en de onderzoeken, ten gevolge van het uitstel worden uit het doelvermogen gehad. De eerste 5 jaar, tot en met juli 2024, zijn er geen financiële consequenties voor de gemeenten.

10. Eén of meerdere civieltechnische kunstwerken vervangen, waarvoor in de voorziening geen budget is opgenomen

Tijdens inspecties proberen we vijf jaar van tevoren een inschatting te maken van het risico van einde levensduur. Twee jaar voor vervanging zijn de kosten aan te geven. Afspraak is dat we een raadsbesluit maken als vervanging nodig is.

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit is het geheel aan middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten die onverwachts en substantieel zijn te dekken. We maken onderscheid in:

Incidentele weerstandscapaciteit

Het vermogen om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van taken op het geldende niveau.

Structurele weerstandscapaciteit

De middelen die permanent kunnen worden ingezet om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de bestaande taken.

Benodigde weerstandscapaciteit

Op basis van de onderkende risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie passen we toe omdat het reserveren van het maximale bedrag (€ 11,5 miljoen - zie tabel Totaal financieel risico) ongewenst is. De risico's treden niet allemaal tegelijk op. In de tabel hieronder leest u de kansverdeling en de resultaten van de risicosimulatie.

Conclusie:

Het is 90% zeker dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 2,79 miljoen (begroting 2019: € 2,74 miljoen).

Tabel Par.A-4

Statistieken	Waarde
Minimum	246.899
Maximum	5.210.168
Gemiddeld	1.955.009
Absolute maximum	11.578.210

Zekerheids-percentage	Bedrag
10%	1.191.515
25%	1.497.099
50%	1.899.836
75%	2.354.487
80%	2.473.845
90%	2.797.191
95%	3.071.716
99%	3.602.514

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare middelen om de risico's op te vangen, noemen we weerstandscapaciteit. We maken onderscheid tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Tabel Par.A-5

Beschikbare weerstandscapaciteit						bedragen x 1.000					
Omschrijving	2018 begroting	2019 begroting	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting						
Incidentele weerstandscapaciteit (in vermogen)	18.234	13.671	13.933	13.933	13.933						
Algemene reserve	16.440	14.144	13.796	13.796	13.796						
Algemene dienst	14.940	12.729	12.047	12.047	12.047						
Grondbedrijf	1.500	1.415	1.749	1.749	1.749						
Bestemmingsreserve											
Reserve bovenwijkse voorzieningen Grondbedrijf	166	157	137	137	137						
Stille reserve (besloten te incasseren)	-	-	-	-	-						
Resultaat	1.628	-631	-455	156	187						
Structurele weerstandscapaciteit (in exploitatie)	2.757	2.411	2.274	2.054	2.020						
Onbenutte belastingcapaciteit	2.757	2.386	2.269	2.049	2.015						
Onvoorzien	-	25	5	5	5						
Totale weerstandscapaciteit	20.991	16.082	16.207	15.987	15.953						

Weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen

Het **weerstandsvermogen** geeft de relatie aan tussen de risico's waar geen maatregelen voor zijn getroffen of waar na het treffen van maatregelen nog restrisico's overblijven en de capaciteit die een gemeente heeft om die niet begrote kosten op te vangen.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen .

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Tabel Par.A-6

bedragen x 1.000					
Ratio weerstandsvermogen					
Omschrijving	2018 rekening	2019 begroting	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Beschikbare weerstandscapaciteit	20.991	16.082	16.207	15.987	15.952
Benodigde weerstandscapaciteit	2.430	2.498	2.797	2.166	2.199
Ratio weerstandsvermogen	8,64	6,44	5,79	7,01	7,26

Om het weerstandsvermogen te beoordelen gebruiken we deze waarderingstabel (De normtabel is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente.):

Tabel Par.A-7

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

Een algemeen aanvaarde norm voor de hoogte van het weerstandsvermogen is er niet. Gemeente Drimmelen wil zo weinig mogelijk risico lopen en zolang het financieel verantwoord is risico's afdekken. Dit betekent dat een we een weerstandsvermogen nastreven dat ten minste voldoende is. Dit betekent een ratio weerstandsvermogen van minimaal 1,0 (minimaal waarderingcijfer C).

De ratio van de Gemeente Drimmelen valt in klasse A. Dit betekent een uitstekend weerstandsvermogen. De hoogte van de ratio houdt in dat op dit moment geen beheersmaatregelen nodig zijn.

Financiële kengetallen

Financiële kengetallen

(en beoordeling van de onderlinge verhouding tussen deze kengetallen in relatie tot de financiële positie)

Bij de vernieuwing van de BBV is, op basis van advies van de commissie Depla, voorgeschreven dat er in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing een verplichte basisset van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen. Naast de kengetallen wordt een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie opgenomen. De invoering van de kengetallen is voornamelijk bedoeld om de financiële positie voor raadsleden inzichtelijker te maken. De kengetallen hebben geen functie als normerings-instrument in het kader van financieel toezicht.

De vijf kengetallen zijn:

1. Schuldquote:

- a. netto schuldquote;
- b. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
2. Solvabiliteitsratio;
3. Grondexploitatie;
4. Structurele exploitatieruimte en
5. Belastingcapaciteit.

Tabel Par.A-8

Begroting 2020						
Kengetallen	Verloop van de kengetallen					
	Rekening 2018	Begroting 2019 (primaire)	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1a. Netto schuldquote	1%	42%	45%	45%	41%	34%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	0%	42%	44%	44%	39%	32%
2. Solvabiliteitsratio	74%	53%	49%	50%	51%	53%
3. Kengetal grondexploitatie	-1%	0%	-1%	-1%	-1%	-1%
4. Structurele exploitatieruimte	2%	-2%	-4%	-1%	0%	1%
5. Belastingcapaciteit	96%	108%	106%	106%	106%	106%

Een korte toelichting op de kengetallen:

1a. Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. De VNG adviseert om 130% als maximum norm te hanteren en daarboven de schuld af te bouwen. De begrote netto schuldquote in 2018 was 31%. Uiteindelijk is deze lager geworden doordat een aantal geplande investeringen in dat jaar zijn doorgeschoven. De netto schuldquote van de gemeente Drimmelen is laag. Dit is positief.

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen, wordt de netto schuldquote weergegeven (netto schuld gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

De netto schuldquote van de gemeente Drimmelen is laag. Dit is positief.

2. Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal.

Het eigen vermogen bestaat uit reserves en het resultaat van baten en lasten. De solvabiliteitsratio van de gemeente Drimmelen is hoog. Dit is positief.

3. Kengetal grondexploitatie

Grondexploitaties kunnen een forse impact hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de grond is van belang, omdat deze terugverdiend moet worden bij de verkoop. Boekwaarden worden afgezet tegen de totale baten. Een grondexploitatie van 10% of hoger wordt beschouwd als

kwetsbaar.

Het kengetal voor de grondexploitatie van de gemeente Drimmelen is laag. Dit is positief.

4. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het evenwicht van de begroting wordt er ook gekeken naar de structurele en incidentele lasten en baten. Voorbeeld van structurele baten zijn de algemene uitkering en eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen.

Een begroting waarvan de structurele baten dan ook hoger zijn dan de structurele lasten is dan ook meer flexibel dan een begroting waar bij de structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

De structurele exploitatieruimte van de gemeente Drimmelen is laag. Dit is negatief.

5. Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten jaarlijks. Bij de berekening van het kengetal worden de gemeentelijke woonlasten afgezet tegen het landelijk gemiddelde.

De totale woonlasten van de gemeente Drimmelen zijn iets hoger dan het landelijk gemiddelde. Dit is negatief.

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

De kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van een gemeente.

Geconcludeerd kan worden, dat de gemeente Drimmelen een gezonde financiële positie heeft. De verminderde belastingcapaciteit kan worden opgevangen door de positieve uitkomsten van de andere kengetallen.

B. Lokale heffingen

Inleiding

In de paragraaf lokale heffingen gaan we in op:

- de hoofdlijnen van het beleid
- de lokale lastendruk
- de inkomsten
- een korte beschrijving van het kwietscheldingsbeleid.

Beleid en hoofdlijnen

De volgende belastingen zijn een belangrijke inkomstenpost. Deze inkomsten zetten we in om de algemene kosten van de gemeente te dekken:

- de onroerende zaakbelastingen
- de precarioheffing
- de toeristenbelasting.

De opbrengst van de toeristenbelasting besteden we in de gemeente Drimmelen aan het verbeteren van toeristische en recreatieve voorzieningen. Andere belastingen dekken voor 100% de kosten van bijvoorbeeld onderhoud en diensten.

De verschillende lokale belastingsoorten:

Onroerende zaakbelasting

Tabel Par.B-1: Overzicht tarieven

Tarieven			
Omschrijving	2018	2019	Begroting 2020
OZB woningen eigenaar in % van de waarde	0,1111	0,1090	+1,8%
OZB niet-woningen gebruiker in % van de waarde	0,1497	0,1530	+1,8%
OZB niet-woningen eigenaar in % van de waarde	0,1858	0,1899	+1,8%

Een onroerende zaak is een woning, bedrijfsruimte of een stuk grond. De waarde van onroerende zaken bepalen we ieder jaar opnieuw. De peildatum voor 2020 is 1 januari 2019.

Afvalstoffenheffing

De gemeente haalt afval huis-aan-huis op en daarnaast kun je afval naar de milieustraat brengen. Daar betaal je belasting voor. Dat noemen we afvalstoffenheffing. De afvalstoffenheffing is sinds 2003 gebaseerd op het Diftar-principe en is een 100% kostendekkende heffing.

Vanaf 1 januari 2018 is de huis-aan-huisinzameling van het restafval van 1 keer per 2 weken terug gebracht naar 1 keer per 4 weken. De reden hiervan is onze inwoners bewuster te maken voor het scheiden van de grondstoffen (GFT, oud papier en verpakkingsafval). Dit bevindt zich nog in grote hoeveelheden in het restafval. De inzamelsystematiek voor het GFT-afval blijft hetzelfde.

Het te heffen volume voor de afvalstoffenheffing is in 2020 € 2.844.054 (zie tabel Par.B-7). De lasten zijn het volume van de netto-lasten inclusief opbrengsten uit oud papier, glas en PMD-afval.

De baten bestaan uit de onderdelen vastrecht, Diftar ledigingen, opbrengsten huis-aan-huisinzameling en milieustraat.

Het te heffen volume is als volgt opgebouwd:

Tabel Par.B-2: Overzicht netto-lasten Afvalstoffenheffing

Overzicht netto-lasten 2020							
Taakveld	Netto-lasten taakveld	Netto-lasten toegerekend aan afv.st.heff.	Netto-lasten taakveld toegerekend in perc.	Opslag overhead Taakveld 0.4	Rente toerekening	BTW toerekening	Totaal lasten afvalstoffenheffing
7.3 Afval	2.125.477	2.020.853	95,08%	277.446	25.568	428.581	2.752.448
2.1 Verkeer, wegen en water	4.508.222	41.200	0,91%	18.496	1.818	6.460	67.974
6.3 Inkomensregelingen	891.761	42.816	4,80%	1.261	0	180	44.257
0.10 Mutaties reserves (ondergrondse glascontainers)							-20.625
Totaal lasten	7.525.460	2.104.869		297.203	27.386	435.221	2.844.054

Om het te heffen volume te bepalen gebruiken we de volgende uitgangspunten:

- Voor de afvalstoffenheffing geldt het systeem van gesloten financiering met duurzame, 100% kostendekkendheid. Hierbij maken we gebruik van een egalisatievoorziening; voorcalculatie en nacalculatie.
- Overhead: alle kosten die samenhangen met personeelslasten.
- De rente toerekening berekenen we met de externe rente.
- De toerekening van de kosten straatreiniging/vegen is voor de afvalstoffenheffing 30%.
- Alle kwijscheldingskosten nemen we op in het tarief voor de afvalstoffenheffing.

Meer informatie hierover leest u in de paragraaf financiering en in de Handreiking kostenonderbouwing paragraaf lokale heffingen.

Tabel Par.B-3: Overzicht verloop egalisatievoorziening Afvalstoffenheffing

Verloop voorziening Afvalstoffenheffing	Jaarrekening		Begroting (incl. wijz.)	Begroting
	2017	2018	2019	2020
Beginstand	667.861	1.049.962	116.443	116.443
Mutaties	382.101	-933.519	0	0
Eindstand	1.049.962	116.443	116.443	116.443

De egalisatievoorziening bedraagt op 1 januari 2019 € 116.443. Gezien de verwachting over het jaar 2019 (Berap-2 2019) en de geringe omvang van de voorziening wordt voorgesteld de egalisatievoorziening niet in te zetten. Bij de vaststelling van de belastingverordeningen leggen we de tarieven ter besluitvorming voor.

Rioolheffing

Eind 2017 stelde de raad het Water- en rioleringsplan 2018-2022 (WRP) vast. Bij de behandeling van dit plan stelden we bedragen voor een dekkende rioolheffing voor. Het te heffen volume voor de rioolheffing is in 2020 € 3.537.230.

Tabel Par.B-4: Overzicht netto-lasten Rioolheffing

Overzicht netto-lasten 2020							
Taakveld	Netto-lasten taakveld	Netto-lasten toegerekend aan rioolheff.	Netto-lasten taakveld toegerekend in perc.	Opslag overhead Taakveld 0.4	Rente toerekening	BTW toerekening	Totaal lasten rioolheffing
7.2 Riolering	1.766.306	1.747.511	98,94%	249.230	1.058.838	214.187	3.269.766
2.1 Verkeer, wegen en water	4.508.222	93.188	2,07%	10.089	3.333	10.548	117.158
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.711.752	63.530	2,34%	17.370	7.018	6.747	94.666
6.3 Inkomensregelingen	891.761	54.199	6,08%	1.261	0	180	55.640
Totaal lasten	9.878.041	1.958.428		277.950	1.069.189	231.663	3.537.230

Om het te heffen volume te bepalen gebruiken we de volgende uitgangspunten:

- Voor de rioolheffing geldt het systeem van gesloten financiering met duurzame, 100% kostendekkendheid. Hierbij maken we gebruik van een egalisatievoorziening, voorcalculatie en nacalculatie.
- Overhead: alle kosten die samenhangen met personeelslasten.
- De rente toerekening berekenen we met de externe rente.
- De toerekening van de kosten straatreiniging/vegen is voor de rioolheffing 55% (taakveld 2.1)
- De toerekening van kosten stedelijk water en watergangen die zijn gekoppeld aan één of meer van de vijf thema's in het WRP: afvalwater, hemelwater, grondwater, oppervlaktewater en bedrijfsvoering. (taakveld 5.7)
- Alle kwijtscheldingskosten nemen we op in het tarief voor de rioolheffing (taakveld 6.3).

Meer informatie hierover leest u in de paragraaf financiering en in de Handreiking kostenonderbouwing paragraaf lokale heffingen.

In november 2017 nam de gemeenteraad in een opinievergadering kennis van een analyse van de rioolheffing. Daarbij bekeken we of een verdere differentiatie zinvol is. Bij de analyse namen we de voorkeursambities WRP 2018-2022 van de raad mee. De ambities van de raad voeren we zonder verhoging van de rioolheffing door. Vervolgens biedt de gunstige stand van de egalisatievoorziening Riolering de mogelijkheid om het vastrecht te verlagen. Dit geldt alleen voor de planperiode 2018-2022.

Tabel Par.B-5: Overzicht verloop egalisatievoorziening Riolering

Verloop voorziening Riolering	Jaarrekening		Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020
Beginstand	1.443.997	2.050.259	2.303.119	2.199.017
Mutaties	606.262	252.860	-104.102	-427.944
Eindstand	2.050.259	2.303.119	2.199.017	1.771.073

Bij de vaststelling van het WRP namen we de inzet van de egalisatievoorziening riolering op. In 2020 stellen we voor om het tarief met € 13,80 te verlagen. Dit betekent dat we € 427.944 uit de egalisatievoorziening onttrekken. De egalisatievoorziening is na deze onttrekking in 2020 naar verwachting eind 2020 € 1.771.073 (afhankelijk van het jaarrekeningresultaat 2019).

Toeristenbelasting

Sinds 2006 betalen toeristen in de gemeente Drimmelen toeristenbelasting.

- Het tarief watertoeristenbelasting is per persoon € 1,00 voor 24 uur.
- Het tarief landtoeristenbelasting is per persoon € 1,00 voor een overnachting.

Alleen niet-inwoners betalen de toeristenbelasting, dus ook arbeidsmigranten. Behalve als zij ingeschreven zijn in de BRP (Basisregistratie Personen). De netto-opbrengst gebruiken we voor het verbeteren van toeristische voorzieningen.

Begraafrechten

Begraafrechten zijn rechten die de gemeente Drimmelen in rekening brengt voor diensten van de gemeente die te maken hebben met een begraafplaats.

Voorbeelden van deze diensten zijn het begraven van stoffelijke overschotten, het bijzetten van urnen en het onderhoud van graven op de gemeentelijke begraafplaatsen. De tarieven staan in de Verordening lijkbezorgingsrechten Drimmelen.

Leges omgevingsvergunning

Leges zijn kosten voor diensten van de gemeente, bijvoorbeeld voor het aanvragen van een vergunning. Door invoering van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) zijn 25 vergunningen samengevoegd in één omgevingsvergunning. Door de Wabo zijn meer gebouwen vrij van vergunningen.

Secretarieleges (paspoorten, rijbewijzen)

Secretarieleges zijn kosten voor diensten van de gemeenten, bijvoorbeeld voor het verstrekken van reisdocumenten, rijbewijzen, uittreksels uit de BRP en Burgerlijke Stand, aanvraag Verklaring Omtrent Gedrag, huwelijksvoltrekkingen. De tarieven staan in de Legesverordening.

Precariobelasting

Precariobelasting heffen we voor het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond. Denk hier bijvoorbeeld aan terrassen, verkoopwagens, luifels, reclameborden, buizen en kabels. De tarieven staan in de verordening Precariobelasting.

Havengelden

De gemeente Drimmelen heeft 3 ligplaatsvoorzieningen in de kernen Terheijden, Drimmelen en Lage Zwaluwe. Wie daarvan gebruik maakt betaalt havengelden.

Marktgelden

De gemeente heeft weekmarkten op 3 locaties: het Dorpsplein in Terheijden, de Marktstraat te Made en de Nieuwstraat in Lage Zwaluwe. Voor een plaats op de weekmarkt betaalt men voor het gebruik maken van die plaats. Dat noemen we marktgelden. De tarieven voor 2020 zijn ten opzichte van de tarieven 2019 niet verhoogd.

Lokale lastendruk

Lokale lastendruk

In de tabel leest u de gemiddelde lokale lastendruk van een huishouden.

Tabel Par.B-6: Overzicht lastendruk

Lastendruk					
Omschrijving	2018	2019	2020	Nominale stijging	Proc. Stijging
Onroerende zaakbelastingen	267,59	273,04	277,95	4,91	1,80%
Rioolheffing	264,29	264,29	250,49	-13,80	-5,22%
Afvalstoffenheffing	199,51	243,48	252,37	8,89	3,65%
Totaal gemiddeld per huishouden	731,39	780,81	780,81	0,00	0,00%
eenmalige inzet vanuit algemene reserve (2019: € 250.000)		-22,18			
Totaal gemiddeld per huishouden (na inzet reserves)	731,39	758,63	780,81	0,00	2,92%

- Rioolheffing berekenen we met de gemiddelde kosten per eenheid (aansluiting). We gaan uit van een tariefsverlaging van € 13,80 en een inzet van de egalisatievoorziening (zie tabel Par.B-5).
- Afvalstoffenheffing berekenen we met de gemiddelde kosten per eenheid (aansluiting). We gaan uit van het te heffen volume zonder inzet egalisatievoorziening.
- De tariefberekening Onroerende Zaak Belastingen is afhankelijk van de tariefontwikkeling en de waardeontwikkeling van de woningen.

Inkomsten

Tabel Par.B-7: Overzicht heffingen

Heffingen								x € 1.000
Nr.	Omschrijving	2018	2018	2019	2020		Type/ belastingheffing	
		rekening baten	begroting baten	begroting baten	begroting lasten	begroting baten		kosten-dekkendheid
1	OZB	4.241	4.250	4.359		4.472	n.v.t.	Verordening
2	Afvalstoffenheffing	1.778	1.738	2.495	2.844	2.844	100%	Verordening
3	Rioolheffing	3.167	3.183	3.352	3.537	3.109	100%	Verordening
4	Toeristenbelasting	110	108	110		118	n.v.t.	Verordening
5	Lijkbezorging	112	107	109	156	110	70%	Verordening
6	Omgevingsvergunning	451	505	704	848	735	87%	Verordening
7	Overige leges	24	18	16		20		Verordening
8	Secretarieleges	522	527	313	653	291	45%	Verordening
9	Precario	66	66	69		69	n.v.t.	Verordening
10	Haven-/liggelden/huur/pacht	154	196	137	137	131	96%	Verordening, privaatrechtelijke ovk.
11	Marktgelden / standplaatsen	23	27	25	52	24	46%	Verordening
12	Reclameopbrengsten	16	18	16		16	n.v.t.	Privaatrechtelijke overeenkomsten
Totaal		10.663	10.741	11.705	8.227	11.938		

Kwijtschelding

Als een belastingplichtige geen vermogen en onvoldoende betalingscapaciteit heeft kunnen we geheel of gedeeltelijk kwijtschelding verlenen. In de gemeente Drimmelen kunnen inwoners kwijtschelding aanvragen voor de onroerende zaakbelasting en de afvalstoffen- en rioolheffing.

De gemeente volgt hierbij de landelijk te hanteren normen voor vermogen en inkomen.

Tabel Par.B-8: Overzicht aantal kwijtscheldingen

Kwijtscheldingen			
Omschrijving	2018	2019	Begroting 2020
aantal toekenningen (ook gedeeltelijk)	240	245	255
waarvan automatisch verleend	125	140	145
Afwijzingen	50	35	35

Het totaalbedrag voor het kwijtschelden van riool- en afvalstoffenheffing nemen we mee in de tarieven voor alle belastingbetalers in de gemeente. Dit betekent dat alle belastingbetalers meebetalen aan het kwijtschelden van de riool- en afvalstoffenheffing. Kwijtschelding van onroerende zaakbelasting komt voor rekening van de gemeente. Sinds 2010 maken we gebruik van de diensten van het inlichtingenbureau van het Ministerie van Sociale zaken. Dit betekent dat automatisch kwijtschelding kan worden verleend, zonder dat daarvoor een volledig formulier met bewijsstukken nodig is.

C. Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente Drimmelen beheert ongeveer 385 hectare aan openbare ruimte. Elke inwoner, bezoeker en werknemer in de gemeente Drimmelen gebruikt deze openbare ruimte voor vele diverse activiteiten zoals wonen, werken en recreëren. Dit maakt de gemeente mogelijk door het aanleggen en onderhouden van wegen, riolering, civieltechnische kunstwerken, groen, straatmeubilair, verkeersmaatregelen, openbare verlichting en gebouwen. Dit noemen we onderhoud Kapitaalgoederen.

De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud beïnvloeden het voorzieningenniveau, maar daarmee ook op de jaarlijkse lasten. Hieronder lichten we de belangrijkste kapitaalgoederen toe. We toetsen dit aan het bestaande beleid en de ontwikkelingen in het jaar 2020. Het bestaande beleid voor deze paragraaf is vastgelegd in diverse gemeentelijke beleidsnota's (zie bijlage 1).

Bij inrichting, onderhoud en beheer houden we rekening met wetgeving:

- De Wegenwet van 1930;
- De Wegenverkeerswet van 1994;
- Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990;
- Besluit Administratieve Bepalingen inzake het Wegverkeer;
- Wet geluidhinder;
- Bouwstoffenbesluit;
- Wet milieubeheer;
- Waterschapskeur;
- Reglement op de watergangen Noord-Brabant;
- Wet telecomvoorzieningen;
- Wet energiedistributie artikel 16;
- Besluit veiligheid attractie-, en speeltoestellen van 1997.

Het onderhoud en beheer van de openbare ruimte verdelen we in drie categorieën: dagelijks onderhoud, structureel onderhoud, en vervangingsonderhoud.

Bij herinrichting van de Openbare Ruimte wegen we verschillende belangen af. Jongere onderdelen waaraan we nog moeten wennen zijn, toegankelijkheid, klimaatadaptatie en duurzaamheid.

Het belangrijkste doel van het dagelijks en structureel onderhoud is: door het uitvoeren van onderhoudsmaatregelen zorgen we ervoor dat de elementen veilig blijven en de maximale levensduur voor een element behaald wordt. Het structureel onderhoud voeren we planmatig uit. Gedurende het jaar voeren we visuele inspecties uit. We combineren de inspecties met de beschikbare gegevens over onder andere levensduur. Met deze informatie stellen we een (meerjarig) jaarprogramma (MOP) op.

Het belangrijkste doel van het vervangingsonderhoud is: op het moment dat een element aan het eind van zijn (technische) levensduur is, vervangen we dit door hetzelfde type met een langere levensduur. Structureel en vervangingsonderhoud pakken we zoveel als mogelijk integraal aan (werk met werk maken). Zo nemen we bij rioolvervangingen en renovaties van straten,

maatregelen voor openbare verlichting, het openbaar groen en verkeer in de plannen mee.

Tabel Par. C-1 Totaal overzicht onderhoud kapitaalgoederen

Prg.	Exploitatie	Begroting 2020				
		2020	2021	2022	2023	2024
2.	a. Wegen	1.401.000	1.401.000	1.401.000	1.401.000	1.401.000
2.	b. Openbare verlichting	403.000	403.000	403.000	403.000	403.000
2.	c. Civiele kunstwerken	76.500	76.500	76.500	76.500	76.500
2.	d. Openbaar Groen	1.506.210	1.396.210	1.366.210	1.366.210	1.316.210
2.	e. Speelruimte	69.770	69.770	69.770	69.770	69.770
2.	f. Riolering en (stedelijk) water	343.500	368.500	343.500	368.500	343.500
	Totaal Exploitatie	3.799.980	3.714.980	3.659.980	3.684.980	3.659.980

We verwerkten de bezuinigingstaakstelling van € 100.000 (€ 25.000 civiele kunstwerken en € 75.000 openbare verlichting).

Prg.	Reserves	Begroting 2020				
		2020	2021	2022	2023	2024
2.	e. Reserve Speelruimte	0	0	0	0	0
Div.	g. Reserve onderhoud zwembaden	175.000	175.000	175.000	175.000	175.000
	Totaal Voorzieningen	175.000	175.000	175.000	175.000	175.000

Prg.	Voorzieningen	Begroting 2020				
		2020	2021	2022	2023	2024
Div.	g. Planon gebouwenbeheer	509.986	509.986	509.986	509.986	509.986
	Totaal Voorzieningen	509.986	509.986	509.986	509.986	509.986

Prg.	Investerings	Begroting 2020				
		2020	2021	2022	2023	2024
2.	a. Wegen	2.154.000	300.000	16.500	16.000	40.000
2.	d. Openbaar groen	150.000	0	0	0	0
2.	f. Riolering en (stedelijk) water	0	1.564.200	2.480.000	1.833.300	2.286.000
	Totaal Investerings	2.304.000	1.864.200	2.496.500	1.849.300	2.326.000

Planning Openbare Werken 2020 en verder

In 2019 zijn we verder gegaan met het Integraal beheer Openbare Ruimte (IBOR). Hieruit komt na verschillende rekenkundige en "specialisme" toetsen een MOP. Deze methodiek brengt integrale projecten op een nog kleiner niveau in beeld. De onderstaande projecten zijn nu nog op basis van gelijktijdige planning naar boven gekomen.

De integrale projecten voor 2020 staan in het schema.

	Riolering	Wegen	Verkeer	Groen	Openbare verlichting	Website/BouwApp	Bewonersbrief	Bewonersavond	Voorbereiding 2020
Centrumroute Terheijden	x	x	x	x	x	x	x		
Stationstraat en omgeving Made									x
Rioolvervanging Julianastraat/ Prinses Margrietstraat Hooge Zwaluwe	x	x	x	x		x	x	x	
Centrumplan Made	x	x	x		x	x		x	
Oude Haven van Drimmelen									x
Boerenhoekstraat/ Van Campenhoutstraat Made	x	x	x	x	x	x		x	
Parallelweg Wagenberg	x	x	x		x	x		x	
Fietsstroken Hoofdstraat Terheijden									x
Prioritaire looproutes		x	x		x		x		
Winkelstrip Lage Zwaluwe		x	x	x		x			
Zeggelaan Terheijden			x						x
Kastanjelaan Iepenlaan Made		x	x		x	x			

Een aantal integrale projecten besteedden we in 2019 uit. De afronding van die projecten vindt plaats in 2020.

Centrumroute Terheijden

We ronden het eerste deel van de centrumroute Terheijden (rotonde Zeggelaan tot aan Schapenbogert). Het waterschap onderzoekt het verzwaren van de dijken langs de Mark. Een deel van de dijk ligt op de Molenstraat. We wachten de onderzoeken en de uitvoering van de daaropvolgende werkzaamheden af. Ook onderzoeken we versnellingskansen voor de uitvoering.

Stationstraat en omgeving Made

In 2020 onderzoeken we mogelijkheden om de afvoer van vooral regenwater te verbeteren. Het gaat over een gebied dat groter is dan alleen de Stationstraat. Eén van de afvoermogelijkheden ligt door de Stationstraat Made.

Prinses Margrietstraat/Julianastraat Hooge Zwaluwe

De woningen aan de Prinses Margrietstraat zijn in 2019 opgeleverd. De gemeente start met het renoveren van deze straat. De voorbereidingen ronden we in 2019 af. We pakken dan ook de Julianastraat en een deel van de Korteweg mee. De werkzaamheden zijn 2020 klaar.

Centrumplan Made

We voeren het tweede deel van het centrumplan Made (Marktstraat en een stukje Kerkstraat) uit.

Oude Haven (Drimmelen)

De oude haven van Drimmelen bestaat uit verschillende fases. In 2020 ronden we het parkeerterrein en het parkje af. Ook starten we met de voorbereidingen en uitvoering voor de wandelboulevard. In de wandelboulevard verbeteren we ook de riolering.

Boerenhoekstraat/Burg. Van Campenhoutstraat (Made)

De Boerenhoekstraat/Burg. Van Campenhoutstraat startte eind 2019. De werkzaamheden zijn medio 2020 klaar. Dit is dan het eerste werk dat een Green Label krijgt.

Parallelweg (Wagenberg)

In 2020 ronden we de werkzaamheden in de Parallelweg af.

Fietsstroken Hoofdstraat (Terheijden)

In 2020 bereiden we de integraal werkzaamheden voor.

Kruisstraat (Lage Zwaluwe)

Uit de weginspectie bleek dat delen van de Kruisstraat in Lage Zwaluwe niet voldoen. We onderzoeken of het werk gecombineerd kan worden met repareren van delen van de riolering. Deze werkzaamheden voeren we in 2020 uit.

Prioritaire looproutes

In 2019 maakten we in samenwerking met onder andere de WWZ een plan voor de prioritaire looproutes (Rode loper). In het handboek toegankelijkheid Openbare Werken namen we uitgangspunten voor zo'n route op. De routes maken we in 2020 en 2021. Uiteraard letten we bij de huidige reconstructies ook al op toegankelijkheid.

Winkelstrip Lage Zwaluwe

In programma 3 gaan we in op het aanpassen van de winkelstrip in Lage Zwaluwe.

Zeggelaan (Terheijden)

In 2020 bereiden we de Zeggelaan voor. We dienen dit project in voor subsidie.

Kastanjelaan/ Iepenlaan (Made)

Het herstraten van deze trottoirs stond op de planning voor 2018, maar stelden we uit om dit te combineren met het vervangen van de bomen. Eerst aanpak bomen, dan aanpak trottoirs. In 2019 kaptten we de bomen en plantten nieuwe bomen aan. In 2020 leggen we het groen verder aan en herstraten we de voetpaden.

a. Wegen

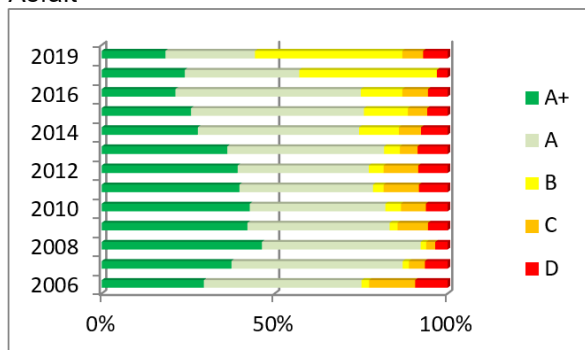
Beleidsuitgangspunten

Het beleidskader met betrekking tot Wegen is vastgelegd in de notitie: Beleids- / beheerplan Wegen 'Grip op wegonderhoud' 2016-2020. In 2015 stelde de raad dit beleidsplan vast.

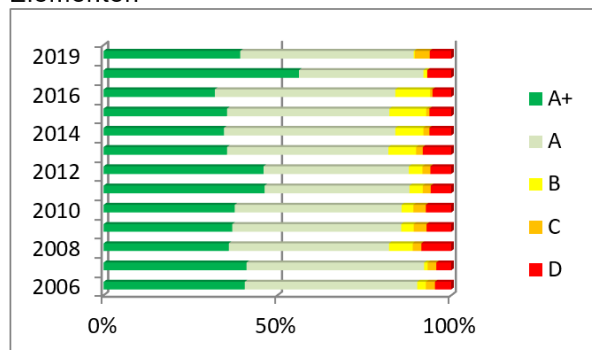
- Wegen, voet – en fietspaden worden veilig gehouden;
- Onderhoudsniveau minimaal C;
- Onderhoudsniveau voet- en fietspaden minimaal B;
- Materiaal zoveel als mogelijk hergebruiken;
- Materiaal bij vervangen zoveel als mogelijk duurzame materialen.

Kwaliteit D zien we als "achterstallig onderhoud". Wegvakonderdelen op dit kwaliteitsniveau onderhouden we in het eerstvolgende jaar. Toch kunnen we besluiten om werkzaamheden incidenteel uit te stellen. Dit heeft dan te maken met andere werkzaamheden die ook in die straat plaatsvinden. Uiteraard zorgen we altijd voor een veilige situatie.

Asfalt

Elementen

	A+	A	B	C	D
2019	18,4	25,9	42,6	6	7,1
2017	24	33,1	39,7	0,1	3,1
2016	21,3	53,6	12	7,4	5,7
2015	25,8	50	12,7	5,6	5,9
2014	27,8	46,6	11,5	6,4	7,7
2013	36,3	45,3	4,6	5,1	8,7
2012	39,3	37,9	4,3	10	8,5
2011	39,8	38,6	3,1	10,2	8,3
2010	42,8	39,2	4,5	7,2	6,3
2009	42,1	41,1	2,3	8,8	5,7
2008	46,3	45,9	1,6	2,6	3,6
2007	37,5	49,5	1,8	4,6	6,6
2006	29,5	45,6	2,2	13,3	9,4

	A+	A	B	C	D
2019	39,3	49,9	0,3	4,3	6,2
2017	56,2	35,8	1	0,1	6,9
2016	32	51,9	10	0,7	5,4
2015	35,5	46,7	10,6	0,9	6,3
2014	34,6	49,3	8,1	1,7	6,3
2013	35,5	46,4	8	1,9	8,2
2012	46	41,8	3,9	2,3	6
2011	46,3	41,7	3,8	2,3	5,9
2010	37,7	48	3,4	3,6	7,3
2009	37	48,6	3,6	3,7	7,1
2008	36	46,1	6,8	2,5	8,6
2007	41,1	51,1	1	2,5	4,3
2006	40,6	49,6	2,5	2,6	4,7

In 2019 voerden we een uitgebreide inspectie uit. Hierboven geven we de resultaten van de inspecties weer. We selecteren uit de inspectiegegevens eerst de belangrijkste werkzaamheden. Daarna beoordeelt een expert of we de geselecteerde werkzaamheden daadwerkelijk op die manier uit voeren. De expert schat in of het overgebleven deel van de weg snel kan verslechteren. Zo ja dan vervangen we de gehele weg. Zo niet dan onderhouden we alleen dat deel dat slecht is.

We voeren ieder jaar na de winterperiode een inspectie uit. De periode tussen de inspectie en het opstellen van de begroting is te kort. We kunnen niet op tijd maatregeltoetsen uitvoeren. Voor deze toetsen kijken we naar de beste technische oplossing (incl. aanvullende onderzoeken) en begroten de kosten. Hierna prioriteren we wegen die we binnen het gestelde budget aanpakken. Begin 2020 informeren we de raad.

We houden rekening met andere werkzaamheden. Deze werkzaamheden kunnen ook door andere organisaties uitgevoerd worden (bijvoorbeeld een dijkverzwaring of aanleg van een warmtenet).

Komt uit de inspectie dat een klein deel van de weg onderhouden moet worden dan scharen we dat onder klein onderhoud. Ook het afwikkelen van meldingen is klein onderhoud.

Omdat asfalt gevoeliger is voor het uitstellen van onderhoud dan elementen verhardingen krijgen die wegen een hogere prioriteit.

Financiële vertaling in begroting en jaarrekening

Tabel Par. C-2

	Exploitatie	Begroting 2020				
		2020	2021	2022	2023	2024
1.	Onderhoud wegen	1.401.000	1.401.000	1.401.000	1.401.000	1.401.000
	Totaal exploitatie	1.401.000	1.401.000	1.401.000	1.401.000	1.401.000

	Investerings	Begroting 2020				
		2020	2021	2022	2023	2024
1.	Verkeersveilig maken Crullaan (minimale variant) / Sectorale uitvoering Crullaan (verhoogde fietspaden)	684.000				
2.	Verkeersveilig maken Zeggelaan (minimale variant)	635.000				
3.	Parkeerplaatsen sportverenigingen en fietsvoorzieningen	110.000				
4.	Kwaliteitsverbetering Oude Haven Dr.: c. Wandelpromenade / Havenkade	575.000				
5.	Winkelstrip Nieuwstraat Lage Zwaluwe	150.000				
6.	Investerings wegen en verkeer (zie inv.progn.: thema Wegen 2021 e.v.)		300.000	16.500	16.000	40.000
	Totaal Investerings	2.154.000	300.000	16.500	16.000	40.000

Geplande werkzaamheden

Vanuit Wegen geven we een financiële bijdrage aan integrale projecten. Kiezen we nieuw materiaal dan bekostigen we dat uit wegen. Herstraten van de rioleringsleuf bekostigt de riolering.

Uit de eerste inspectiegegevens komen de volgende wegen voor grootschaliger onderhoud: Delen van de Witteweg (tussen Zanddijk en Koekoekweg) en delen van Sluizeweg (Fietspaden). We toetsen deze wegen nog op noodzaak en aanpak. Als de inspectie aangeeft dat de kwaliteit D is betreft dat vaak kleinere wegvakken.

Het parkeerterrein van De Randoet herstraten we helemaal. De raad stelde hiervoor extra budget beschikbaar.

Samen met de trottoirs verbeteren we de kwaliteit van prioritaire looproutes. Uit de inspectie 2019 verwachten we een aantal wegen en trottoirs die niet meer voldoen aan kwaliteitsniveau C en B. De verhardingen die noodzakelijk onderhoud nodig hebben, pakken we in 2020 aan volgens het onderhoudsplan.

Dorpsschouwen

Ook in 2020 houden we een dorpschouw houden samen met WWZ, de bewonersgroepen en andere belangenorganisaties. Zij doen een voorstel welke kern zij dit jaar willen schouwen. De dorpschouwen vallen onder klein onderhoud. De activiteiten staan niet apart in de begroting.

Voet- en fietspaden

Voor wat betreft de voetpaden richten we ons op de prioritaire looproutes. Hiervoor is extra budget beschikbaar gesteld. Trottoirs die buiten potentiële

routes liggen of die onveilig zijn nemen we volgens Grip op Onderhoud wegen mee.

Toelichting investeringen (investeringsprognose 2020)

Prioritaire Looproute (uitvoering)

Zie Planning Openbare Werken 2020 en verder aan het begin van deze paragraaf.

Fietsveilig maken Crullaan (Made)

Het fietspad op de Crullaan maken we veiliger. Daarvoor verhogen we de fietspaden en aanliggende parkeerplaatsen.

Fietsveilig maken Zeggelaan (Terheijden)

Het fietspad op de Zeggelaan maken we veiliger. Daarvoor verhogen we de fietspaden en aanliggende parkeerplaatsen. We zijn ook bezig met de Centrumroute Terheijden. We stellen de werkzaamheden uit. Hierdoor garanderen we de verkeersdoorstroming in Terheijden.

Parkeerplaatsen (Sportverenigingen en fietsvoorzieningen.)

Het parkeerterrein van De Randoet (Made) herstraten we helemaal. De raad stelde hiervoor extra budget beschikbaar.

Winkelstrip Lage Zwaluwe

De winkelstrip knappen we op. Daarbij vragen we ook aan de ondernemers een steentje bij te dragen.

Kwaliteitsverbetering Oude Haven Drimmelen c Wandelpromenade en Havenkade.

We verbeteren de kwaliteit in de Oude haven in Drimmelen. Hiervoor pakken we in 2020 de Havenkade en de wandelpromenade aan. We weten niet zeker of alle werkzaamheden in 2020 afronden.

b. Openbare verlichting

Beleidsuitgangspunten

Om Drimmelen doelmatig en duurzaam te verlichten gaan we verder met:

- Het toepassen van energiezuinige lichtbronnen;
- Het toepassen van slim energiemanagement;
- Het vervangen van oranje licht naar wit licht in de woongebieden (uitfaseren SOX lichtbronnen);
- Het vergroten van gelijkmatigheid van de openbare verlichting door het uitfaseren van avondbranders;
- Standaardisatie van materialen en kleurgebruik.

In het beleidsplan gaven we aan dat de keuze tussen Led of traditionele verlichting lieten afhangen van de Total Cost of Ownership (TCO). In de eerste jaren van de planperiode bleek dat alle TCO's uitwezen dat led de beste oplossing is. Vandaar dat we nu geen TCO's meer uitvoeren. We kiezen standaard voor led.

De openbare verlichting lift mee op de integrale aanpak van projecten. Bij vervanging van armaturen worden armaturen met dimmers en ledverlichting toegepast. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een standaard materialenpakket. We hebben in de afgelopen jaren de achterstanden ingehaald. Ook het energieverbruik is omlaag gegaan.

Financiële vertaling in begroting en jaarrekening

Tabel Par. C-3

	Exploitatie	Begroting 2020				
		2020	2021	2022	2023	2024
1.	Onderhoud lichtmasten / armaturen / schades (incl. groepsremplace)	403.000	403.000	403.000	403.000	403.000
	Totaal exploitatie	403.000	403.000	403.000	403.000	403.000

Geplande werkzaamheden

In de afgelopen jaren werkten we het achterstallig onderhoud aan de openbare verlichting weg. Nu komen we in een stabiele positie. In 2019 controleerden we de beheergegevens. In 2020 optimaliseren we de beheergegevens. Daaruit bepalen we een onderhoudsprogramma voor 2020 en voeren dit uit. Binnen het project Oude haven van Drimmelen vervangen we de openbare verlichting. We gebruiken masten en armaturen die in de sfeer passen. Ook pakken we de openbare verlichting in het centrumplan Made en de centrumroute Terheijden (beide in delen) aan.

c. Civiele kunstwerken

Beleidskader

Het kader voor de civiele kunstwerken is vastgesteld in de raadsvergadering van 2 juli 2009. Tijdens deze vergadering is het (incidenteel) veilig alternatief gekozen uit de Beleidsnotitie civiele kunstwerken en havens van 8 juni 2009.

Beleidsuitgangspunten

Als beleidsuitgangspunt is het niveau veilig vastgesteld. In 2009 is éénmalig budget beschikbaar gesteld voor het aanpakken van enkele grote (onveilige) knelpunten.

Onder de prioriteit veiligheid verstaan we of van het kunstwerk veilig gebruik kan worden gemaakt.

In 2018 inspecteerden we de kunstwerken. De meeste kunstwerken voldoen. Een uitvoeringsprogramma stellen we jaarlijks aan de hand van inspectie samengesteld. Er is geen vervangingsbudget beschikbaar. Indien een element aan vervanging toe is, vragen we een krediet aan de raad.

Financiële vertaling in begroting en jaarrekening

Tabel Par. C-4

	Exploitatie	Begroting 2020				
		2020	2021	2022	2023	2024
1.	Onderhoud civiele kunstwerken	76.500	76.500	76.500	76.500	76.500
	Totaal exploitatie	76.500	76.500	76.500	76.500	76.500

Geplande werkzaamheden

In 2020 voeren we een inspectie uit. Op basis van de resultaten stellen we een

onderhoudsprogramma 2020-2021 op. In dit onderhoudsprogramma komen de te onderhouden en te vervangen civieltechnische kunstwerken.

Civiele kunstwerken havens (reserve Herstel kunstwerken havens)

We kregen extra budget voor het herstel van aanmeerpalen en steigers in de haven van Terheijden. In programma 2 legden we dit al uit.

Het waterschap rondt de dijkverzwaringswerkzaamheden (langs de Mark)

uiterlijk 2023 af. Daarom stellen we de werkzaamheden aan de

oeverbescherming in de haven uit. Uiteraard houden we de damwand veilig.

d. Openbaar groen

Beleidskader en beleidsuitgangspunten

Het beleidskader met betrekking tot Openbaar groen is vastgelegd in het

integraal groenbeleidsplan 2017 – 2026 'Groen leeft en verbindt'. Het

groenbeleidsplan is een integrale nota voor alle groenplannen. Hierin heeft zowel

biodiversiteit als duurzaamheid een belangrijke plek. We beheren ongeveer 2,3

miljoen m² groen.

Het groenbeleid is gericht op duurzaam kwaliteitsgroen. Het groen binnen de

bebouwde kom van de gemeente Drimmelen bestaat voor ongeveer 40% van het

oppervlakte uit bosplantsoen, grove heesters, heesters & botanische rozen,

bodembedekkers, hagen, vaste planten en landschappelijke beplanting. De

andere 60% bestaat uit gazon, berm en kruidenrijk gras.

De totale hoeveelheid groen binnen en buiten de bebouwde kom bedraagt per inwoner 86 m².

In het openbaar gebied staan circa 18.000 bomen. In het stedelijk gebied staan

circa 11.200 bomen.

Uitgangspunten Onderhoud groen:

- We beheren op ecologische basis
- We gebruiken geen chemische bestrijdingsmiddelen
- We passen zoveel als mogelijk bodembedekkers toe
- We accepteren op plaatsen waar dat kan kruidengroei
- We onderhouden het groen op beeldkwaliteit B
- De centrumgebieden, entree dorpen, recreatieve hot spots en herkenningspunten onderhouden we op beeldkwaliteit A
- Inwonertevredenheid van een 6,5

Financiële vertaling in begroting en jaarrekening

Tabel Par. C-5

Exploitatie	Begroting 2020				
	2020	2021	2022	2023	2024
1. Renovaties / vervanging openbaar groen	114.850	114.850	114.850	114.850	114.850
2. Onderhoud openbaar groen:					
a. bomen	199.899	199.899	199.899	199.899	199.899
b. cultuurbeplanting	621.439	621.439	621.439	621.439	621.439
c. grasvegetaties	151.424	151.424	151.424	151.424	151.424
d. overige (natuurterreinen, recr. plaatsen, landsch. beplanting, bosplantsoen)	33.714	33.714	33.714	33.714	33.714
<i>Totaal Onderhoud openbaar groen</i>	<i>1.006.476</i>	<i>1.006.476</i>	<i>1.006.476</i>	<i>1.006.476</i>	<i>1.006.476</i>
3. Onderhoud ecologische verbindingzones (EVZ: dekking uit res. Groenaanleg)	35.500	35.500	35.500	35.500	35.500
4. Grondverbetering boomvakken (coalitieakkoord)	40.000	30.000	0	0	0
5. Onderhoud bermen (incl. egalisatie, verhoging biodiversiteit)	209.384	209.384	209.384	209.384	209.384
6. Veilig maken fietspad (Rvk weg-Steenplaats Hooge en Lage Zwaluwe)	100.000	0	0	0	0
Totaal exploitatie	1.506.210	1.396.210	1.366.210	1.366.210	1.366.210

Investerings	Begroting 2020				
	2020	2021	2022	2023	2024
Kwaliteitsverbetering Oude Haven Drimmelen: e. Parkje	150.000	0	0	0	0
Totaal Investerings	150.000	0	0	0	0

Geplande werkzaamheden

In 2020 besteden we het onderhoud aan bomen uit. Het bestek stelden we in samenwerking met gemeente Geertruidenberg op en gunden we in 2018.

Het onderhoud van plantsoen, gazons en perken is ondergebracht in een effectbestek. Het minimale beeldkwaliteitsniveau is B. Voor de entrees en hotspots kozen we voor beeldkwaliteitsniveau A. . We spreken de aannemer (MidZuid) wanneer hij de kwaliteit niet bereikt.

In 2020 voeren we de afspraken uit het effectbestek verder door. Zo neemt de intensiteit van de keuringen door aannemer toe en die van de gemeente af. De aannemer rapporteert de resultaten aan ons.

Verder is de tevredenheid van de burgers belangrijk bij het onderhoud van het groen. Ons streven is een inwonertevredenheid van een 6,5. De tevredenheid meten we ieder jaar. In 2018 haalden we een cijfer van 5,6. In 2019 was het cijfer een 6,2.

De aannemer is vrij om samen met de inwoners plannen te maken. De gemeente keurt die plannen en beoordeelt of die plannen passen binnen het beschikbare budget.

Het onderhoud van de ecologische verbindingzones (EVZ's) brachten we onder bij het waterschap. We stelden hiervoor een samenwerkingsovereenkomst op.

Daarin namen we onder andere het onderhoud op. Het niveau van het onderhoud beschreven we in gezamenlijk onderhoudsplan. Onderhoud van bermen door te klepelen passen we niet meer toe. In 2020 maaien we op een nog hoger ecologisch niveau. Als de veiligheid het toelaat, slaan we stukken berm over met maaien. Hierdoor neemt de biodiversiteit toe. *Veilig maken fietspad (Ruilverkavelingsweg- Steenplaats Hooge en Lage Zwaluwe)*

Langs het fietspad staan veel bomen. De bomenrij is opgenomen in het groenstructuurplan. Om deze structuur in de toekomst te behouden, verminderen we het aantal bomen.

De bomen staan langs een regionale kering van het waterschap. Het waterschap staat bomen op of langs een dijk niet toe. Tenzij de bomen er al staan. De bomen staan nu te dicht op elkaar. Zij worden elkaars concurrenten. Hierdoor treedt taksterfte en -breuk op. Dit is niet veilig voor de gebruikers van het fietspad. De wijze waarop de uitvoering plaatsvindt onderzoeken we.

Investerings

Vervangen zieke bomen in de Kastanje- en Iepenlaan in Made.

Zie Planning Openbare Werken 2020 en verder aan het begin van deze paragraaf.

Kwaliteitsverbetering Oude Haven Drimmelen c. Parkje

We verbeteren de kwaliteit in de Oude haven in Drimmelen. Hiervoor pakken we in 2020 het Parkje aan.

Samen met bewoners stelde we een ontwerp op. Het waterschap is bevoegd gezag en verleent vergunningen. We weten niet zeker of alle werkzaamheden in 2020 afronden.

e. Speelruimte

Beleidskader en beleidsuitgangspunten

Het beleidskader voor Speelruimte legde u vast in het Beleidsplan Speelruimte 2015-2024 'Spelen is bewegen'. In dit plan stimuleren we sport en bewegen. In het coalitieakkoord stelde u extra middelen beschikbaar.

Uitgangspunten:

- De speeltoestellen en ondergronden zijn veilig en voldoen aan Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen (WAS). Dit besluit stelt onder andere eisen aan de veiligheid en aan het beheer van speeltoestellen in de openbare ruimte.
- De speeltoestellen en terreinen zijn schoon en heel.

Financiële vertaling in begroting en jaarrekening

Tabel Par. C-6

Exploitatie	Begroting 2020				
	2020	2021	2022	2023	2024
1. 'Klein' onderhoud speelterreinen / -toestellen	23.710	23.710	23.710	23.710	23.710
2. 'Klein' onderhoud trapveldjes	5.060	5.060	5.060	5.060	5.060
3. 'Groot' onderhoud speelterreinen / -toestellen (Reserve Speelruimte)	36.500	36.500	36.500	36.500	36.500
4. 'Groot' onderhoud trapveldjes (Reserve Speelruimte)	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500
Totaal exploitatie	69.770	69.770	69.770	69.770	69.770

Reserves	Begroting 2020				
	2020	2021	2022	2023	2024
1. Reserve Speelruimte: speelterreinen - toestellen (prg. 2)	36.500	36.500	36.500	36.500	36.500
2. Reserve Speelruimte: trapveldjes (prg. 4)	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500
Totaal stortingen	41.000	41.000	41.000	41.000	41.000
3. Onttrekking reserve t.b.v. uitvoering onderhoud (zie exploitatie)	-41.000	-41.000	-41.000	-41.000	-41.000
Totaal reserves	0	0	0	0	0

Geplande werkzaamheden

Vier keer per jaar inspecteren we de speeltoestellen en terreinen. Aan de hand van de inspectieresultaten onderhouden of vervangen we onderdelen of gehele toestellen. Ook reinigen we de zandondergronden eens per drie jaar.

f. Riolering en stedelijke water

Beleidskader

Op gemeentelijk niveau is eind 2017 het Water en Rioleringsplan Drimmelen 2018-2022 (WRP) vastgesteld. Op regionaal niveau gelden voor de toekomst de uitgangspunten zoals opgenomen in het Bestuursakkoord Water met vuur (ondertekend op 23 mei 2011).

Binnen de "Samenwerking in de waterketen" wordt invulling gegeven aan de in het bestuursakkoord gestelde doelen:

Water met vuur

- Doelmatiger waterbeheer
- Doelmatigheidswinst
- Overheveling naar waterveiligheid
- Gematigde stijging lokale lasten
- Waterschappen zelfstandiger, rol provincies beperkter
- Toetsing Waterkeringen wordt teruggebracht naar een cyclus van 12 jaar
- Herziening belastingstelsel waterschappen
- Opschaling afvalwaterketenbeheer
- Dreigende wetgeving als stimulans.

Beleidsuitgangspunten Waterbeleidsplan

Bij het vaststellen van het WRP zijn nieuwe ambities vastgesteld. Deze ambities anticiperen vooral op klimaatverandering. Hieronder geven we de ambities weer:

- Afvalwater is het ambitieniveau gemiddeld (anticiperend)
- Hemelwater hoog (toekomstgericht)
- Grondwater midden (anticiperend)
- Oppervlaktewater midden (anticiperend)
- Bedrijfsvoering hoog (toekomstgericht).

Bij een middenniveau (anticiperend) schatten we de situatie met een voorzichtige afwachtende houding en heeft een horizon van 10 tot 15 jaar. Toekomstgericht (hoog niveau) betekent dat we daadwerkelijk rekening houden met de toekomst. Voor regenwater bijvoorbeeld rekenen we met intensievere buien dan voorheen. De horizon is dan 15 tot 25 jaar.

Financiële vertaling in begroting en jaarrekening

Tabel Par. C-7

	Exploitatie	Begroting 2020				
		2020	2021	2022	2023	2024
1.	Onderhoud vrij verval riolering	171.000	171.000	171.000	171.000	171.000
2.	Onderhoud drukriolering	85.000	85.000	85.000	85.000	85.000
3.	Onderhoud Individuele Behandeling Afvalwater (IBA's)	45.000	45.000	45.000	45.000	45.000
4.	Onderhoud watergangen	25.500	50.500	25.500	50.500	25.500
5.	Onderhoud stedelijk water	17.000	17.000	17.000	17.000	17.000
	Totaal exploitatie	343.500	368.500	343.500	368.500	343.500

	Investerings	Begroting 2020				
		2020	2021	2022	2023	2024
1.	Vervanging riolering (zie investeringsprognose: thema Water 2021 e.v.)	0	1.564.200	2.480.000	1.833.300	2.286.000
	Totaal Investerings	0	1.564.200	2.480.000	1.833.300	2.286.000

Geplande werkzaamheden

Toelichting vervangingsinvesteringen (investeringsprognose 2020)

In het WRP stelde de raad ambities vast. Zo rekende de gemeente Drimmelen als een van de eerste gemeenten in Nederland klimaatadaptatie (intensieve buien en de relatie met oppervlaktewater) in de riolering door. De uitkomsten combineerden we met inspecties, technische levensduur en uitbreiden van woonwijken. Ook bekeken we logische volgordes en verdeling van de werkzaamheden. Dit levert ten opzichte van de oude manier flinke verschuivingen op. Het is een nieuwe manier van werken. Om zeker te zijn dat we de juiste waarde geven aan criteria, beoordelen we de planning voor 2021 – 2025 in 2020. De uitkomsten verwerken we in de Voorjaars Nota 2020.

Oorspronkelijk planden we rioleringswerkzaamheden in de Fresiastraat (Made), Onderlangs Dijken (Hooge Zwaluwe) en Hoofdstraat (Terheijden) in 2020. Nu we nieuwe criteria hanteren, vinden er verschuivingen plaats. Ook deze drie straten nemen we mee in de beoordeling van de planning.

De voorgestelde planning sloten we kort met werkzaamheden op het gebied van wegen. De planning is niet statisch. Ieder jaar voeren we inspecties (wegen en riolering) uit die urgentie kan veranderen. We filteren de inspectiegegevens.

Hierdoor ontstaat een lijst met potentiële werkzaamheden. Per onderdeel vindt een extra beoordeling plaats. Daarna prioriteren we de werkzaamheden.

Onderstaande tabel geeft de werkzaamheden voor 2020 aan. De vermelde bedragen zijn de bijdrage vanuit riolering aan het werk:

Maatregelen Made

Vorbereiding rioolwerkzaamheden Stationsstraat en omgeving	€ 22.000,00
--	-------------

Maatregelen Drimmelen

Delen van de Oude Haven	€ 350.000,00
-------------------------	--------------

Vanuit 2019

Maatregelen Made

Boerenhoekstraat Burg. Van Campenhoutstraat	€ 766.000,00
Centrumplan Made (Marktstraat en een stukje Kerkstraat)	**

Maatregelen Terheijden

Centrumroute Terheijden (Marktstraat, stukje Hoofdstraat en Raadhuisstraat)	€ 1.595.000,00
---	----------------

Maatregelen Hooge Zwaluwe

Rioolwerkzaamheden Prinses Margrietstraat Julianastraat	€ 952.000,00
---	--------------

Maatregelen Wagenberg

Delen van de Parallelweg	€ 90.000,00
--------------------------	-------------

** opgenomen in het gehele budget Centrumplan Made

De volgende rioolwerkzaamheden beschrijven we in Planning Openbare Werken 2020 en verder aan het begin van deze paragraaf

- Prinses Margrietstraat, Julianastraat (Hooge Zwaluwe);
- Boerenhoekstraat/Burg. Van Campenhoutstraat (Made);
- Centrumplan Made;
- Centrumroute Terheijden;
- Vorbereiding rioolwerkzaamheden Stationsstraat en omgeving.

Rioolwerkzaamheden Parallelweg (Wagenberg)

Dit wegenproject (tussen Wagenstraat en Brouwerijstraat richting bushalte), behelst het herstraten van het wegdek. De werkzaamheden zijn klaar in 2020.

De rioolmaatregelen nemen we integraal mee. De werkzaamheden aan het riool zijn beperkt (hoofdzakelijk repareren). We verbeteren de toegankelijkheid van de gehele Parallelweg.

Oude Haven (Drimmelen)

In de oude haven van Drimmelen koppelen we daken en straten af. Ook maken we een nieuwe overstort naar de Amer. Sommige delen repareren we. Andere delen vervangen we.

g. Gebouwenbeheer

Beleidskader

In 2018 heeft een actualisatie van de geplande onderhoudswerkzaamheden plaatsgevonden voor de periode van 2019-2028 en wordt er een uitvoeringsprogramma opgesteld voor de periode 2019-2021. In de actualisatie zijn alleen die panden meegenomen die overeenkomstig de KTD besluitvorming nodig zijn voor uitvoering van de kerntaken van de gemeente Drimmelen.

Om tot een betrouwbaardere onderhoudsplanning te komen die de mogelijkheid heeft om te kunnen anticiperen op vragen uit de organisatie, maatschappij en het gemeentebestuur is gekozen voor de methode van Conditiemeting conform NEN 2767.

In 2015 heeft besluitvorming plaatsgevonden over het gewenste conditieniveau (conditie 1 t/m 6) waaraan de panden moeten voldoen.

Conditie definitie en omschrijving;

Conditie 1: uitstekend nieuwbouwkwaliteit en/of met nieuwbouw vergelijkbare kwaliteit;

Conditie 2: goed nieuwbouwkwaliteit met de eerste tekenen van feitelijke veroudering;

Conditie 3: redelijk het verouderingsproces is over de gehele lijn duidelijk op gang gekomen;

Conditie 4: matig het verouderingsproces heeft het element of het gebouw duidelijk in zijn greep;

Conditie 5: slecht het verouderingsproces is min of meer onomkeerbaar geworden c.q. heeft het element/het gebouw zeer duidelijk in zijn greep

Conditie 6: zeer slecht een zodanig slechte toestand dat dit niet meer te classificeren is onder conditie 5.

Beleidsuitgangspunten

In oktober 2015 heeft er besluitvorming (raadsbesluit) plaatsgevonden over het conditieniveau van het gemeentelijke vastgoed. Met bijbehorende classificaties en scores zal het meerjaren onderhoudsplan in uitvoering worden genomen. De jaarlijkse storting in de onderhoudsvoorziening is ca. € 510.000.

De planning betreft de periode van 2019-2028. In 2022 worden de gebouwen opnieuw geïnspecteerd en wordt geëvalueerd of we de juiste weg hebben gekozen met het vastgestelde beleid.

Geplande werkzaamheden

Onderstaand een overzicht van de grote geplande werkzaamheden in 2020 en deels doorgeschoven werkzaamheden van 2019. Bedragen zijn excl. BTW

• Gemeentehuis Made, verduurz. en comfortverbetering, schilderwerk enz.	€ 329.000
• Mayboom Made, revisie LBK en vervangen diverse W-installatie onderdelen, tegelwerk enz. sanitair ruimten, vloer foyer	€ 223.430
• Brandweer Terheijden, vervangen overheaddeuren, en vervangen diverse W-installatie onderdelen	€ 16.000
• Gemeentewerf Made, vervangen overheaddeuren, vervangen diverse W-installatie onderdelen, vervangen heaters	€ 128.160
• Milieustraat Terheijden, vernieuwen overheaddeur en vervangen diverse W-installatie onderdelen	€ 23.000
• O.C. de Cour Terheijden, vervangen diverse W-installatie onderdelen, gevelherstel bouwdeel A, buitenschilderwerk	€ 96.914
• Plexat Wagenberg, buitenschilderwerk	€ 17.500
• Zonzeel Hooge Zwaluwe, vervangen dakbedekking, valbeveiliging	€ 62.640
• Klaverblad Drimmelen, vervangen dakbedekking, valbeveiliging	€ 21.000
Variërend bedrag t.b.v. onderhoudscontracten, klein onderhoud en leveringen	€ 150.000
Totaal	€ 1.067.644

Voor nadere details wordt verwezen naar het geactualiseerde onderhoudsplan voor de periode van 2019-2028. Door een aantal recente ontwikkelingen staan er bij een aantal panden werkzaamheden in de planning die naar verwachting "afhankelijk van besluitvorming" mogelijk worden doorgeschoven. Het betreft:

- Mayboom te Made in relatie tot het centrumplan Made.
- Gemeentehuis te Made verduurzaming naar energieneutraal.

Financiële vertaling in begroting en jaarrekening

Tabel Par. C-8

	Exploitatie	Begroting 2020				
		2020	2021	2022	2023	2024
1.	Planon gebouwenbeheer (voorziening)	509.986	509.986	509.986	509.986	509.986
	Totaal exploitatie gebouwenbeheer	509.986	509.986	509.986	509.986	509.986

	Reserves	Begroting 2020				
		2020	2021	2022	2023	2024
1.	Storting reserve Onderhoud zwembaden	175.000	175.000	175.000	175.000	175.000
2.	Onttrekking reserve Onderhoud zwembaden	0	0	0	0	0
	Totaal reserves	175.000	175.000	175.000	175.000	175.000

Tot 2020 hebben we in de begroting een apart onderdeel voor het onderhoud van de zwembaden opgenomen. In 2019 renoveren we de zwembaden en stellen we een meerjaren onderhoudsplan op. Dit onderhoud nemen we daarna mee in het gebouwenbeheer. De huidige reserve onderhoud zwembaden zetten we dan om in een onderhoudsvoorziening.

Het gebruiken van een reserve voor het onderhoud is niet gebruikelijk. Het onderhoud van de zwembaden schommelde te veel a.g.v. het meer of minder intensieve gebruik waardoor de onderhoudswerkzaamheden in onvoldoende mate aansloten met het onderhoudsplan. De provinciaal toezichthouder heeft daarom in 2016 ingestemd met de reservevorming.

In de meerjarenbegroting hebben we een jaarlijkse storting van € 175.000 opgenomen. Omdat we nog geen meerjaren onderhoudsplan hebben, nemen we ook geen onderhoud op in de begroting.

D. Financiering

Inleiding

Treasury is het vakgebied dat zich bezighoudt met het besturen en beheersen, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Iedere gemeente is volgens de wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) verplicht een treasurystatuut vast te stellen. De wet FIDO biedt duidelijke kaders voor het beheersen van risico's en openheid. Risicobeheersing richt zich daarbij vooral op rente- en kredietrisico's. In de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo) ligt verdere regelgeving vast.

De gemeente Drimmelen stelde het geactualiseerde treasurystatuut vast in 2017. De randvoorwaarden voor het uitvoeren van de Treasury-/financieringsfunctie staan daarin. De beleidsvoornemens voor risicobeheer en de financieringspositie in 2020 verantwoorden we in deze financieringsparagraaf.

A. Risicobeheer

Voor het risicobeheer analyseren we de risicoaspecten die verbonden zijn aan de uitvoering van de treasuryfunctie binnen de gemeente Drimmelen. In grote lijnen verdelen we de relevante risico's in *renterisico's*, *kredietrisico's*, *koersrisico's* en *valutarisico's*.

Hieronder geven we een toelichting op het renterisico (A 1) en het kredietrisico (A 2). De andere genoemde risico's zijn niet op onze gemeente van toepassing.

A 1. Renterisico's

Renterisico's onderscheiden we in het renterisico van de vlottende schuld (kortlopende leningen) en het renterisico van de vaste schuld (langlopende geldleningen).

A 1.1. Renterisico vlottende schuld (kortlopende leningen)

Het maximum van de vlottende schuld ligt vast op 8,5% van het totaal aan begrote lasten vóór bestemming zonder stortingen in reserves. Dit is de kasgeldlimiet. Als we deze limiet 2 kwartalen achter elkaar overschrijden, zetten we de financiering om in een langlopende lening. De kasgeldlimiet stellen we jaarlijks vast volgens de ministeriële regeling die bij de wet FIDO hoort. Het begrote totaal aan lasten vóór bestemming is voor 2020 € 59,5 miljoen (zie tabel). Met deze gegevens stelden we de volgende berekening op:

Tabel Par.D-1

Toets kasgeldlimiet		Bedragen x € 1.000
Omschrijving	Begr. na wijziging	
Begrotingstotaal m.u.v. mutaties in reserves		59.549
1. Toegestane kasgeldlimiet		
in procenten van de grondslag		8,50%
in een bedrag		5.062
2. Omvang vlottende korte schuld		
Opgenomen gelden korter dan 1 jaar		
Schuld in rekening-courant		-
Gestorte gelden door derden korter dan 1 jaar		-
Overige geldleningen, niet zijnde vaste schuld		-
3. Vlottende middelen		
Contanten in kas		4
Tegoeden in rekening courant		357
Overige uitstaande gelden korter dan 1 jaar		
4. Toets kasgeldlimiet		
Totaal netto vlottende schuld (2) - (3)		361-
Toegestane kasgeldlimiet (1)		5.062
Ruimte		5.423

In 2018 trokken we geen vaste geldleningen aan.

A 1.2 Renterisico vaste schuld (langlopende leningen): rente risiconorm

Vaste geldleningen zijn meestal voor een periode van 20 tot 40 jaar. De rente heeft vaak een rentevaste periode van 10 jaar. Dit betekent dat de rentekosten na deze rentevaste periode flink kunnen stijgen door hogere rentepercentages. Dit is een renterisico dat we niet kunnen uitsluiten. Het is mogelijk dat de rentevaste perioden van meer geldleningen samen in één boekjaar aflopen. Als dat gebeurt neemt het risico op een ongelijke toename van de rentekosten in dat jaar en de jaren die erna komen toe. Daarom bepaalt de Wet fido een rente risiconorm van 20% van het begrotingstotaal aan lasten vóór bestemming. De vaste schuld is hierbij omschreven als de opgenomen leningen met een rentevaste periode van 1 jaar of langer.

De berekening van de rente risiconorm voor 2020:

Tabel Par.D-2

Toets renterisiconorm	
Omschrijving	Begroting 2020
Basisgegevens renterisiconorm	
1. Renteherziening op vaste schuld	
2. Aflossingen	325
Renterisico (1+2)	325
3. Begrotingstotaal	59.549
4. Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	20
Renterisiconorm	11.910
Toets renterisiconorm	
5. Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)	11.585

In 2020 vinden geen renteherzieningen op vaste geldleningen plaats. De leningenportefeuille van de gemeente Drimmelen is slechts beperkt van omvang. Hierdoor blijft het renterisico van de gemeente Drimmelen ruim binnen de normen.

A 2. Kredietrisico's

Het kredietrisico bepaalt het risico dat de gemeente loopt door tegenpartijen die verplichtingen niet (tijdig) kunnen nakomen door bijvoorbeeld insolventie en deficit (tekort). De wet fido stelt eisen aan tegenpartijen en producten op de geld- en kapitaalmarkt waardoor kredietrisico's beperkt worden.

Kredietrisico's zijn er in 2 vormen. Het eerste kredietrisico is het risico dat de gemeente loopt door verstrekte leningen en beleggingen. Het tweede kredietrisico gaat over verstrekte gemeentegaranties. Dit noemen we ook wel borgstellingen of een indirect kredietrisico.

A 2.1 Kredietrisico op leningen en beleggingen

De gemeente Drimmelen verstrekte in het verleden leningen en deed beleggingen vanwege haar publieke taak. Deze verstrekkingen/beleggingen gebeurden op basis van de Wet Fido en het treasurystatuut. Sinds 2013 is de gemeente verplicht om tijdelijk overtollige financieringsmiddelen aan te houden in de schatkist (=schatkistbankieren). Het kredietrisico blijft hierdoor onveranderd laag maar het rendement is marginaal.

A 2.2 Kredietrisico ten aanzien van gemeentegaranties (borgstellingen)

De gemeente Drimmelen staat borg tegenover geldgevers voor de betaling van rente en aflossing op langlopende geldleningen die door organisaties, instellingen of verenigingen zijn aangevraagd. De activiteiten die deze partijen verzorgen moeten dan wel in het verlengde liggen van de gemeentelijke taken. Deze borgstellingen beperken zich vooral tot de woningbouwvereniging en sportverenigingen. Voor de borgstellingen aan de woningbouwvereniging staat de gemeente Drimmelen garant als achtervang op het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW).

Het laatst vastgestelde overzicht van borgstellingen:

Tabel Par.D-3

Gewaarborgde geldleningen		Bedragen x € 1.000	
Omschrijving	Restantbedrag per 31-dec-2018	Aflossing 2018	
Zorginstellingen	1.739	822-	
Woningbouwvereniging	2.499	219	
Sportverenigingen	32	7	
Woningbouwverenigingen onder WSW verband	123.046	2.600	
Totaal	127.316	2.004	

De gemeente Drimmelen hanteert het volgende uitgangspunt:

Geen gemeentegarantie verlenen voor geldleningen die worden aangegaan door derden zoals stichtingen en verenigingen, behalve:

- de herfinanciering van al bestaande geldleningen waarvoor we in het verleden gemeentegarantie verleenden.
- geldleningen voor sportverenigingen of welzijns-en zorginstellingen. Die beoordelen we apart.

B. Financieringspositie

Financieringsfunctie

Onder de financieringsfunctie valt het aantrekken van financiële middelen en het eventueel uitzetten van tijdelijke overschotten die op dat moment niet nodig zijn. Dit is afhankelijk van het tempo van de uitvoering van de programma's binnen de door de gemeenteraad vastgestelde kaders van de begroting.

De uitvoering van deze financieringsfunctie vereist snelle beslissingen in een complexe markt. Dit heeft budgettaire gevolgen, onder andere afhankelijk van het risicoprofiel. Onder de financieringsfunctie valt niet het garanderen van rente en aflossing van geldleningen aan anderen.

Algemene ontwikkelingen: rentebeleid

Een belangrijke algemene ontwikkeling is de ontwikkeling op de geld- en kapitaalmarkt en dan vooral de rente op de kapitaalmarkt. De rente op de kapitaalmarkt is naar verwachting ook in 2020 laag. Er zijn nog geen signalen die wijzen op een stijging van de rente.

Solvabiliteit

De solvabiliteitsratio zegt iets over de vermogenspositie. Solvabiliteit is de mate waarin een organisatie aan haar korte en lange termijn verplichtingen kan voldoen. Dit bepalen we door de verhouding tussen het eigen vermogen (reserves) en het vreemd vermogen (opgenomen financiering). Het spreekt voor zich dat we de ratio bepalen met ons eigen vermogen, omdat dat onze buffer is voor het opvangen van tegenvallers.

Financiering vaste activa

De gemeente Drimmelen bezit per 1 januari 2020 naar schatting voor een bedrag van € 75 miljoen aan vaste activa. Deze zijn gefinancierd met € 3 miljoen aan opgenomen vaste geldleningen en rekening-courant krediet plus € 72 miljoen aan reserves en voorzieningen.

Renteschema

De renteomslag berekenen we bij de begroting en de jaarrekening op basis van:

- de rentelasten van langlopende geldleningen
- de rentelasten van kortlopende leningen
- de rente van eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen)
- het totaal geïnvesteerd vermogen (boekwaarde per 1 januari).

De renteomslag voor de gemeente Drimmelen voor het jaar 2020 bedraagt 0,17%. Bij de berekening van rente op investeringen gaan we in 2020 uit van een vast rentepercentage van 0%. Zie onderstaande tabel:

Tabel Par.D-4

Renteschema						
	Omschrijving	2020	2021	2022	2023	2024
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	132.613	118.001	103.388	88.776	74.163
b.	De externe rentebaten	0	0	0	0	0
	Totaal door te rekenen externe rente	132.613	118.001	103.388	88.776	74.163
c.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	0	0	0	0	0
	De rente van projectfinanciering die aan betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	0	0	0	0
		0	0	0	0	0
	Saldo door te rekenen rente	132.613	118.001	103.388	88.776	74.163
d1.	Rente over eigen vermogen	0	0	0	0	0
d2.	Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	0	0	0	0	0
		0	0	0	0	0
	De aan de taakvelden (programma's inclusief overzicht overhead) toegerekende rente (renteomslag)	132.613	118.001	103.388	88.776	74.163
e.	De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief overzicht overhead) toegerekende rente (renteomslag)	0	0	0	0	0
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury	132.613	118.001	103.388	88.776	74.163

Rente-omslag						
	Omschrijving	2020	2021	2022	2023	2024
	Boekwaarde bestaande investeringen (per 01.01)	75.993.302	72.128.107	68.567.501	65.075.584	61.696.380
	Vermeerdering boekwaarde nieuwe investeringen	0	3.161.503	5.578.009	8.026.702	9.745.722
	Correctie boekwaarde projectfinanciering	0	0	0	0	0
	Totaal boekwaarde	75.993.302	75.289.610	74.145.510	73.102.286	71.442.102
	Saldo door te rekenen rente	132.613	118.001	103.388	88.776	74.163
	Rente-omslag percentage	0,17%	0,16%	0,14%	0,12%	0,10%
	Toe te rekenen rente-omslag	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
	Toegerekende rentevolume via rente-omslag t.b.v. renteschema	0	0	0	0	0

Externe rente						
	Omschrijving	2020	2021	2022	2023	2024
	Bedrag openstaande leningen (per 01.01)	3.075.000	2.750.000	2.425.000	2.100.000	1.775.000
	Rentelasten	132.613	118.001	103.388	88.776	74.163
	Gewogen gemiddelde externe rente	4,31%	4,29%	4,26%	4,23%	4,18%

E. Bedrijfsvoering

Inleiding

Een goede bedrijfsvoering is belangrijk voor het succesvol uitvoeren van de beschreven programma's. Deze paragraaf geeft inzicht in de bedrijfsvoeringsthema's:

- A. Personeel en organisatie
- B. Informatievoorziening en automatisering
- C. Huisvesting en facilitaire zaken
- D. Financiën en Planning & Control
- E. Inkoop

A. *Personeel en organisatie*

ARBO (ARBeidsOmstandigheden)

Op 1 januari 2020 start de nieuwe Arbodienst. Het inregelen van een nieuwe Arbodienst vraagt in de beginfase extra ambtelijke capaciteit. Eind 2019 vond een nieuwe RI en E (Risico-Inventarisatie en Evaluatie) plaats. De uitwerking hiervan start in 2020.

Externe krachten

Door toename van de inhuur van externe krachten in 2018 en 2019, voerden we in 2019 een analyse uit. Onder externe krachten verstaan we inhuurkrachten en de tijdelijke ophoging van uren van medewerkers met een aanstelling bij de gemeente Drimmelen. In 2020 kijken we hoe we hier in de toekomst mee omgaan, waarbij het de wens is zoveel mogelijk mensen in vaste dienst aan te nemen.

Salariskosten

Dit is het brutoloon volgens de salaristabel van de CAR/UWO (schaal/trede) met daarbij:

- vakantiegeld en eindejaarsuitkering
- werkgeverslasten (pensioenpremie, ww-premie)
- andere premies die de gemeente als werkgever af moet dragen.

Functieboek

In 2020 evalueren we het functieboek van de gemeente Drimmelen om aan de hand daarvan tot een nieuw functieboek te komen. Hier zijn kosten aan verbonden.

Ziekteverzuim

In 2018 had de gemeente Drimmelen een ziekteverzuim dat hoger was dan dat van de sector landelijk. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn een aantal langdurig zieken en een hogere frequentie van kortdurend verzuim. Voor de cijfers verwijzen we naar het sociaal jaarverslag 2018. Deze tendens lijkt in 2019 vooralsnog niet gekeerd te worden. We zetten daarom in 2020 verder in op het verlagen van het ziekteverzuim. Hierbij is van belang dat we niet alle verzuim kunnen beïnvloeden.

B. Informatievoorziening en automatisering

Samenwerking ICT

De ICT/Systeembeheertaken en het netwerk-, server- en werkplekbeheer zijn eind 2018 gemigreerd naar de ICT-afdeling van Breda. Sindsdien is het uitgangspunt dat de continuïteit van de bedrijfsvoering binnen Drimmelen gewaarborgd moet zijn via intensieve samenwerking met gemeente Breda. De ondersteuning van de organisatie gebeurt door en vanuit het nieuw gevormde team gegevensbeheer binnen de afdeling Middelen. De ondersteuning verfijnen en professionaliseren we stelselmatig en planmatig. U leest hierover meer bij het onderdeel gegevensbeheer.

Na afronding van het project ICT-migratie konden we ons in 2019 focussen op het uitvoeren van projecten uit het Informatiebeleidsplan. Deze projecten richten zich op kwalitatieve en kwantitatieve verbetering van de interne en externe dienstverlening aan onze inwoners. Dit zetten we voort in 2020.

Informatievoorziening

In 2019 stelde de raad de Visie op Dienstverlening vast om een moderne en toekomstbestendige dienstverlening en informatievoorziening te borgen. De visie is van buiten naar binnen opgesteld. Daarbij maakten we gebruik van burgerparticipatie initiatieven. Er zijn zeven dienstverleningswaarden gedefinieerd. Deze vertaalden we naar vier leidende principes die gelden voor de dienstverlening door gemeente Drimmelen: betrouwbaar, mensgericht, efficiënt & interactief.

Het klantperspectief is de basis voor elk proces.

In de tweede helft van 2019 startten we met het opstellen van het ambitieplan dienstverlening & informatievoorziening. In het ambitieplan staan projectkaarten opgenomen die de gewenste dienstverlening en het vast te stellen niveau ondersteunen. Vanaf 2020 richten we een aantal dienstverleningsprocessen in om te verbeteren. Het gaat om een meerjarig project dienstverlening tot en met 2021.

Het updaten en upgraden van software is complex. Daarom maakten we in 2019 een inventarisatie van alle ICT wensen en prioriteiten.

Projecten die in 2019 zijn opgestart en die doorlopen in 2020:

- Uitvoering en actualisering van Informatiebeveiliging (zie ook onder kopje Informatiebeveiliging).
- Modernisering van elektronische formulieren.
- Doorontwikkeling website (selfservice, kanaalsturing, portaal Klant Contact Centrum).
- Invoering zaakgericht werken (zaaksysteem).
- Implementatie van de wet Modernisering Elektronisch verkeer.
- Implementatie/verbetering gebruik MijnOverheid
- Implementatie Generieke Digitale Infrastructuur. (Deze bestaat uit standaarden, producten en voorzieningen die gezamenlijk gebruikt worden).
- Opstellen van Geo-informatie beleidsplan.
- Implementatie tool voor twitter, facebook en overige social media.
- Inrichten bedrijven loket/aansluiten op ondernemersplein.
- Publiceren van gegevens op de kaart (digitale plattegrond van de

gemeente).

- Single-Sign-On software (eenmalig inloggen waarmee automatische toegang wordt verschaft tot meerdere programma's in het netwerk).
- Opstellen van een visie over informatievoorziening van de Omgevingswet (VIVO).

Gegevensbeheer

Het team gegevensbeheer zorgt voor goed gegevensbeheer. Het team heeft een cruciale positie bij incidenten- en wijzigingenbeheer voor de interne organisatie, de externe (software)leveranciers en de gemeente Breda. Daarnaast voeren we ook de gemeentelijke taken uit binnen de basisregistraties (BAG, WOZ, BGT, Ondergrond) en de Wet Kenbaarheid Publiekrechtelijke Beperkingen (WKPB). Het doel van basisregistraties is dat gegevens van burgers door de overheid verplicht worden gebruikt.

In 2020 geven we uitvoering aan het waarden op gebruiksooppervlak voor de WOZ, de gevolgen van nieuwe tranches in wetgeving bij de Basisregistratie Ondergrond (BRO) en de WKPB. De naam van het team gegevensbeheer dekt de lading niet. We denken daarom na over een nieuwe naam.

C. *Huisvesting en facilitaire zaken*

Huisvesting

In 2019 werd de opdracht tot 'ontwerp verduurzaming gemeentehuis' aanbesteed. In 2020 doorlopen we een aanbesteding om een installateur te zoeken die deze opdracht uitvoert. We verwachten eind 2^e, begin 3^e kwartaal 2020 de opdracht te gunnen. Uitvoering start in overleg met de opdrachtnemer in 2020 of 2021.

Pilot werkplekken

Tot eind 2019 testen collega's verschillende werkplekken en opstelling tijdens de pilot van een nieuw werkplekconcept. Na de evaluatie kijken we in 2020 welke werkplekken we in het gemeentehuis gaan gebruiken. We besteden dit aan.

Archief

In 2020 ontvangen we de gemeentearchivaris weer voor het tweejaarlijks KPI-verslag. Planning is dat in het 2e kwartaal deze inspectie wordt uitgevoerd waarna in het 3e kwartaal de resultaten worden verwacht. Deze rapportage bieden we daarna aan de raad aan. In 2020 voeren we het project Plan van aanpak archiefkelder uit. Dit las u al in de raadsbrief van juli 2019 Voortgangscontrole 2019 en stand van zaken archiefruimte. Voor 2020 staat op de planning:

- overdragen digitale bouwdoSSIers tot 2010 naar het E-Depot (Elektronisch Depot)
- vervroegd overdagen bewarende gedeelte naar het Regionaal Archief Tilburg (RAT)
- digitaliseren papieren informatie 2013-2018 is eind 2019 aanbesteed en ronden we af in Q2 -2020.

D. Financiën en Planning & Control

Security

Op 25 mei 2018 trad de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in werking. In dat jaar zorgde de beleidsmedewerker Informatiebeveiliging als waarnemend Functionaris Gegevensbescherming (FG) ervoor dat Drimmelen aan de vereisten van de toezichthouder (Autoriteit Persoonsgegevens) voldeed. Half 2019 stelde Drimmelen parttime een vaste FG aan. Tot en met het 1^e kwartaal van 2020 voeren we verdiepende werkzaamheden uit. Het privacybeleid en de processen beschrijven we en stellen we vast. Ook zetten we in op het vergroten van het bewustzijn van medewerkers. In het eerste kwartaal van 2020 voeren we Data Protection Impact Assessments uit om de beveiliging van persoonsgegevens te toetsen.

Vanaf 1 januari 2020 vervangt de wetgever de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG) door de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). De BIO legt meer nadruk op risicomanagement dan de BIG, die gaat over specifieke maatregelen. Nieuw is ook dat de BIO uitgaat van drie beveiligingsniveaus van informatie. De BIO volgt de opbouw van de ISO 27002:2017 standaard.

Communicatie

Drimmelen organiseert tweejaarlijks een Burgerpeiling. Met als doel om het beleid en de dienstverlening zo goed mogelijk af te stemmen op de wensen van onze inwoners. In 2020 raadplegen we de inwoners van onze gemeente opnieuw. De uitkomst communiceren we via lokale media en de website waarstaatjegemeente.nl aan de inwoners en andere geïnteresseerden.

Organisatie

In de verslagjaren 2015 – 2018 werden de jaarstukken beoordeeld door accountantskantoor BDO. In 2019 is besloten om niet te verlengen. September 2019 gunde de gemeenteraad de accountancy aan een nieuw accountantskantoor. Q-Concepts controleert de jaarstukken 2019 tot en met 2021, met voor de gemeente de optie om de overeenkomst met een jaar te verlengen.

Administratieve organisatie

In 2020 implementeert de gemeente software voor het bewaken van de kwaliteit van haar interne controles.

E. Inkoop

Inkoop

Eind 2019 is het rekenkameronderzoek afgerond voor ons inkoop- en aanbestedingsbeleid. Dit onderzoek vormt de basis voor het evalueren van het huidige inkoop- en aanbestedingsbeleid. Normaal gesproken evalueren we eens in de 4 jaar, maar we kiezen dus om dit in 2020 al te doen en niet in 2021. Tijdens de evaluatie nemen we de volgende onderwerpen mee:

- Kunnen we het inkoopbeleid smart maken met subdoelen, prestatie-indicatoren en activiteiten?
- Hoe stellen we een beleid op met Social Return On Investment (SROI)?

- Het in 2020 te actualiseren duurzaamheidsbeleid en het eventueel tekenen van het manifest verantwoord inkopen.
- Beleid opstellen rondom regionaal inkopen. Op dit moment loopt er een pilot met het uitnodigen van partijen met het kokerprincipe (nieuwe manier van uitnodigen van partijen). In Q3 2019 evalueren we dit.
- Hoe evalueer je aanbestedingen en wat leer je van de verbeterpunten?

F. Verbonden partijen

Inleiding

Deze paragraaf geeft inzicht in de bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en risico's van de gemeente als gevolg van de samenwerking met verbonden partijen.

Visie en doelstellingen

Onze ambitie is ervoor te zorgen dat verbonden partijen op effectieve en efficiënte wijze bijdragen aan het realiseren van onze gemeentelijke beleidsdoelstellingen. Uitgangspunten hierbij zijn een heldere verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden tussen de gemeente en de verbonden partij en het opstellen van dienstverleningsovereenkomsten met prestatieafspraken.

Nota Verbonden Partijen

In 2015 is regionaal een kadernota Verbonden Partijen vastgesteld. In deze nota zijn in de vorm van zes spelregels samenwerkingsafspraken tussen gemeenten benoemd. Zodat gemeenten gezamenlijk kunnen sturen op verbonden partijen in het algemeen en gemeenschappelijke regelingen in het bijzonder.

Richtlijnen begrotingen 2020 gemeenschappelijke regelingen

Volgens spelregel 4 uit de regionale kadernota stellen de gemeenten die deelnemen aan een verbonden partij jaarlijks in november richtlijnen vast. Richtlijnen waarop verbonden partijen hun beleidsmatige en financiële kaders voor het nieuwe begrotingsjaar dienen te baseren.

Het college stelt de volgende algemene financiële richtlijnen voor elke Gemeenschappelijke Regeling (GR) voor:

1. Van het Dagelijks Bestuur (DB) van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) wordt verwacht dat zij een structureel financieel-sluitende meerjarenbegroting 2021-2024 aanbiedt aan de deelnemers. De gehanteerde begrotingsuitgangspunten door de GR dienen in de begroting 2021 van de GR inzichtelijk te worden gemaakt. In de begroting 2021 dient een overzicht te worden opgenomen met de meerjarige bijdrage (2021 t/m 2024) per deelnemer.
2. De begroting dient te worden opgesteld op basis van ongewijzigd beleid. Dat wil zeggen dat geen nieuwe taken of uitbreiding van bestaande taken in de primitieve begroting mogen worden opgenomen. Tenzij dit eerder door het Algemeen Bestuur (AB) is besloten.
3. De begroting dient te voldoen aan het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Dit betekent dat de voorgeschreven gegevens in de begroting dienen te worden opgenomen. Met name wordt aandacht gevraagd voor:
  - o Overzicht van incidentele lasten en baten;
  - o Opnemen van (prestatie) indicatoren in de begroting;
  - o Verwachte stand begin en eind begrotingsjaar van Eigen en Vreemd vermogen.

4. Een positief resultaat vloeit terug naar de deelnemers. De GR kan hiervan afwijken; hiertoe dient het DB een expliciet en gemotiveerd voorstel tot resultaatbestemming voor te leggen aan het AB van de GR.
5. De loonontwikkeling wordt geraamd conform de geldende CAO van de betreffende GR. Voor de meerjarig ontwikkeling van de salariskosten dient rekening gehouden te worden met de werkelijke periodieken. Meerjarige mutaties in de werkgeverslasten dienen onderbouwd te worden. Voor deze zaken kan niet worden volstaan met een vast percentage per jaar zonder onderbouwing*.
6. Het prijsindexcijfer van de algemene prijsontwikkeling BBP uit de septembercirculaire 2019 (of een actuelere circulaire) is de basis voor de toe te passen indexering voor de begroting 2021 inclusief meerjarenraming*.
7. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is aandacht voor de risico's door deze te kwantificeren, te prioriteren en de beheersingsmaatregelen te benoemen.

* Tenzij door het AB van een gemeenschappelijke regeling besloten is tot een andere wijze van indexering*.

Het college stelt de volgende algemene beleidsrichtlijn voor:

1. Spelregel zes van de regionale kadernota verbonden partijen verplicht gemeenschappelijke regelingen om vierjaarlijks bij aanvang van een nieuwe raadsperiode een meerjarenbeleidsplan op te stellen. Indien het meerjarenbeleidsplan sinds de nieuwe raadsperiode nog niet is vastgesteld wordt van de gemeenschappelijke regeling verwacht dat zij gelijktijdig met de begroting 2021 een nieuw meerjarenbeleidsplan oplevert.

Tot slot stelt het college per verbonden partij specifieke financiële en beleidsrichtlijnen voor. Die specifieke richtlijnen zijn opgenomen als bijlage Specifieke richtlijnen Verbonden Partijen bij deze begroting.

Lijst verbonden partijen

Het BBV onderscheidt verbonden partijen in

- gemeenschappelijke regelingen (openbaar lichaam, gemeenschappelijk orgaan, bedrijfsvoerings-organisatie, centrumgemeente-constructie en regeling zonder meer)
- vennootschappen en coöperaties
- stichtingen en verenigingen
- overige verbonden partijen.

Tabel Par.VP-1 Lijst van verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling	Vestigingsplaats	Variant
1. Regio West-Brabant	Etten-Leur	Openbaar lichaam
2. MidZuid	Oosterhout	Openbaar lichaam
3. Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant	Tilburg	Openbaar lichaam
4. Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	Tilburg	Openbaar lichaam
5. Openbare Gezondheidszorg West-Brabant	Breda	Openbaar lichaam
6. RBL Leerplicht West-Brabant	Breda	Openbaar lichaam
7. Nazorg gesloten stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen	Breda	Openbaar lichaam
8. Regionale Ambulance-Voorziening Brabant Midden-West-Noord	's-Hertogenbosch	Openbaar lichaam
9. Parkschap NP De Biesbosch	Dordrecht	Openbaar lichaam
10. Veilig Thuis West-Brabant	Breda	Centrumgemeente-constructie
11. Centrum Jeugd en Gezin Drimmelen Geertruidenberg	Geertruidenberg	Bedrijfsvoeringsorganisatie

Naamloze vennootschappen	Vestigingsplaats
1. Brabant Water N.V.	's-Hertogenbosch
2. N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Den Haag

De gemeente Drimmelen heeft, naar de letter van het BBV, geen verbondenheid met besloten vennootschappen, coöperaties, stichtingen, verenigingen of overige verbonden partijen.

Informatie per verbonden partij

Het BBV schrijft voor welke informatie een gemeente minimaal over haar verbonden partijen in de begroting op neemt.

1. Het belang van de gemeente in de verbonden partij en het openbaar belang dat ermee wordt gediend.
2. Het belang van de gemeente in de verbonden partij aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar.
3. De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar.
4. De verwachte omvang van het financiële resultaat in het begrotingsjaar.
5. Risico's voor de financiële positie van de gemeente.

Tabel Par.VP-2 Informatie per verbonden partij

Regio West-Brabant

Belang	Eigen vermogen 1-1-2020	Eigen vermogen 31-12-2020	Vreemd vermogen 1-1-2020	Vreemd vermogen 31-12-2020	Financieel resultaat 2020	Bijdrage Drimmelen 2020
Versterking van de regio op de gebieden economie en arbeidsmarkt, mobiliteit, duurzaamheid, zorg, welzijn, onderwijs, ruimtelijke ordening en wonen. Daarnaast is de RWB strategische gesprekspartner voor o.a. de provincie, de nationale overheid en Europa.	296.000	432.000	7.534.000	4.640.000	-	709.242
Risico's					Programma	Portefeuillehouder
Het ontbreken van cofinanciering bij de aanvraag van projectsubsidies, het opdrogen van subsidiemogelijkheden en het risico dat een subsidieverstrekker niet akkoord gaat met de verantwoording van de subsidie en dit leidt tot een onvoorzien tekort.					Ruimte, Wonen en Economie	Burgemeester De Kok

WAVA (inclusief MidZuid)

Belang	Eigen vermogen 1-1-2020	Eigen vermogen 31-12-2020	Vreemd vermogen 1-1-2020	Vreemd vermogen 31-12-2020	Financieel resultaat 2020	Bijdrage Drimmelen 2020
Het uitvoeren van de Wet sociale werkvoorziening en het zo doelmatig mogelijk door de gemeente gegeven opdrachten op het terrein van de werkgevers-dienstverlening, beschut werk, gesubsidieerde arbeid en arbeidsreintegratie die voortvloeien uit de Participatiewet uit te voeren.	1.224.000	1.224.000	7.958.000	7.328.000	-	1.459.683
Risico's					Programma	Portefeuillehouder
Beperkt macrobudget, lagere rijksbijdrage per arbeidsjaar, lagere uitstroom van Wsw-medewerkers en daardoor hogere loonkosten, plafond op de Lage Inkomens Voordeel-regeling, transitievergoeding voor werknemers die ziek uit dienst gaan, terugloop aantal SW-medewerkers.					Sociaal Domein	Wethouder Schuitemaker en Bakker

Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant

Belang	Eigen vermogen 1-1-2020	Eigen vermogen 31-12-2020	Vreemd vermogen 1-1-2020	Vreemd vermogen 31-12-2020	Financieel resultaat 2020	Bijdrage Drimmelen 2020
De OMWB werkt aan een leefbare en duurzame regio en maakt omgevingsvergunningen voor de deelactiviteit milieu. Bovendien controleert de OMWB of bedrijven zich aan de regels houden.	1.838.000	1.815.000	4.058.000	4.057.000	-23.000	581.523
Risico's					Programma	Portefeuillehouder
Niet betalen facturen door verschillen van inzicht tussen opdrachtgever en opdrachtnemer, arbitragetrajecten gelden Verklaring Van Geen Bezwaar, hoger ziekteverzuim dan geraamd, inhuur (duurder) extern personeel, transitiekosten organisatie en personele frictiekosten als gevolg van afschaling op MWB-norm.					Openbare Ruimte	Burgemeester De Kok

Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant

Doelstelling	Eigen vermogen 1-1-2020	Eigen vermogen 31-12-2020	Vreemd vermogen 1-1-2020	Vreemd vermogen 31-12-2020	Financieel resultaat 2020	Bijdrage Drimmelen 2020
Zorgen voor veiligheid: crisisbeheersing, rampenbestrijding, brandweerbijstand, geneeskundige hulpverlening bij rampen en handhaving van openbare orde en veiligheid.	15.653.000	12.994.000	41.118.000	47.170.000	0	1.458.911
Risico's					Programma	Portefeuillehouder
Tekortschietende informatiebeveiliging, discontinuïteit ICT, invoering Omgevingswet en invoering Wet normalisatie rechtspositie ambtenaren (Wnra). De Veiligheidsregio, gemeente Moerdijk en onderdelen van de Staat der Nederlanden zijn door verzekeringsmaatschappijen van omliggende bedrijven van Chemie Pack in Moerdijk verantwoordelijk gehouden voor de schade die zij zeggen te hebben geleden als gevolg van de brand op 5 januari 2011. Er is nog geen definitieve dagvaarding door eisende partijen uitgebracht. De Veiligheidsregio schat het risico op aansprakelijkheid laag in.					Openbare Ruimte	Burgemeester De Kok

Openbare Gezondheidszorg West-Brabant (GGD)

Belang	Eigen vermogen 1-1-2020	Eigen vermogen 31-12-2020	Vreemd vermogen 1-1-2020	Vreemd vermogen 31-12-2020	Financieel resultaat 2020	Bijdrage Drimmelen 2020
De GGD verzorgt de openbare gezondheidszorg en heeft als doel het bewaken, beschermen en bevorderen van de gezondheid en	4.131.000	4.125.000	10.553.000	10.553.000	3.000	869.866

veiligheid van alle inwoners van West-Brabant. Daarbij heeft de GGD extra aandacht voor kwetsbare mensen in onze samenleving.						
Risico's					Programma	Portefeuillehouder
Fricatiekosten door vermindering gemeentelijke bijdragen voor basistaken algemeen en JZ4+, frictiekosten door vermindering van gemeentelijke opdrachten/afname van plustaken, frictiekosten door bezuinigingen binnen Veiligheidsregio MWB die terecht komen bij uitvoering van GHOR-taken, frictiekosten door afbouw van subsidie-inkomsten of projecten, hoger kostenniveau personeel.					Sociaal Domein	Wethouder Vissers

Regionaal Bureau Leerplicht West-Brabant

Belang	Eigen vermogen 1-1-2020	Eigen vermogen 31-12-2020	Vreemd vermogen 1-1-2020	Vreemd vermogen 31-12-2020	Financieel resultaat 2020	Bijdrage Drimmelen 2020
Zorgen voor een effectieve en efficiënte leerplichtadministratie waardoor schooluitval en verzuim worden voorkomen.	-	-	1.400.000	1.400.000	-	92.337
Risico's					Programma	Portefeuillehouder
Hoger dan begrote loonkosten door nieuw af te sluiten cao en uittreding van één van de deelnemende gemeenten.					Sociaal Domein	Wethouder Vissers

Nazorg gesloten stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen

Belang	Eigen vermogen 1-1-2020	Eigen vermogen 31-12-2020	Vreemd vermogen 1-1-2020	Vreemd vermogen 31-12-2020	Financieel resultaat 2020	Bijdrage Drimmelen 2020
De GR behartigt de belangen van de deelnemers bij de eeuwig durende nazorg voor de regionale stortplaats Zevenbergen en de afvalstoffenberging Bavel-Dorst.	1.221.660	1.116.300	25.659.920	25.999.549	-111.179	38.926
Risico's					Programma	Portefeuillehouder
Verontreiniging van grond- en oppervlaktewater en lucht door calamiteiten op of rond de voormalige stortplaatsen, waarbij gevaarlijke chemische stoffen vrijkomen. Aanvulling doelvermogen bij uitgestelde overdracht beheer aan Provincie in 2024.					Openbare Ruimte	Wethouder Vissers

Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord

Belang	Eigen vermogen 1-1-2020	Eigen vermogen 31-12-2020	Vreemd vermogen 1-1-2020	Vreemd vermogen 31-12-2020	Financieel resultaat 2020	Bijdrage Drimmelen 2020
--------	-------------------------	---------------------------	--------------------------	----------------------------	---------------------------	-------------------------

Het verlenen of doen verlenen van ambulancezorg.	14.009.000	13.970.000	30.687.000	29.087.000	-39.000	-
Risico's					Programma	Portefeuillehouder
VWS heeft de RAV Brabant vanaf 1 januari 2013 aangewezen als RAV in beide regio's voor vijf jaar. In deze periode wil de minister haar definitieve standpunt bepalen over de organisatie van de ambulancezorg. De vergunning wordt verleend tot 1 januari 2021. Deze vergunning is volgens de Tijdelijke wet ambulancezorg afgegeven. Het risico bestaat dat na deze datum geen vergunning meer wordt toegekend aan de RAV.					Sociaal Domein	Wethouder Vissers

Parkschap Nationaal Park De Biesbosch

Belang	Eigen vermogen 1-1-2020	Eigen vermogen 31-12-2020	Vreemd vermogen 1-1-2020	Vreemd vermogen 31-12-2020	Financieel resultaat 2020	Bijdrage Drimmelen 2020
Het beschermen en ontwikkelen van natuurwaarden, het bewaren en ontwikkelen van het landschappelijk karakter en de zorg voor en ontwikkeling van de recreatie.	638.480	845.558	1.343.922	964.473	-	25.651
Risico's					Programma	Portefeuillehouder
Het wegvallen van bijdragen van uitgetreden deelnemers, lagere inkomsten uit de Biespas en lagere bijdragen van vrienden van het Parkschap.					Openbare Ruimte	Wethouder Vissers en wethouder Schuitmaker

Veilig Thuis West-Brabant

Belang	Eigen vermogen 1-1-2020	Eigen vermogen 31-12-2020	Vreemd vermogen 1-1-2020	Vreemd vermogen 31-12-2020	Financieel resultaat 2020	Bijdrage Drimmelen 2020
Zorgen voor een advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling en het bevorderen van een goede samenwerking tussen dit advies- en meldpunt, de hulpverlenende instanties, de politie, de gecertificeerde instellingen en de raad voor de kinderbeveiliging.	-	-	-	-	-	211.000
Risico's					Programma	Portefeuillehouder
Veilig Thuis West-Brabant onderkent geen bijzondere risico's in haar begroting 2020.					Sociaal Domein	Wethouder Vissers

Centrum Jeugd en Gezin Drimmelen Geertruidenberg

Belang	Eigen vermogen 1-1-2020	Eigen vermogen 31-12-2020	Vreemd vermogen 1-1-2020	Vreemd vermogen 31-12-2020	Financieel resultaat 2020	Bijdrage Drimmelen 2020
Het uitvoeren van taken ingevolge de Jeugdwet. In het bijzonder toeleiding naar, advisering over, bepaling van en het inzetten van hulp voor ouders en jeugdigen.	-	-	-	-	-	868.150
Risico's					Programma	Portefeuillehouder
Krapte op de arbeidsmarkt van zorgprofessionals, hogere kosten door aanbesteding administraties en/of mogelijkheid dat verschillende CAO's moeten worden gehanteerd.					Sociaal Domein	Wethouder Vissers

Brabant Water N.V. (bedragen x € 1.000)

Belang	Eigen vermogen 1-1-2018	Eigen vermogen 31-12-2018	Vreemd vermogen 1-1-2018	Vreemd vermogen 31-12-2018	Financieel resultaat 2018	Bijdrage Drimmelen 2020
Het verzorgen van de drinkwatervoorziening in Noord-Brabant. De gemeente Drimmelen bezit 1,4% van het aandelenkapitaal van Brabant Water.	609.107	635.876	438.726	456.765	26.768	-
Risico's					Programma	Portefeuillehouder
Brabant Water heeft een aantal strategische risico's (bijv. verontreiniging van de drinkwaterbron), operationele risico's (bijv. betrouwbaarheid van de waterleidingen), financiële verslaggevingsrisico's en compliance risico's benoemd. Voor alle risico's zijn beheersmaatregelen getroffen. Het weerstandsvermogen van Brabant Water is ruim voldoende.					Burger en Bestuur	Wethouder Bakker

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (bedragen x € 1.000)

Belang	Eigen vermogen 1-1-2018	Eigen vermogen 31-12-2018	Vreemd vermogen 1-1-2018	Vreemd vermogen 31-12-2018	Financieel resultaat 2018	Bijdrage Drimmelen 2020
De BNG is de bank van en voor overheden en voor instellingen met een maatschappelijk belang. Het doel daarbij is om duurzaam bij te dragen aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. De gemeente Drimmelen bezit 0,065% van het aandelenkapitaal van de BNG.	4.687.000	4.991.000	135.185.000	132.518.000	337.000	-

Risico's	Programma	Portefeuillehouder
De bank beschikt over een uitgebreid risicomodel, waarmee alle risico's goed in beeld zijn en binnen de (wettelijke) normen blijven. Ook de beheersmaatregelen zijn op orde.	Burger en Bestuur	Wethouder Bakker

De bijdrage van Drimmelen aan de gemeenschappelijke regelingen waaraan zij deelneemt is voor 2020 begroot op ruim 5,4 miljoen euro. De gemeenteraad stelde die bijdrage in haar vergadering van 27 juni 2019 vast.

De gemeente Drimmelen volgt een recent gestarte oriëntatie in de regio van een verlaging van bijdragen aan GR'en en de maatschappelijke effecten daarvan. Een enkele gemeente staat mogelijk open voor zo'n verlaging in het licht van de aanhoudende budgetdruk op bijvoorbeeld het sociaal domein.

G. Grondbeleid

Inleiding

In deze paragraaf staat onze visie op het grondbeleid en de verwachte uitvoering daarvan. Daarnaast leest u hier de verwachte financiële resultaten en de risico's van de gemeentelijke exploitaties. Het grondbedrijf heeft 4 eigen grondbedrijf projecten: Oranjeplein Terheijden, Prinsenvolder Made, Degaterrein Lage Zwaluwe en Kavels Antwerpsestraat/Geraniumstraat Made.

In het verleden namen we winsten uit de 2 projecten Oranjeplein en Prinsenvolder. Project Oranjeplein sluiten we in 2019 af met een kleine winstverwachting. Voor Prinsenvolder verwachten we de laatste werkzaamheden voor het woonrijp maken van het gebied in 2020. Een deel van de kosten komen ten laste van de gemeente.

Door verwachte verkopen van gemeentelijke gronden in 2020 kunnen we voor het Degaterrein in Lage Zwaluwe en de bouw kavels in Made winsten nemen. Alle verliezen en winsten boeken we op de algemene bedrijfsreserve Grondbedrijf. Naast onze grondbedrijf projecten zijn er projecten waarbij we alleen faciliteren. De woningbouwprojecten leest u in programma 3.3 Wonen.

a. Visie gemeentelijk grondbeleid

Het grondbeleid is een instrument dat we inzetten om beleidsdoelen van ruimtelijke ordening, wonen, economie, maatschappelijke ontwikkeling en verkeer en vervoer te realiseren. Dit is vastgelegd in de nota Grondbeleid 2016 – 2020.

In de nota staat dat de gemeente bij voorkeur faciliterend grondbeleid voert. Initiatieven laten we over aan particuliere grondexploitanten. De gemeente beperkt zich tot haar publiekrechtelijke rol, zoals het vaststellen van de kaders en de randvoorwaarden voor de ontwikkeling van gronden en controle hierop. Door deze beleidskeuze heeft het gemeentelijke grondbeleid geen grote financiële impact.

In 2018 stelde de raad de nota Kostenverhaal vast. Hiermee legden we de basis voor de manier waarop we de kosten voor grondexploitaties verhalen op de ontwikkelende partij.

b1. Ontwikkelingen / uitvoering gemeentelijk grondbeleid

Gemeente Drimmelen had vóór 2018 twee actieve eigen bouwgrondexploitaties in exploitatie: Oranjeplein Terheijden en Prinsenvolder Made. In 2018 is voor het Degaterrein Lage Zwaluwe een actieve grondexploitatie vastgesteld. In 2019 is voor de kavels Antwerpsestraat/Geraniumstraat Made een actieve grondexploitatie vastgesteld.

Vanaf 2016 wijzigde de verslaglegging voor grondexploitaties in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). In juli 2019 beschreef de Commissie BBV dit complete vraagstuk in de nieuwe notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken. Daarnaast is de Wet modernisering Vennootschapsbelasting voor overheden van kracht. De gevolgen van beiden verwerkten we in deze paragraaf.

b2. Ontwikkelingen / uitvoering faciliterend grondbeleid

Voor faciliterende grondexploitaties maken we onderscheid in:

- faciliterend grondbeleid met raadsbesluit, met getekende overeenkomst
- faciliterend grondbeleid zonder raadsbesluit, zonder getekende overeenkomst.

De kosten en opbrengsten van deze projecten staan onder de algemene dienst (overlopende activa). Alle faciliterende grondexploitaties zijn samen financieel sluitend.

In deze paragraaf leest u de toekomstige ontwikkelingen en de te verwachten resultaten van de actieve gemeentelijke grondexploitaties.

c. Wonen

Op 30 juni 2016 stelde de gemeenteraad de Nota Woningbouwprogramma 2016-2024 vast. Met de nota is de planning van de woningbouwontwikkelingen binnen onze gemeente bepaald voor de periode tot en met 2024. In april 2019 herijkte het college het woningbouwprogramma. In programma 3 lichten we dit toe bij het thema Wonen.

d. Werken/ bedrijventerreinen

We verwachten geen uitbreiding van bedrijventerreinen. In 2020 stellen we de nota Economie op. Deze geeft ook inzicht in de toekomstige ruimtebehoefte van onze bedrijven.

e. Actieve gemeentelijke grondexploitaties

De gemeentelijke grondexploitaties herzien we jaarlijks. We leggen ze aan de gemeenteraad voor om vast te stellen bij de tweede bestuursrapportage.

In 2019 stelde de raad voor het Project Kavels Antwerpsestraat/Geranumstraat Made een nieuwe grondexploitatie vast. Actieve grondexploitaties verantwoorden we als boekwaarde in de balans. Het verwachte verloop van de boekwaarden van 2019 tot en met 2023 is:

Project naam	Boekwaarde 1-1-2019	Boekwaarde 1-1-2020	Boekwaarde 1-1-2021	Boekwaarde 1-1-2022	Boekwaarde 1-1-2023
Oranjeplein Terheijden	-91.142	0	0	0	0
Prinsenvolder Made	-178.776	-134.319	0	0	0
Degaterrein Lage Zwaluwe	-47.347	1.633	0	0	0
Kavels Antwerpsestr/Geranumstr Mde	0	36.168	0	0	0
TOTAAL	-317.265	-96.518	0	0	0

-/- = positieve boekwaarde/

+/+ = negatieve boekwaarde

f. Financiële positie actieve grondexploitaties

In de tabel hieronder geven we inzicht in de te verwachten resultaten van de gemeentelijke grondexploitaties.

Begrote resultaten
 2019

Project naam	Boekwaarde 1-1-2019	Begrote lasten 2019	Begrote baten 2019	tg reserve s	Begroot resultaat	Boekwaarde 1-1-2020
Oranjeplein Terheijden	-91.142	127.715	-62.715		26.142	0
Prinsenvolder Made	-178.776	144.457			-100.000	-134.319
Degaterrein Lage Zwaluwe	-47.347	48.980				1.633
Kavels Antwerpsestr/Geranumstr Mde	0	36.168				36.168
Totaal	-317.265	357.320	-62.715	0	-73.858	-96.518

Begrote resultaten
 2020

Project naam	Boekwaarde 1-1-2020	Begrote lasten 2020	Begrote baten 2020	tg reserve s	Begroot resultaat	Boekwaarde 1-1-2021	Voordeel / nadeel	Jaar van afsluiting
Oranjeplein Terheijden							voordeel	2019
Prinsenvolder Made	-134.319	151.483			-17.164		nadeel	2020
Degaterrein	1.633	274.959	-395.888		119.295		voordeel	2020
Kavels Antwerpsestr/Geranumstr Mde	36.168	95.101	-368.580		237.311		voordeel	2020
Totaal	-96.518	521.543	-764.468	0	339.443	0		

-/- begroot resultaat = verlies / nadeel

+/+ begroot resultaat = winst / voordeel

Voorbeeld kavels Antwerpsestr / Geraniumsr 2020:

Boekwaarde € 38.168 negatief

Lasten € 95.101 negatief

Baten € 368.580 positief

Totaal begroot resultaat € 237.311 positief (t.g.v. Algemene Bedrijfsreserve Grondbedrijf)

Uit bovenstaande overzichten concluderen we het volgende:

- Oranjeplein Terheijden
 Dit project sluiten we in 2019 af met een klein positief saldo (€ 26.142).
- Prinsenvolder Made
 Bijna alle woningen zijn gebouwd, waardoor het woonrijp maken van het plangebied in 2020 afgerond wordt. Voor de financiële afwikkeling maakten we eind 2016 afspraken met de bouwcombinatie Prinsenvolder

(WSG en WS Volksbelang). Bij de aanbesteding van de werkzaamheden vallen de kosten hoger uit dan begroot. Door de eerder gemaakte afspraken zijn de extrakosten voor rekening van de gemeente. Dit leidt in 2019 en 2020 tot een totaal verwacht verlies van € 17.164.

- Degaterrein Lage Zwaluwe
De verkoopprocedure voor het resterende perceel/percelen is in 2019 opgestart. Na verkoop van de gemeentegrond en het woonrijp maken in 2020, verwachten we een voordeel te behalen van € 119.295.
- Kavels Antwerpsestraat/ Geraniumstraat Made
In 2019 is een bestemmingsplan vastgesteld voor 2 woningbouwlocaties aan de Antwerpsestraat en Geraniumstraat in Made. Verwacht wordt dat we deze kavels in 2020 verkopen. We verwachten een positief resultaat van € 237.311.

g. Conclusie resultaat eigen grondexploitaties

Uit de begrote resultaten concluderen we dat in 2020 de resultaten van de eigen grondexploitaties in totaal positief zijn (€ 339.443). Dit resultaat heeft geen consequentie voor het jaarrekeningresultaat. De winst/verliesnemingen verrekenen we met de algemene bedrijfsreserve grondbedrijf. De boekingen in de reserves leest u bij punt i.

h. Risico's eigen grondexploitaties

Gezien de omvang van de actieve grondexploitaties verwachten we voor de gemeente Drimmelen geen risico's vanuit het grondbedrijf aan te merken.

i. Reserves grondbedrijf in relatie tot risico's – weerstandscapaciteit grondbedrijf

We beschikken over 2 vrije reserves van het Grondbedrijf. Deze reserves nemen we mee voor de bepaling van de weerstandscapaciteit van het Grondbedrijf. Het zijn de Algemene Bedrijfsreserve Grondbedrijf en Reserve Bovenwijkse Voorzieningen.

Deze reserves voeden we met stortingen vanuit de woningbouwprojecten. Daarnaast halen we er de te verwachte verliezen uit en storten de winsten in de Algemene Bedrijfsreserve Grondbedrijf. De stortingen en onttrekkingen vanuit de woningbouwprojecten zien er als volgt uit:

Verwachte stortingen/onttrekkingen reserves vanuit woningbouwexploitaties 2019 en 2020 e.v.

Project naam	Algemene bedrijfsreserve grondbedrijf	Reserve bovenwijkse voorzieningen	Jaar
Oranjeplein Terheijden	26.142		2019
Prinsenvolder Made	-117.164		2019 2020
Degaterrein Lage Zwaluwe	119.295		2020
Kavels Antwerpsestr / Geraniumstr Mde	237.311		2020
Made Oost	-9.270		2019 2020 2021
Brouwerijstraat Wberg		14.850	2019
Totaal	256.315	14.850	

Algemene Bedrijfsreserve Grondbedrijf

Deze reserve is een buffer voor de activiteiten van het grondbedrijf. Het verwachte verloop van de reserve staat in het volgende overzicht.

Overzicht algemene reserve Grondbedrijf				Bedrag
Werkelijke omvang per 31 december 2018				1.500.000
<i>Mutaties begroting 2019 :</i>				
* woningbouwprojecten		-74.916		
* onttrekkingen genomen raadsbesluiten		-10.000		
	Totaal mutaties		-84.916	
Verwachte omvang per 31 december 2019				1.415.084
<i>Mutaties begroting 2020:</i>				
* woningbouwprojecten		333.930		
* onttrekkingen genomen raadsbesluiten		0		
	Totaal mutaties		333.930	
Verwachte omvang algemene bedrijfsreserve per 31 december 2020				1.749.014
<i>Mutaties begroting 2020 voor 2021 tot en met 2024</i>				
* woningbouwprojecten		-2.698		
	Geen mutaties		-2.698	
Verwachte omvang algemene bedrijfsreserve per 31 december 2024				1.746.315

Reserve Bovenwijkse Voorzieningen

Het restant van deze reserve nemen we mee in de weerstandcapaciteit van het grondbedrijf. Het verwachte verloop van de reserve leest u in onderstaand overzicht.

Overzicht Reserve Bovenwijkse Voorzieningen				Bedrag
werkelijke omvang per 31 december 2018				165.989
<i>Mutaties begroting 2019:</i>				
* woningbouwprojecten bijdragen		14.805		
* onttrekkingen genomen raadsbesluiten		-24.078		
	Totaal mutaties		-9.273	
Verwachte omvang reserve BV per 31 december 2019				156.715
<i>Mutaties begroting 2020:</i>				
* woningbouwprojecten bijdragen		0		
* onttrekkingen genomen raadsbesluiten		-20.000		
	Totaal mutaties		-20.000	
Verwachte omvang reserve BV per 31 december 2020				136.715
<i>Mutaties begroting 2020 voor 2021 tot en met 2024</i>				
* woningbouwprojecten bijdragen		0		
* onttrekkingen genomen raadsbesluiten		0		
	Totaal mutaties		0	
Verwachte omvang reserve BV per 31 december 2024				136.715

Deze reserve wordt na 2019 niet meer gevoed.

Weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen van het grondbedrijf is de financiële buffer om de mogelijke risico's vanuit de actieve grondexploitaties op te vangen. Het weerstandsvermogen is als volgt opgebouwd:

- Vaste buffer van € 1,5 miljoen in de Algemene Bedrijfsreserve Grondbedrijf voor strategische aankopen en het opvangen van financiële tegenvallers, na aftrek van mogelijk bekende risico's.
- Vrij beschikbare deel van de reserve Bovenwijkse Voorzieningen.

De verwachte weerstandscapaciteit per eind 2020 is:

Verwacht weerstandscapaciteit Grondbedrijfexploitaties per 31-12-2020		Bedrag
Vrije Algemene Reserve Grondbedrijf	1.749.014	
Berekende risico's lopende projecten: geen risico's	0	
Nog vrij te besteden Algemene Reserve Grondbedrijf		1.749.014
Aan te houden buffer		-1.500.000
Beschikbaar in Algemene Bedrijfsreserve Grondbedrijf		249.014
Beschikbaar in Reserve Bovenwijkse Voorzieningen		136.715
Beschikbaar als verwacht weerstandscapaciteit per 31-12-2020		385.729

De verwachte weerstandscapaciteit per 31 december 2020 heeft een positief resultaat van € 385.729.

Dit is exclusief de vaste buffer van 1,5 miljoen euro. Volgens vastgesteld beleid wordt bij de jaarrekening van 2020 het daadwerkelijk resultaat (> € 1,5 miljoen) afgeroomd voor de Algemene Reserve.

Financiële begroting

Inleiding financiële begroting

Inleiding financiële begroting

De begroting bestaat uit drie delen; de programma's, de paragrafen en de financiële begroting. De eerste twee delen zijn met name beleidsmatig. Het nu volgende onderdeel, de financiële begroting, is sterk financieel gericht. De financiële begroting bestaat uit het overzicht van baten en lasten en de financiële positie.

Bij de Voorjaarsnota 2019 vertoonde de jaarschijf 2019 al een tekort van € 473.000 en verbeterde het begrotingssaldo in de daaropvolgende jaren. Na aftrek van de incidentele lasten was het begrotingssaldo in alle jaren positief (m.u.v. 2022).

Dit beeld is nu bij de begroting verbeterd waardoor we nu in 2020 een tekort hebben van € 455.000. Nu aftrek van de incidentele baten en lasten is er een overschot van € 3.000. Een overzicht met de oorzaken van het verschil tussen het saldo bij de Voorjaarsnota en nu staat bij A3.

A. Overzicht baten en lasten en toelichting

A. Overzicht baten en lasten en toelichting

In de begroting en de jaarrekening is, conform artikel 17 van het BBV, een overzicht opgenomen met de baten en lasten per programma, de algemene dekkingsmiddelen, de overhead, de post onvoorzien, de vennootschaps-belasting en de reservemutaties.

Tabel Finbgr-A.1

(in € 1.000)		Realisatie 2018			Begroting 2019			Begroting 2020		
		Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
<i>Programma's</i>										
1	Burger en Bestuur	561	-4.336	-3.775	331	-4.946	-4.616	307	-4.829	-4.522
2	Openbare ruimte	3.504	-8.379	-4.875	3.662	-9.543	-5.881	3.766	-9.215	-5.449
3	Ruimte, wonen en economie	8.232	-8.015	216	6.668	-9.273	-2.604	9.917	-11.902	-1.985
4	Sociaal domein	4.492	-23.345	-18.853	4.472	-26.067	-21.595	4.516	-25.576	-21.060
	Subtotaal programma's	16.789	-	-	15.133	-	-	18.506	-	-
			44.075	27.286		49.829	34.696		51.522	33.016
<i>Algemene dekkingsmiddelen</i>										
	Lokale heffingen	4.307	-340	3.967	4.429	-312	4.116	4.541	-353	4.189
	Algemene uitkeringen	29.872	0	29.872	32.320	-1	32.320	33.569	-1	33.569
	Dividend	92	0	92	104	0	104	104	0	104
	Saldo financieringsfunctie	59	-165	-105	1	-150	-149	0	-135	-135
	Overige alg. dekkingsmiddelen	39	-855	-816	54	-151	-97	0	-126	-126
	Subtot. Alg. dekkingsmiddelen	34.370	-1.360	33.010	36.907	-614	36.294	38.214	-614	37.600
	<i>Overhead</i>	55	-6.579	-6.524	7	-7.287	-7.279	7	-7.405	-7.398
	<i>Onvoorzien</i>	0	0	0	0	-25	-25	0	-5	-5
	<i>Heffing vennootschapsbelasting</i>	0	0	0	0	-3	-3	0	-3	-3
	Saldo van baten en lasten	51.214	-	-801	52.048	-	-5.709	56.728	-	-2.821
			52.015			57.757			59.549	
<i>Beoogde toevoegingen en onttrekking aan reserves</i>										
1	Burger en Bestuur	193	-100	93	143	0	143	46	0	46
2	Openbare ruimte	3.989	-3.187	802	1.548	-137	1.411	2.136	-1.188	949
3	Ruimte, wonen en economie	1.652	-1.996	-344	1.992	-607	1.385	979	-692	287
4	Sociaal domein	1.374	-511	863	2.838	-921	1.917	1.108	-271	837
	Alg. dekkingsmidd. en onvoorzien	2.770	-2.000	770	74	0	74	0	0	0
	Overhead	294	-50	244	147	0	147	247	0	247
	Subtotaal mutaties reserves	10.272	-7.844	2.428	6.743	-1.664	5.078	4.517	-2.151	2.366
	Geraamde resultaat			1.628			-631			-455

Bovenstaande cijfers staan tevens vermeld op de programma's in het programmaplan onder Wat gaat het kosten?. De kolom realisatie 2018 betreft de

jaarrekening 2018. De begroting 2019 is de door de raad vastgestelde begroting en alle vastgestelde begrotingswijzigingen t/m de Voorjaarsnota 2019.

Uit dit overzicht blijkt dat in 2020 de lasten hoger zijn dan de baten (saldo van baten en lasten). De per saldo onttrekkingen uit de reserves zijn kleiner dan het tekort waardoor er in 2020 een negatief begrotingssaldo (Geraamde resultaat) is. Deze onttrekkingen zijn het gevolg van eerder genomen raadsbesluiten.

In bijlage 3 zijn de begrotingscijfers conform de voorschriften ook over de taakvelden verdeeld.

A1. Meerjarenperspectief

De begroting 2020 is de eerste jaarschijf van de meerjarenraming 2020-2023. De gemeenteraad stelt door het vaststellen van de begroting 2020 alleen de budgetten vast van 2020. De presentatie van cijfers van de latere jaren heeft als doel inzicht te geven de financiële positie.

Tabel Finbgr-A1.1

	(in € 1.000)			Begroting 2021			Begroting 2022			Begroting 2023		
	Omschrijving	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo		
1	Burger en Bestuur	316	-4.944	-4.628	277	-4.916	-4.639	246	-4.873	-4.627		
2	Openbare ruimte	3.712	-8.524	-4.813	3.788	-8.497	-4.709	3.818	-8.417	-4.600		
3	Ruimte, wonen en economie	4.492	-6.900	-2.408	4.374	-6.210	-1.836	4.330	-6.244	-1.913		
4	Sociaal domein	4.478	-25.056	-	4.473	-24.987	-	4.473	-24.825	-		
				20.578			20.513			20.351		
	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	38.628	-602	38.026	38.511	-518	37.994	38.688	-530	38.157		
	Overhead	7	-7.282	-7.274	7	-7.275	-7.267	7	-7.240	-7.232		
	Saldo van baten en lasten	51.634	-	-1.675	-	52.403	-971	51.563	-	-566		
			53.308		51.432			52.129				
	Beoogde toevoeg./onttrekk.res.	2.375	-545	1.831	1.503	-345	1.159	1.383	-345	1.039		
	Geraamde resultaat			156			187			473		

Bovenstaand overzicht laat zien dat de begroting vanaf 2021 een positief saldo heeft. Als de begroting het eerste begrotingsjaar sluitend is (na correctie van de incidentele baten en lasten, zie A4) of als het laatste begrotingsjaar sluitend is, zal de provinciale toezichthouder naar verwachting de begroting goedkeuren (repressief toezicht i.p.v. preventief toezicht).

A2. Financiële uitgangspunten

De (financiële) vertrekpunten van de voorliggende begroting 2020 zijn:

1. het coalitieprogramma Een mooi en gezond Drimmelen maken we SAMEN !;
2. de programmabegroting 2019;

3. de Voorjaarsnota 2019;
4. de Kadernota 2020;
5. de septembercirculaire 2019;
6. alle overige raadsbesluiten tot september 2019.

Daarnaast heeft de gemeenteraad het financiële beleidskader 2019-2022 vastgesteld (Kadernota 2020) die de basis vormen van het financiële beleid van de gemeente.

Financieel beleidskader raadsperiode 2019-2022

In deze paragraaf beschrijven we de spelregels, uitgangspunten en grondslagen die we bij de opstelling van de begroting. De uitgangspunten zijn gebaseerd op het BBV of gemeentelijk beleid in overeenstemming met wetgeving. Dit beleidskader bestaat uit de volgende onderdelen:

- Algemene uitgangspunten
- Uitgangspunten specifieke begrotingsonderdelen
- Financiële positie
- Verbonden Partijen.

Algemene uitgangspunten

Structureel sluitende begroting

De meerjarenbegroting moet minimaal structureel sluitend zijn. Het laatste van de vier jaarschijven is altijd structureel sluitend.

Indien bij de Kadernota blijkt dat er begrotingstekorten ontstaan, geeft de gemeenteraad oplossingsrichtingen aan om de tekorten terug te dringen. Bij de begroting kan besluitvorming plaatsvinden over de uitwerking van deze oplossingsrichtingen.

Behoedzame en reële ramingen

Bij het begroten gaan we uit van behoedzame en reële ramingen.

We streven er naar dat het jaarrekeningsaldo zo min mogelijk afwijkt van de bijgestelde begroting.

Structurele uitgaven worden structureel gedekt

Tegenover structurele uitgaven kunnen geen incidentele inkomsten of incidentele meevallers staan.

Uit de post Onvoorzien (omvang € 5.000) worden géén structurele uitgaven gedaan.

Financiële tegenvallers binnen programma's opvangen

Tegenvallers door hogere lasten of lagere baten dienen door verlaging van lasten of hogere baten binnen het eigen programma opgevangen te worden. De inzet van hogere baten wordt integraal afgewogen binnen het college. Het initiatief hiertoe ligt in eerste instantie bij de betreffende/verantwoordelijke portefeuillehouder(s).

Financiële meevallers

Bestemming van niet voorziene voordelen in de exploitatie gedurende het jaar worden expliciet ter besluitvorming aan het college voorgelegd.

Integrale afweging

De raad weegt wensen voor nieuw beleid tegen elkaar en tegen de beschikbare financiële beleidsruimte af bij de begroting die in het najaar voorafgaand aan het begrotingsjaar aan de raad wordt voorgelegd. Het Collegewerkprogramma is

hierbij uitgangspunt.

De Kadernota biedt inzicht in de ontwikkeling van de financiële beleidsruimte en in de wensen voor nieuw beleid. De Kadernota is daarmee kaderstellend voor de inhoud van de Programmabegroting voor het komende jaar.

Afwijking hiervan is slechts mogelijk met toestemming vooraf van de raad.

Definitieve besluitvorming en inpassing in de begroting vindt plaats bij de begrotingsbehandeling in het najaar.

Oud voor nieuw

In geval het college of de raad een voorstel voor extra budget doet op een ander moment dan bij de integrale afweging, moet dekking worden aangewezen. Tenzij er sprake is van reëel aanwezige dekking, moet in het raadsvoorstel aangegeven worden welk bestaand beleid wordt geschrapt of verminderd.

Uitgangspunten specifieke begrotingsonderdelen

Algemene uitkering

De septembercirculaire is financieel verwerkt in deze begroting. De door het rijk gehanteerde aantallen voor bijv. woningen, leerlingen, etc. zijn overgenomen. In de begroting wordt aangegeven welke specifieke middelen worden geormerkt.

Investerings

Uitgangspunt voor het investeringsvolume is de meerjarige investeringsprognose welke bij de Kadernota wordt geactualiseerd.

Kapitaallasten

De kapitaallasten van de vaste activa berekenen we op basis van de boekwaarde en de (restant) looptijd. Het rente-omslagpercentage (kostenverdeelstelsel) dat we hierbij in 2019 gebruiken is 0,0%. De rente berekenen we over de boekwaarde aan het begin van het per jaar (zie ook Paragraaf Financiering).

In de begroting wordt in het jaar van investeren de afschrijving berekend over de helft van de investering. In de jaarrekening wordt gestart met afschrijving in het jaar van ingebruikname.

Alle materiele activa worden lineair afgeschreven. Voor de bepaling van de afschrijvingslasten van reeds gevoterde kredieten gaan we er van uit dat alle nog niet gerealiseerde investeringen uit voorgaande jaren in het volgende begrotingsjaar gerealiseerd worden.

Lokale lasten/heffingen

De OZB tarieven worden slechts verhoogd met een percentage dat is gebaseerd op de algemene kostenstijging, bestaande uit het gewogen gemiddelde van de verwachte inflatie en een inschatting van de loonkostenstijging van het ambtelijk apparaat, gecorrigeerd met het verschil tussen de inschatting en de werkelijke cijfers van het voorgaande begrotingsjaar.

Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing geldt het systeem van gesloten financiering met o.b.v. 100% kostendekkendheid, waarbij gebruik gemaakt wordt van egalisatievoorzieningen, op zowel voor- als nacalculatorische basis. Overige heffingen worden geïndexeerd o.b.v. verwachte prijsontwikkeling (zie ook Indexering).

Onvoorzien

In de begroting wordt een post onvoorzien van 0,5% van de totale lasten tot een maximum van € 25.000 opgenomen (advies provincie).

Een beroep op deze post kan worden gedaan indien binnen de begroting geen

andere dekkingsmiddelen beschikbaar zijn en aan de volgende criteria wordt voldaan: de last is onvoorzienbaar, onvermijdbaar en onuitstelbaar en incidenteel.

Loonkostenontwikkeling

Het loonkostenniveau is gebaseerd op de salaristabellen van mei. Cao-ontwikkelingen en periodieken in de periode vanaf juni worden tevens verwerkt in de begroting van het komende jaar. Voor de indexering van de loonkosten wordt ook de informatie uit de septembercirculaire gebruikt.

Te verstrekken subsidies

De subsidies van vrijwilligersorganisaties werden in het verleden geïndexeerd met 50% van de kostenontwikkeling. Dit is dus een vorm van bezuiniging. De subsidies worden vanaf de begroting 2020 daarom geïndexeerd met hetzelfde percentage als de gemeentelijke kostenontwikkeling.

Indexering

De gemeentelijke begroting wordt jaarlijks bijgesteld voor de verwachte prijsontwikkelingen, gebaseerd op inflatiepercentages van het Centraal Planbureau (CPB). Gerekend is met constante prijzen, dit wil zeggen dat alleen voor het eerste begrotingsjaar met prijsontwikkelingen rekening wordt gehouden.

Bovenstaande uitgangspunten leiden o.a. tot het volgende overzicht.

Begrotingsrichtlijnen	Begroting 2020	Kadernota 2020
Uitgaven		
Salariskosten	2,6%	1,9%
Goederen en diensten	1,5%	1,2%
Inkomsten		
Huren en pachten	1,5%	1,2%
OZB-opbrengsten	1,8%	1,4%
Leges burgerzaken	1	1
Kostendekkende tarieven en leges	2	2

1 De leges burgerzaken zijn voor een belangrijk deel bepaald door het Rijk. De overige tarieven stijgen niet.

2 Voor de kostendekkende tarieven wordt verwezen naar de paragraaf Lokale heffingen.

Van deze indices kan afgeweken indien hiervoor gegronde redenen zijn, zoals bv contractuele afspraken.

Financiële positie

Reserves

Het beleid ten aanzien van reserves en voorzieningen ligt vast in de nota reserves en voorzieningen van oktober 2017. De Nota wordt tenminste 1x per raadsperiode geactualiseerd en ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

Vorming van reserves is de bevoegdheid van de gemeenteraad.

Verrekeningen met reserves worden op programmaniveau in de begroting gepresenteerd. In het overzicht saldo voor en na bestemming wordt duidelijk in welke mate de voorgenomen verrekeningen met reserves het saldo beïnvloeden.

De prognose van de stand van de reserves is gebaseerd op de stand die is bepaald in de meest recente jaarrekening rekening houdend met de

toevoegingen en onttrekkingen in de lopende begroting.

Over reserves wordt geen rente berekend.

Ieder jaar zullen de reserves kritisch worden beschouwd op noodzaak, hoogte en besteding ervan.

Reservepositie en weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit betreft de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten die onverwachts en substantieel zijn te dekken. Zodra financiële tegenvallers een structureel karakter krijgen - en dus niet meer als risico aangeduid kunnen worden - dienen deze in de begroting te worden verwerkt (Zie ook Paragraaf Weerstandsvermogen).

Spelregels rondom risicobeheersing en weerstandsvermogen zijn opgenomen in de 'Nota risicomanagement en weerstandsvermogen' van oktober 2013.

Deze Nota wordt in 2019 geactualiseerd en ter besluitvorming worden voorgelegd aan de raad. Ten aanzien van de risicoratio hanteren we onderstaande indeling. We streven naar een ratio van minimaal 1 (2020 werkelijk 5,74).

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

Onderhoudsvoorzieningen

Voor onderhoudsvoorzieningen is altijd een actueel meerjarig onderhoudsplan beschikbaar met een planningshorizon voor minimaal vier jaar / een bestuursperiode. De stortingen in en onttrekkingen uit de voorziening zijn verwerkt in de begroting. Ook over de voorzieningen wordt geen rente berekend.

Financiering

De Treasury-activiteiten van de gemeente zijn gericht op de uitoefening van de publieke taak. Ze dienen een prudent karakter te hebben en niet gericht te zijn op het genereren van inkomsten door het lopen van een overmatig renterisico (zie ook het Treasurystatuut).

Grondbeleid

het beleid kent meerdere uitgangspunten:

- het realiseren van de ruimtelijke doelstellingen op het gebied van sociaal beleid, volkshuisvesting, economie, onderwijshuisvesting etc.;
- het genereren van financiële middelen mede ter dekking van de aan plannen toe te rekenen kosten;
- zoveel mogelijk risico's beperken op grond van overeenkomsten en het aanbrengen van prioriteiten bij niet rendabele projecten.

Aandachtspunten provincie

Jaarlijks stuurt de provincie, in het voorjaar, in het kader van haar taak als financieel toezichthouder een brief met daarin opgenomen haar aandachtspunten voor de begroting van het aankomende jaar. De gemeente Drimmelen neemt deze uitgangspunten over. Indien hiervan wordt afgeweken wordt de provincie hierover geïnformeerd.

Het gaat in de brief met name om de volgende punten: Structureel en reëel evenwicht, taakstellingen/bezuinigingen, Algemene uitkering, Weerstandsvermogen en risicobeheersing, kapitaalgoederen en ontwikkelingen Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Deze brief is ook aan ter kennisname aan de financiële commissie en gemeenteraad verstrekt. In de begroting wordt rekening gehouden met de vermeldde aandachtspunten.

Verbonden partijen

Naast uitgangspunten voor de gemeentelijke begroting stellen de gemeenten gezamenlijk ook uitgangspunten op voor de Verbonden Partijen in de regio.

1. Van het Dagelijks Bestuur (DB) van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) wordt verwacht dat zij een structureel financieel-sluitende meerjarenbegroting 2020-2023 aanbiedt aan de deelnemers. De gehanteerde begrotingsuitgangspunten door de GR dienen in de begroting 2020 van de GR inzichtelijk te worden gemaakt.
2. In de begroting 2020 dient een overzicht te worden opgenomen met de meerjarige bijdrage (2020 t/m 2023) per deelnemer.
3. De begroting dient te worden opgesteld op basis van ongewijzigd beleid. Dat wil zeggen dat geen nieuwe taken of uitbreiding van bestaande taken in de primitieve begroting mogen worden opgenomen. Tenzij dit eerder door het Algemeen Bestuur is besloten.
4. De begroting dient te voldoen aan het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Dit betekent dat de voorgeschreven gegevens in de begroting dienen te worden opgenomen.
5. Met name wordt aandacht gevraagd voor:
  - a. Overzicht van incidentele lasten en baten;
  - b. Opnemen van (prestatie) indicatoren in de begroting;
  - c. Verwachte stand begin en eind begrotingsjaar van Eigen en Vreemd vermogen.
6. Een positief resultaat vloeit terug naar de deelnemers. De GR kan hiervan afwijken; hiertoe dient het DB een expliciet en gemotiveerd voorstel tot resultaatbestemming voor te leggen aan het AB van de GR.
7. De loonontwikkeling wordt geraamd conform de geldende CAO van de betreffende GR.
8. Voor de meerjarige ontwikkeling van de salariskosten dient rekening gehouden te worden met de werkelijke periodieken. Meerjarige mutaties in de werkgeverslasten dienen onderbouwd te worden. Voor deze zaken kan niet worden volstaan met een vast percentage per jaar zonder onderbouwing.
9. Het prijsindexcijfer van de algemene prijsontwikkeling BBP uit de septembercirculaire 2018 (of een actuelere circulaire) is de basis voor de toe te passen indexering voor de begroting 2020 inclusief meerjarenraming.
10. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is aandacht voor de risico's door deze te kwantificeren, te prioriteren en de beheersingsmaatregelen te benoemen.

Daarnaast stelt het college voor om de volgende algemene beleidsrichtlijn te hanteren:

Spelregel zes van de nota verbonden partijen verplicht gemeenschappelijke

regelingen om vierjaarlijks bij aanvang van een nieuwe raadsperiode een meerjarenbeleidsplan op te stellen. Ingevolge deze spelregel wordt van de gemeenschappelijke regelingen verwacht dat zij gelijktijdig met de begroting 2020 een nieuw meerjarenbeleidsplan opleveren.

A3. Verschillen lasten en baten ten opzichte van de Kadernota 2020

Nadat de Voorjaarsnota en Kadernota door de raad zijn behandeld, zijn deze financieel verwerkt. Hierbij zijn dus ook de verwerking van de wijzigingen in de begrotingsrichtlijnen, kapitaallasten etc. doorgevoerd. De uitkomst van het verwerken van alle informatie tot de begroting 2018-2021 zal altijd afwijken van de inschattingen bij de Kadernota. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste verschillen tussen de Kadernota 2020 en de Begroting 2020. Deze verschillen verklaren het verschil in perspectief tussen beide documenten.

Tabel Finbgr-A3.1

in € 1.000		2020	2021	2022	2023
Begroting 2020 voor besluitvorming		455- N	156 V	187 V	473 V
Begrotingssaldo voor begroting 2020		473- N	163- N	30- N	414 V
Verschil		18 V	320 V	217 V	59 V
Belangrijkste afwijkingen					
	Prg.				
Kosten wachtgeld bestuurders	1	129- N	129- N	129- N	129- N
Veilig maken fietspad (Rvk weg- Steenplaats H. en L. Zw.)	2	100- N			
Bestrijding eikenprocessierups	2	36- N	36- N	36- N	
Diversen / indexering (programma 2)	2	69- N	76- N	84- N	76- N
Waterbeleidsplan (verschuivingen)	2	5 V	15 V	45- N	5 V
Hogere leges kabels en leidingen	2	25 V	25 V	25 V	25 V
Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT)	3	35- N	37- N	37- N	42- N
Toezicht en handhaving	3				27- N
Leges omgevingsvergunning	3		103 V	139 V	99 V
Grondbedrijf / woningbouwprojecten (incl. reserve mutaties)	3	282 V	133 V		
Minder groei uitkeringen	4	14 V	10 V	40 V	70 V
Hogere rijksvergoeding uitkeringen	4	93 V	93 V	93 V	93 V
Groei begeleiding, reïntegratie en PGB	4	133- N	129- N	131- N	132- N
Groei Hulp bij het huishouden (Abon. tarief)	4	188- N	188- N	188- N	188- N
Wijziging regelgeving BBZ	4	42- N	42- N	42- N	42- N
Hogere kosten DVO Jeugdzorg	4	73- N	73- N	73- N	73- N
Onroerendezaakbelasting (groei aantal woningen)	AlgD	91 V	110 V	103 V	101 V
Septembercirculaire	AlgD	230 V	628 V	695 V	592 V
Diverse overige verschillen		83 V	87- N	113- N	215- N

A4. Overzicht incidentele baten en lasten 2020- 2023

Voor een gezonde financiële positie moeten de structurele lasten worden gedekt door structurele baten. De provincie beoordeelt de begroting 2020 en meerjarenbegroting hierop. De incidentele baten en lasten worden daarbij uit de begrotingssaldi gezuiverd. Om in aanmerking te komen voor repressief toezicht

in 2020, dient deze 'gezuiverde' begroting 2020 in evenwicht te zijn of dient de meerjarenraming duidelijk te maken dat dit evenwicht in de jaren tot 2023 tot stand wordt gebracht. Daarbij dienen de ramingen volledig en reëel te zijn. Ten tweede dient de jaarrekening (15 juli) en de begroting (15 november) tijdig bij de provincie te zijn.

Omdat de begrippen incidenteel en structureel niet altijd op dezelfde wijze werden uitgelegd, heeft de commissie BBV hieraan de 'Notitie incidentele en structurele baten en lasten' gewijd. De volgende vier verduidelijkingen vormen de basis hiervan:

1. Indien bestaand structureel beleid, niet zijnde een tijdelijke geldstroom, binnen de termijn van drie jaar een wijziging ondergaat dan worden de daarmee samenhangende lasten of baten in het begrotingsjaar niet als incidenteel aangemerkt. Bijvoorbeeld in het kader van de bezuinigingen besluit de gemeente in jaar t+3 geen subsidies meer te verstrekken; de daarmee samenhangende lasten worden in t+2, t+1 en t nog als structureel beschouwd.
2. Na afloop van een begrotingsjaar zullen bij het opmaken van de jaarrekening altijd wel enige (relevante) verschillen tussen de werkelijkheid en de begroting blijken. Het is van belang dat bij de analyse ex BBV artikel 28, lid a wordt gezien in hoeverre er alsnog sprake is geweest van niet begrote incidentele baten en lasten. Budgetverschillen op activiteiten inzake structureel bestaand beleid blijven naar hun aard structureel.
3. Toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves worden als incidenteel beschouwd, tenzij het gaat om reguliere onttrekkingen aan financieringsreserves c.q. dekkingsreserves (kapitaallasten) of om onttrekkingen uit een daartoe toereikende (bestemmings)reserve gedurende een periode van minimaal drie jaar met als doel het dekken van structurele lasten.
4. Meerjarige tijdelijke geldstromen waarvan de eindigheid vastligt vanwege een raadsbesluit en/of een toekenningsbesluit klasseren als incidentele baten en lasten, ook als de geldstroom (nog) langer is dan drie jaar.

Het overzicht van de incidentele baten en lasten is een onmisbaar document voor het verkrijgen van een juiste beeld van het materieel sluiten van de (meerjaren)begroting en daarmee van de financiële positie van de gemeente. Om te beoordelen of de begroting structureel sluitend is, worden de begrotingssaldi gecorrigeerd met het saldo van incidentele baten en lasten.

Tabel Finbgr-A4.1

Incidentele baten	2020	2021	2022	2023
Programma 1. Burger en bestuur	28	28	25	-
Programma 2. Openbare ruimte	363	70	-	-
Programma 3. Ruimte, wonen en economie	6.216	380	-	-
Programma 4. Sociaal domein	535	158	109	27
Algemene dekkingsmiddelen	80	89	35	40
Overhead/Bedrijfsvoering	-	-	-	-
Totaal baten	7.221	724	169	67

Incidentele lasten	2020	2021	2022	2023
Programma 1. Burger en bestuur	106	106	25	-
Programma 2. Openbare ruimte	744	151	36	-
Programma 3. Ruimte, wonen en economie	6.048	380	-	-
Programma 4. Sociaal domein	555	180	113	27
Algemene dekkingsmiddelen	-	-	-	-
Overhead/Bedrijfsvoering	228	148	22	3
Totaal lasten	7.679	964	196	30
Saldo	-459	-240	-28	37

Specificatie baten

Programma 1. Burger en bestuur	2020	2021	2022	2023	Oorsprong
* Reserve Samen aan de slag t.b.v. Samen aan de slag. Zie lasten	25	25	25		Begroting 2019
Diverse (< € 25.000)	3	3			
Totaal Programma 1.	28	28	25	-	

Programma 2. Openbare ruimte	2020	2021	2022	2023	Oorsprong
* Verkeersoverlast, handhaving, communicatie o.a. Gaete en Loonsedijk (reserve SID/AR) (incidentele dekking: zie lasten)	50	50			Begroting 2019
* Herstel civiele kunstwerken haven Terheijden (reserve Herstel kunstw. havens) (incidentele dekking: zie lasten)	58				Begroting 2019
* Amendement 2 Verkeersveiligheid (reserve SID) (incidentele dekking: zie lasten)	30				Kadernota 2020
* Aanplanting nieuw bos (algemene reserve) (incidentele dekking: zie lasten)	100				Kadernota 2020
* Vuelta (algemene reserve) (incidentele dekking: zie lasten)	50				Kadernota 2020
* Herstel vijver kunstwerk Den Deel (algemene reserve) (incidentele dekking: zie lasten)	25				Kadernota 2020
Diverse (< € 25.000)	50	20			Begr. 2019 / Kadernota
Totaal Programma 2.	363	70	-	-	

Programma 3. Ruimte, wonen en economie	2020	2021	2022	2023	Oorsprong
* Faciliterend grondbeleid Wro/Bro (raadsbesl., ovk.) (verhaalde kosten bouw/woonrijp maken)	3.203				Begroting 2020
* Faciliterend grondbeleid (geen raadsbesl., geen ovk.) (verhaalde kosten advies /onderzoek / uren)	493				Begroting 2020
* Actief grondbeleid (verhaalde kosten bouw/woonrijp maken)	1.643				Begroting 2020
* Omgevingswet (Algemene reserve) (incidentele dekking: zie lasten)	560	130			Kadernota 2020
* Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) (algemene reserve) (incidentele dekking: zie lasten)	30	20			Kadernota 2020
* Warmtevisie (algemene reserve) (incidentele dekking: zie lasten)	75	75			Kadernota 2020
* Beleidsmedewerker ruimtelijke ordening (algemene reserve) (incidentele dekking: zie lasten)	75	75			Kadernota 2020
* Beleidsmedewerker energietransitie (algemene reserve) (incidentele dekking: zie lasten)	80	80			Kadernota 2020
Diverse (< € 25.000)	58				Begr. 2020 / Coalitieakkoord
Totaal Programma 3.	6.216	380	-	-	

Programma 4. Sociaal domein	2020	2021	2022	2023	Oorsprong
* Dekking leerplicht uit RMC gelden; restant middelen vallen in 2020 vrij.	30	-			Begroting 2019
* Onttrekking reserve buitensport tbv groot onderhoud. Zie uitgaven	109	113	109	27	Begroting 2019

* Onttrekking reserve Bestuursakkoord i.v.m. gezinshuizen. Zie uitgaven.	300				VJN 2019
* Onttrekking reserve verenigingen					VJN 2019
* Onttrekking res impuls brede scholen t.b.v. incidentele kosten gezondheidsbeleid. Zie uitgaven.	47	45			RV december 2018
* Onttrekking reserve Bestuursakkoord t.b.v. pilot Algemene voorziening. Zie uitgaven.	49				
Totaal Programma 4.	535	158	109	27	

Algemene dekkingsmiddelen	2020	2021	2022	2023	Oorsprong
* Halve afschrijving 1e jaar van afschrijven, muv tariefsgebonden produkten	80	89	35	40	Begroting 2020
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	80	89	35	40	

Overhead/ Bedrijfsvoering	2020	2021	2022	2023	Oorsprong
* Onttrekking Algemene reserve t.b.v. gelukscoördinator (zie uitgaven)	52	52			Kadernota 2020
* Onttrekking Algemene reserve t.b.v. nieuw functieboek (zie uitgaven)	50				Kadernota 2020
* Onttrekking reserve Samen investeren in Drimmelen t.b.v. project Geluk (zie uitgaven)	25	25			Coalitieakkoord
Totaal Bedrijfsvoering	127	77	-	-	

Specificatie lasten

Programma 1. Burger en bestuur	0	41	41	1	Oorsprong
* Samen aan de slag ; kosten tijdelijke regeling, dekking uit reserve	25	25	25		Begroting 2019
* Tijdelijke formatie-uitbreiding Openbare orde en veiligheid (36 uur). Bij de Voorjaarsnota is besloten om voor de periode tm 2021 de formatie uit te breiden.	78	78			Begroting 2019/VJN 2019
Diverse (< € 25.000)	3	3			
Totaal Programma 1.	106	106	25	-	

Programma 2. Openbare ruimte	0	41	41	0	Oorsprong
* Verkeersoverlast, handhaving, communicatie o.a. Gaete en Loonsedijk (reserve SID/AR)	50	50			Begroting 2019
* Herstel civiele kunstwerken haven Terheijden (reserve Herstel kunstw. havens) (betreft herstelwerkzaamheden in exploitatie, geen investering, eenmalige inhaalslag onderhoud)	58				Begroting 2019
* Amendement 2 Verkeersveiligheid (reserve SID) (incidenteel budget om verzoeken te honoreren)	30				Kadernota 2020
* Aanplanting nieuw bos (algemene reserve) (projectbudget: moet nog ingevuld worden)	100				Kadernota 2020
* Vuelta (algemene reserve) (tijdelijk verwijderen en weer terug plaatsen verkeersvoorzieningen)	50				Kadernota 2020
* Herstel vijver kunstwerk Den Deel (algemene reserve) (uitvoeren van incidenteel onderhoud, lekkage fontein)	25				Kadernota 2020
* Project de Kleine Schans e.o. (projectbudget; moet nog ingevuld worden)	175				Begroting 2019 / VJN 2019

* Grondverbetering boomvakken (betreft projectbudget)	40	30			Begroting 2019
* Veilig maken fietspad (Rvk weg- Steenplaats Hooge en Lage Zwaluwe) (betreft het verwijderen van onveilige situatie, grotendeels door het kappen / dunning van bomen)	100				Begroting 2020
* Bestrijding eikenprocessierups (extra tijdelijk bedrag t.b.v. o.a. preventieve bestrijding)	36	36	36		Begroting 2020
Diverse (< € 25.000)	80	35			Begroting 2019
Totaal Programma 2.	744	151	36	-	

Programma 3. Ruimte, wonen en economie	0	41	41	0	Oorsprong
* Actief grondbeleid: lasten van o.a. bouw- / woonrijp maken (wordt verhaald) woningbouwproj.	1.254				Begroting 2020
* Faciliterend grondbeleid Wro/Bro (raadsbesl., ovk.): bouw/woonrijp maken (wordt verhaald)	2.919				Begroting 2020
* Faciliterend grondbeleid (geen raadsbesl., geen ovk.): incidentele kosten t.b.v. onderzoek / proj.	364				Begroting 2020
* Actief grondbeleid: stortingen in algemene bedrijfsreserve Grondbedrijf (incidentele storting)	357				Begroting 2020
* Actief grondbeleid: stortingen in reserve Ruimtelijke ontwikkelingen (incidentele storting)	32				Begroting 2020
* Faciliterend grondbeleid: stortingen in reserve Ruimtelijke ontwikkelingen (incidentele storting)	243				Begroting 2020
* Faciliterend grondbeleid: stortingen in reserve Groenaanleg (incidentele storting)	25				Begroting 2020
* Omgevingswet (Algemene reserve): betreft kosten invoering, advies, projectleider e.d.	560	130			Kadernota 2020
* Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) (algemene reserve): inventarisatie / onderzoek	30	20			Kadernota 2020
* Warmtevisie (algemene reserve): opstellen warmtevisie / onderzoek / inventarisatie	75	75			Kadernota 2020
* Beleidsmedewerker ruimtelijke ordening (algemene reserve): tijdelijke inhuur t.b.v. projecten	75	75			Kadernota 2020
* Beleidsmedewerker energietransitie (algemene reserve): tijdelijke inhuur t.b.v. projecten	80	80			Kadernota 2020
Diverse (< € 25.000)	35	-	-	-	Begroting 2019
Totaal Programma 3.	6.048	380	-	-	

Programma 4. Sociaal domein	0	41	41	0	Oorsprong
* Groot onderhoud sportparken; uitgaven o.b.v. MOP. Periode komen over langere periode terug, maar zijn moeilijk planbaar. Worden gedekt uit reserve.	109	113	109	27	Begroting 2019
* Continuering goederenbank tm 2020. Besloten is voor de periode tm 2020 als pilot de goederenbak te subsidiëren.	19				Begroting 2019
* Projectmatige kosten gezondheidsbeleid.	47	45			RV december 2018
* Jeugdhulp: gezinshuizen. De verwachting is dat een wetswijziging zorgt voor een beëindiging van een piek in deze kosten. Kosten worden gedekt uit reserve Bestuursakkoord.	300				VJN 2019
* Als pilot wordt voor enkele jaren bijgedragen in de exploitatie van de accommodatie De Langstraat (pandhuur)	15	15			Begroting 2019

* Pilot Algemene voorziening. Bij de Voorjaarsnota 2019 is besloten om incidenteel middelen ter beschikking te stellen voor de ze pilot.	49				VJN 2019
Diverse (< € 25.000)	16	7	4	-	
Totaal Programma 4.	555	180	113	27	

Overhead/Bedrijfsvoering	0	41	41	0	Oorsprong
* Risico inventarisatie - en evaluatie (RIE) gemeentehuis en buitenaccommodaties. Deze wordt 1 keer per 4 jaar uitgevoerd.			22	3	Begroting 2019
* Formatie-uitbreiding communicatie (20 uur). Betreft tijdelijke uitbreiding.	40	40			Begroting 2019
* Tijdelijke formatie-uitbreiding webcare (20 uur). Betreft tijdelijke uitbreiding.	31	31			Begroting 2019
* Geluk. Voor coalitieperiode is tm 2021 een bedrag beschikbaar voor uitvoeren projecten. Dekking uit Algemene reserve.	25	25			Begroting 2019
* Gelukscoördinator t.b.v. begeleiding 'Geluksprojecten'. Dekking uit Algemene reserve	52	52			Kadernota 2020
* Nieuw functieboek. Betreffen kosten actualiseren functieboek. Hiervoor geen regulier budget beschikbaar; onttrekking Algemene reserve.	50				Kadernota 2020
* Intensivering communicatie. Budget is tijdelijk ter beschikking gesteld om communicatie te verbeteren.	25				Begroting 2019
Diverse (< € 25.000)	5	-	-	-	
Totaal Bedrijfsvoering	228	148	22	3	

Tabel Finbgr-A4.2

Gezuiverd saldo						in € 1.000		
	2020		2021		2022		2023	
Saldo baten en lasten	2.821-	N	1.675-	N	971-	N	566-	N
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	2.366	V	1.831	V	1.159	V	1.039	V
Begrotingssaldo na bestemming	455-	N	156	V	187	V	473	V
Waarvan incidentele baten en lasten	459	L	240	L	28	L	37-	B
Structureel begrotingssaldo	3	V	397	V	215	V	436	V

Conclusie

Op basis van bovenstaande tabel is duidelijk dat de vastgestelde begroting na correctie incidentele baten en lasten structureel sluitend is waardoor de gemeente in aanmerking komt voor repressief toezicht door de provincie.

A5. Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

In principe zijn mutaties in reserves incidenteel tenzij er redenen zijn om deze structureel te ramen. In de onderstaande tabel worden de geraamde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves weergegeven.

Tabel Finbgr-A5.1

Structurele reservemutaties				
Omschrijving	2020	2021	2022	2023
<i>Geraamde structurele verminderingen</i>				
Reserve kapitaallasten	1.318.776	1.271.133	1.274.339	1.269.839
Reserve Compensatie erfpachtopbrengsten	30.000	30.000	30.000	30.000
Totaal onttrekkingen	1.348.776	1.301.133	1.304.339	1.299.839

B. Financiële positie

B. Financiële positie

Artikel 20 van het BBV schrijft voor dat op basis van onderstaande onderdelen de financiële positie wordt toegelicht.

B1. Investerings

Met het vaststellen van de begroting autoriseert de raad het college tot het doen van uitgaven per programma tot de bedragen van het overzicht van baten en lasten voor het betreffende begrotingsjaar. In de programma's zijn echter ook de investeringsplannen voor het begrotingsjaar opgenomen, die voor meerdere jaren ná dat begrotingsjaar nog lasten met zich mee brengen. Deze investeringen staan vermeld en toegelicht bij ieder programma.

Met het vaststellen van de begroting worden ook de beleidsprogramma's en de daarvoor opgestelde investeringsplannen voor het komende begrotingsjaar geautoriseerd.

Investerings 2020

Voor 2020 is een totaal bedrag aan investeringen geraamd van € 2,7 miljoen. Als gevolg van de gewijzigde BBV voorschriften wordt er vanaf de begroting 2017 e.v. geen omslagrente toegerekend aan de investeringen. Als in de toekomst onze financiering wijzigt, is het echter wel mogelijk dat weer rente toegerekend zal worden. Dit is afhankelijk van de omvang van de externe financiering en bijbehorend rentepercentage (renteschema).

Conform de nota waarden en afschrijven, wordt in het investeringsjaar aan de investering de helft van de jaarlijkse afschrijving toegerekend. In de jaren daarna volledige afschrijving. De investering in riolering (€ 60.000 in 2020) zijn gedekt door de tarieven.

In bijlage 5 zijn alle investeringen voor de jaren 2020 tot en met 2024 opgenomen inclusief status (besluitvorming) en aanduiding maatschappelijk c.q. economisch nut.

De investeringen betreffen grotendeels vervangingsinvesteringen die de gemeenteraad voor het jaar 2020 e.v. reeds heeft geautoriseerd bij de Kadernota 2019.

De investeringen van de gemeente worden aanbesteed op grond van de Europese en nationale wet- en regelgeving en het gemeentelijk inkoop- en aanbestedingsbeleid zoals door de raad vastgesteld in maart 2017.

B2. Stand en verloop van de reserves en voorzieningen

Het belangrijkste verschil tussen reserves en voorzieningen is dat de raad in het geval van reserves een grote vrijheid heeft om de bestemming van deze gelden te wijzigen. Om die reden worden reserves als eigen vermogen aangeduid. In het geval van voorzieningen is veelal sprake van verplichtingen. Zolang de gemeenteraad de bestemming van geormerkt geld nog kan veranderen, is er sprake van een bestemmingsreserve. Zodra dit niet meer kan, is er sprake van een voorziening.

Reserves

In onderstaand overzicht staat de verwachte stand en verloop van alle reserves.

Tabel Finbgr-B2.1

Reserves				
Omschrijving	Stand begin begrotingsjaar	Vermeerderingen	Verminderingen	Stand eind begrotingsjaar
Algemene reserve	14.464.092	-	1.734.856	12.729.236
Totaal algemene reserves	14.464.092	-	1.734.856	12.729.236
<i>Bestemmingsreserves</i>				
Reserve Hondenoverlastbestrijding	25.648	-	-	25.648
Reserve Verbetering infrastructuur haven Lage Zwaluwe	-	-	-	-
Reserve Behoud gemeentelijke monumenten	64.167	-	-	64.167
Reserve Bestemmingsplannen	59.595	37.000	45.240	51.355
Reserve tijdelijke inhuur personeel	-	-	-	-
Reserve kapitaallasten	24.692.862	1.151.000	1.318.776	24.525.086
Reserve claims voorgaande jaren	-	-	-	-
Reserve Opleidingen	100.000	-	-	100.000
Reserve Toerisme en recreatie	75.892	-	20.000	55.892
Reserve impuls brede scholen combinatie	177.510	-	47.000	130.510
Reserve Duurzaamheid	-	-	-	-
Reserve subsidies verenigingen	4.691	-	-	4.691
Reserve kunst	72.433	-	5.435	66.998
Reserve bestuursakkoord	1.170.588	-	348.557	822.031
Reserve onderhoud zwembaden	-	175.000	-	175.000
Reserve Nazorg stortplaatsen Zvb./Bavel-Dorst	276.210	-	-	276.210
Reserve Samen investeren in Drimmelen	1.308.700	-	122.500	1.186.200
Reserve onderhoud sportparken	307.283	91.500	99.375	299.408
Reserve Speelruimte	50.301	41.000	41.000	50.301
Reserve Generatiepact (opgeheven)	-	-	-	-
Reserve Samen aan de slag	100.604	-	25.000	75.604
Reserve Herstel kunstwerken havens	157.614	-	57.614	100.000
Reserve Drimmelen op de kaart	250.000	-	-	250.000
Reserve Toegankelijkheid	-	-	-	-
Reserve Compensatie erfpachtopbrengsten	570.000	-	30.000	540.000

Reserve kwaliteitsverbetering buitenruimte haven Drimmelen	363.144	-	363.144	-
Reserve Hartveilige gemeente	33.196	-	-	33.196
Totaal bestemmingsreserves	29.860.437	1.495.500	2.523.641	28.832.296
Reserves grondexploitatie				
Algemene bedrijfsreserve grondbedrijf	1.415.084	356.606	22.677	1.749.014
Reserve opslag grote werken	156.715	-	20.000	136.715
Reserve groenaanleg	73.509	24.545	65.500	32.554
Reserve ruimtelijke ontwikkelingen	114.846	274.207	150.000	239.053
Totaal reserves grondexploitatie	1.760.154	655.358	258.177	2.157.336
Totaal reserves	46.084.684	2.150.858	4.516.674	43.718.868

De belangrijkste mutaties in 2020 zijn:

Reserve Bestemmingsplannen

In het kader van het BBV mogen immateriële activa, zoals kosten van bestemmingsplannen, niet worden geactiveerd en moeten dus ten laste van de exploitatie worden genomen. Om kostenschommelingen te voorkomen is hiervoor een bestemmingsreserve gevormd. Jaarlijks wordt hierin een vast bedrag gestort en de werkelijke kosten worden hieruit onttrokken.

Reserve kapitaallasten

In het verleden zijn in de reserve Kapitaallasten bedragen gestort voor specifieke investeringen en gedurende de afschrijvingsduur worden de kapitaallasten uit deze reserve onttrokken. Tegenover de reserve staat dus een vergelijkbaar bedrag aan boekwaarde van investeringen.

Reserve impuls brede scholen combinatie

Ten behoeve van de uitvoering van het gezondheidsbeleid is door de gemeenteraad besloten om in 2020 € 47.000 en in 2021 € 45.000 ter beschikking te stellen uit de reserve. Deze gelden worden o.a. gebruikt voor: Alcohol en drugspreventieplan, Stimuleringsubsidie Rookvrije generatie en gezonde sportkantine en uitvoering beleidsplan AED.

Reserve Bestuursakkoord

De reserve Bestuursakkoord is ingesteld om risico's van de transitie op te vangen. Tevens wordt deze reserve gebruikt voor incidentele uitgaven voor ontwikkeling Sociaal Domein. In 2020 worden uit deze reserve bedragen onttrokken voor de pilot Algemene voorziening (€ 49.000) en de naar verwachting incidentele kosten voor jeugdigen in gezinshuizen (€ 300.000).

Reserve onderhoud zwembaden

De jaarlijkse storting hebben we gebaseerd op het programma van eisen behorende bij de renovatie van de zwembaden. Vanwege de renovatie hebben we nog geen Meerjarenonderhoudsplan en onttrekken we ook geen bedragen uit de reserve. Na de renovatie stellen we een nieuw onderhoudsplan op. De reserve

wordt daarna waarschijnlijk omgezet in een voorziening en wordt onderdeel van de voorziening Planon.

Reserve Samen investeren in Drimmelen

Ten behoeve van de uitvoering van het coalitieprogramma is bij de Voorjaarsnota 2018 een reserve gevormd van € 2,0 miljoen ten behoeve van de uitvoering van het coalitieakkoord. Bij de Voorjaarsnota 2018 en de begroting 2019 is besloten om in 2020 een bedrag van € 122.500 uit de reserve te onttrekken ten behoeve van Dorpsontmoetingen, geluk (€ 25.000), een verkeersonderzoek (€ 50.000) en verkeersveiligheid (€ 30.000).

Ten slotte is er € 15.000 beschikbaar voor de MVO prijs.

Reserve onderhoud sportparken

Jaarlijks wordt hier een vast bedrag in gestort en worden er bedragen uit onttrokken op basis van het werkelijke onderhoud gebaseerd op het onderhoudsplan.

Reserve Speelruimte

Jaarlijks wordt er een bedrag gestort in de reserve van € 36.500 ten behoeve van speeltoestellen /-terreinen en € 4.500 ten behoeve van trapveldjes. Deze bedragen worden onttrokken voor de uitvoering van onderhoud en vervanging.

Reserve Samen aan de Slag

Ten behoeve van voortzetting van de subsidieregeling 'Samen aan de slag' zijn door vaststelling van het coalitieakkoord voor de komende jaren middelen ter beschikking gesteld.

Reserve Herstel kunstwerken havens

Voor het uitvoeren van onderhoud aan de haven van Terheijden is voor 2020 het restantbedrag uit de reserve benodigd (exploitatie onderhoud). Daarnaast heeft de gemeenteraad een extra bedrag van € 100.000 gestort voor onderhoud aan deze haven. In 2020 zal dit verder uitgewerkt worden.

Reserve Compensatie erfpachtopbrengsten

Door het verkopen van de erfpachtgronden in de jachthaven van lage Zwaluwe ontvangen we geen erfpachtinkomsten meer. Bij de Najaarsnota van 2018 is een bedrag van € 600.000 gestort als compensatie voor wegvallende erfpachtinkomsten voor de komende 20 jaren (2019 t/m 2038).

Reserve kwaliteitsverbetering buitenruimte haven Drimmelen

Deze reserve is vanuit eerdere jaren gevoed door verkoopopbrengsten haven Drimmelen. De reserve wordt ingezet als dekking voor het uitvoeren van krediet Kwaliteitsverbetering buitenruimte haven Drimmelen (via storting in de reserve Kapitaallasten).

Reserves Grondbedrijf

Zie voor een inhoudelijke toelichting paragraaf G. Grondbeleid.

Voorzieningen

Aan de creditzijde van de balans staan ook de voorzieningen.

Tabel Finbgr-B2.2

Voorzieningen				
omschrijving	Stand begin begrotingsjaar	Vermeerderingen	Verminderingen	Stand eind begrotingsjaar
<i>Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's</i>				
Voorziening wet APPA	1.646.721	141.000	75.000	1.712.721
Voorziening levensloop	-	-	-	-
Totaal voorz. verplichtingen, verliezen en risico's	1.646.721	141.000	75.000	1.712.721
<i>Voorzieningen voor onderhoud</i>				
Voorziening onderhoud gebouwen PLANON	1.899.585	509.986	509.986	1.899.585
Totaal voorzieningen voor onderhoud	1.899.585	509.986	509.986	1.899.585
<i>Voorzieningen voor door derden beklemde middelen</i>				
Voorziening riolering	2.199.017	-	427.944	1.771.073
Voorziening afvalstoffenheffing	116.443	-	-	116.443
Voorziening BIZ	8.725	-	-	8.725
Totaal voorzieningen voor door derden beklemde midd.	2.324.184	-	427.944	1.896.240
Totaal voorzieningen	5.870.491	650.986	1.012.930	5.508.547

Toelichting voorzieningen

Voorziening wet APPA

Voor de pensioenverplichtingen van zittende en voormalige wethouders, die de pensioenverplichting nog niet hebben bereikt, is een voorziening gevormd. De hoogte van de verplichting wordt jaarlijks op basis van actuariële berekeningen bepaald. Voor de begrotingsjaar 2020 vindt op basis van deze actuariële berekeningen een storting plaats van € 141.000. Onttrekkingen betreffen uitkeringen aan voormalig wethouders. Verkiezingen en pensioenoverdrachten kunnen de omvang van de mutaties sterk beïnvloeden.

Voorziening onderhoud gebouwen (Planon)

Deze onderhoudsvoorziening staat toegelicht in de paragraaf C. Onderhoud kapitaalgoederen.

Voorziening riolering en afvalstoffenheffing zijn toegelicht in paragraaf B. Lokale heffingen.

B3. Financiering

Als alle investeringen in de begrotingsjaren zouden worden uitgevoerd ontstaat een financieringstekort dat uiteindelijk oploopt richting € 20 miljoen. Dit wordt vooral veroorzaakt door investeringen in de riolering en het investeringsvolume van het coalitieprogramma.

In eerste instantie kan een financieringstekort afgedekt worden met kort geld (looptijd korter dan één jaar). Als het financieringstekort in twee opeenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet (zie paragraaf financiering) overschrijdt moet financiering met lang geld (looptijd langer dan één jaar) plaats vinden. Op basis van actuele rentepercentages zou herfinanciering van het volledige financieringstekort met een vaste geldlening met een looptijd van maximaal 10 jaar overigens geen rentelasten geven op jaarbasis.

B4. Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volumevolume

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen zijn aanspraken op toekomstige uitkeringen van zittende en voormalige bestuurders, van het personeel dat op dit moment bij de gemeente werkzaam is en van personeel dat in het verleden bij de gemeente werkzaam is geweest. Op grond van Burgerlijk Wetboek 2, titel 9 moeten ondernemingen voor deze aanspraken/ verplichtingen financiële voorzieningen worden getroffen. In verband met de bijzondere positie van de overheden (de zogenaamde 'eigenheid') is op deze regeling in het kader van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor gemeenten een uitzondering gemaakt.

Die uitzondering houdt in dat:

- Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een vergelijkbaar volume als reguliere last in de begroting worden opgenomen en in de rekening worden verantwoord.
- Hierover jaarlijks een beschouwing wordt opgenomen in de toelichting op de begroting/jaarrekening (art. 20.2 BBV).
- Gemeenten als resultaat daarvan geen bijzondere financiële voorzieningen behoeven te treffen (art. 44.3 BBV).
- Ter uitvoering volgt hieronder de op grond van art 20.2 van het BBV voorgeschreven beschouwing over de voor het begrotingsjaar relevante arbeidskosten gerelateerde verplichtingen.

B4.1 Wachtgelden, WW-uitkeringen en andere uitkeringen voormalige gemeenteambtenaren

Op grond van de voor het gemeentelijk personeel geldende rechtspositionele regelingen en/of afspraken zijn voor het voormalig gemeentelijk personeel de volgende twee categorieën te onderscheiden:

Werkloosheidswet

Sinds 2003 valt het gemeentelijk personeel onder de werking van de Werkloosheidswet. De gemeenten zijn vanaf 2003 wel 'eigen risicodrager' gebleven. De financiële effecten zijn afhankelijk van het beroep dat op de regeling moet worden gedaan. Op dit moment hebben wij geen verplichtingen. Mochten deze wel ontstaan dan worden de geschatte uitkeringskosten gestort in de Voorziening uitkeringsverplichtingen personeel/ voormalig personeel.

Vervolgens worden hieruit de jaarlijkse uitkeringsverplichtingen onttrokken. De uitkeringskosten worden volledig uit eigen middelen bekostigd.

Suppletieregelingen

Indien sprake is van ontslag anders dan op eigen verzoek kan aan de oud-medewerker een suppletie worden toegekend bij het aanvaarden van een baan elders indien geen sprake is van een zogenaamde horizontale overgang. Deze suppletie wordt betaald tot maximaal het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. De suppletie behelst de salarisachterstand ten opzichte van de situatie dat de medewerker nog in dienst was van de gemeente Drimmelen.

B4.2 Uitkeringen pensioenen voormalige bestuurders

Voor voormalige leden van colleges van Burgemeester en Wethouders zijn de volgende rechtspositionele regelingen met daaraan gekoppelde en financiële verplichtingen van belang.

Uitkeringen voormalige bestuurders

Betreft op basis van de Wet Appa toegekende wachtgelduitkeringen. Omvang en duur van de uitkeringen zijn afhankelijk van door betrokkene opgebouwde diensttijd, genoten wedde en gerealiseerde neveninkomsten. In de begroting 2020 zijn voor de jaren 2020 tm 2022 wachtgelden begroot, omdat drie voormalig bestuurders een beroep doen op de wachtgeldregeling.

Waardeoverdracht opgebouwde pensioenrechten.

Op basis van de Wet Appa bestaat voor wethouders sinds een aantal jaren de mogelijkheid, binnen een zes maanden na aftreden, tot waardeoverdracht van de opgebouwde pensioenaanspraken. De omvang van de opgebouwde pensioenrechten is afhankelijk van de tijdsduur dat betrokkene het wethouderschap heeft uitgeoefend waaronder onder bepaalde voorwaarden mede begrepen de uitkeringstijd. De omvang van de lopende pensioenaanspraken wordt jaarlijks geïnventariseerd. De actuele waarde van de opgebouwde pensioenrechten van de zittende en oud-wethouders bedraagt ultimo 2019 circa € 1,6 miljoen. Voor risicoafdekking in dit verband is binnen het financieel totaal kader een overeenkomstige voorziening beschikbaar.

B 4.3 Rechtspositionele regelingen gemeentelijk personeel

Op grond van de voor het gemeentelijk personeel geldende rechtspositionele regelingen en/of afspraken zijn hierin de volgende categorieën te onderscheiden: Vakantie verlofuren

Vanaf 2014 gelden er nieuwe regels rond meenemen van verlofuren naar een volgend kalenderjaar. Verlofuren hebben daarbij een beperkte houdbaarheid. Wettelijke verlofuren moeten binnen twaalf maanden na afloop van het betreffende kalenderjaar zijn opgenomen. Anders vervallen deze verlofuren. Bovenwettelijke verlofuren hebben daarentegen een houdbaarheid van vijf jaar. Zijn deze verlofuren zes; jaar na toekenning niet opgenomen dan verjaren deze uren. Bij tussentijds ontslag worden de verlofuren die met ingang van de dag van ontslag nog niet zijn opgenomen, uitbetaald. De vergoeding is daarbij gelijk aan het uurloon van de betreffende medewerker voor elk niet genoten verlof uur.

B5. Geprognosticeerde balans

Het vernieuwde BBV bepaalt dat een geprognosticeerde begin- en eindbalans van het begrotingsjaar inclusief meerjarenraming wordt opgenomen.

Tabel Finbgr-B5.1

ACTIVA	Ultimo 2018	Ultimo 2019	Ultimo 2020	Ultimo 2021	Ultimo 2022	Ultimo 2023
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	377.067	831.205	816.593	783.231	749.869	726.506
Materiële vaste activa	56.857.208	71.035.416	71.844.047	68.169.355	64.800.834	60.825.186
Fin. vaste activa: Kapitaalverstr.	211.232	336.477	336.477	336.477	336.477	336.477
Fin. vaste activa: Leningen	381.041	132.349	381.041	381.041	381.041	381.041
Fin. vaste activa: Uitzettingen > 1 jr	1.730.230	2.663.325	1.581.753	1.581.753	508.420	508.420
Totaal vaste activa	59.556.778	74.998.772	74.959.911	71.251.857	66.776.641	62.777.630
Vlottende activa						
Voorraden: Onderh. werk & Overige grond- en hulpstoffen	-317.265	0	0	0	0	0
Voorraden: Gereed prod. en handelsgoederen & vooruitbetalingen	6.271	3.778	3.778	3.778	3.778	3.778
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	8.074.599	8.663.351	8.663.351	8.663.351	8.663.351	8.663.351
Liquide middelen	381.733	360.551	360.551	360.551	360.551	360.551
Overlopende activa	1.419.041	1.731.574	1.731.574	1.731.574	1.731.574	1.731.574
Totaal vlottende activa	9.564.379	10.759.255	10.759.255	10.759.255	10.759.255	10.759.255
Totaal - generaal	69.121.157	85.758.027	85.719.166	82.011.112	77.535.896	73.536.885
PASSIVA	Ultimo 2018	Ultimo 2019	Ultimo 2020	Ultimo 2021	Ultimo 2022	Ultimo 2023
Vaste passiva						
Eigen vermogen	50.852.014	46.084.684	42.777.506	40.491.307	39.488.764	38.637.591
Onverdeeld resultaat		-941.362	-455.299	156.172	187.340	472.794
Voorzieningen	5.925.608	5.870.491	5.508.547	5.565.822	5.631.822	5.697.822
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van een jaar of langer	3.508.583	3.166.195	2.841.195	2.516.195	2.191.195	1.866.195
Totaal vaste passiva	60.286.205	54.180.009	50.671.949	48.729.495	47.499.121	46.674.403

Vlottende passiva

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan een jaar	3.835.838	28.744.252	32.213.451	30.447.850	27.203.009	24.028.716
Overlopende passiva	4.999.114	2.833.766	2.833.766	2.833.766	2.833.766	2.833.766

Totaal vlottende passiva	8.834.952	31.578.018	35.047.217	33.281.617	30.036.775	26.862.483
---------------------------------	------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Totaal - generaal	69.121.157	85.758.027	85.719.166	82.011.112	77.535.896	73.536.885
--------------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

B6. EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van de inkomsten en uitgaven met derden van de overheid. Het EMU-saldo geeft aan of er in een bepaald jaar met reële transacties meer geld uitgegeven is dan er in dat jaar is binnengekomen, of dat er netto geld overgehouden is. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie van de gemeente. Het EMU-saldo van de lokale overheid telt mee voor het EMU-saldo van de totale overheid. Om inzicht te geven in het verwachte EMU-saldo van de lokale overheid is weergave van het saldo een verplicht onderdeel. De cijfers worden daarnaast verstrekt aan het CBS. Sturing op het EMU-saldo is van groot belang in verband met de Wet houdbare overheidsfinanciën (HOF). Het vernieuwde BBV bepaalt dat in de begroting de ontwikkeling van het EMU-saldo over het vorig begrotingsjaar, het begrotingsjaar en de drie daaropvolgende begrotingsjaren moet worden opgenomen.

Tabel Finbgr-B6.1

EMU-saldo	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
a. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-5.708.692	-2.821.115	-1.674.729	-971.375	-565.718
b. Mutatie (im)materiële vaste activa	14.632.346	794.019	-3.708.054	-3.401.883	-3.999.010
c. Mutatie voorzieningen	-55.117	-361.944	57.275	66.000	66.000
d. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	314.772	0	0	0	0
e. Boekwinst bij verkoop effecten en boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo (a-b+c-d-e)	-20.710.927	-3.977.079	2.090.600	2.496.508	3.499.292

De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Investerings tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investerings en uitgaven die worden gedekt uit reserves in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Het EMU-saldo van de gemeente Drimmelen voor 2020 komt uit op € 4 miljoen negatief. Het betekent dat in EMU-termen de uitgaven € 4 miljoen groter zijn dan de inkomsten.

In de septembercirculaire van 2019 is de EMU referentiewaarde voor de gemeente Drimmelen - € 2.066.000 waardoor de referentiewaarde wordt overschreden in 2020. Vanaf 2021 is het EMU-saldo positief. Er staat op dit moment geen sanctie op het overschrijden van de referentiewaarden. De EMU-referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel van de gemeente in de gezamenlijke tekortnorm.

Bijlagen

---

1. Overzicht actuele beleidsstukken

Programma 1. Burger en Bestuur

1. Communicatiebeleidsplan 2015 - 2019 (raad november 2015)
2. Dienstverlening doen we zó, Kwaliteitshandvest :wat mag u van de gemeente verwachten (B&W, mei 2019)
3. Algemene Plaatselijke Verordening (APV) (raad 1 februari 2018)
4. Visie Dorpsgericht werken (raad, 2019)
5. Integraal veiligheidsbeleid 2019 - 2022 (raad juli 2019)
6. Geluid bij buitenevenementen Gemeente Drimmelen (B&W september 2018)
7. Integraal VTH beleid 2014 / 2018 (februari 2014)
8. Regionaal Crisis Plan 2018-2022
9. Districtelijk uitvoeringsplan opleiden opleiden, trainen, oefenen 2017 – 2019 Bevolkingszorg de Baronie (februari 2017, vastgesteld door het beheerteam Bevolkingszorg de Baronie)
10. Beleidsvisie Externe veiligheid (raad januari 2014)

Programma 2. Openbare ruimte

1. Beleids- en beheerplan wegen Drimmelen 2016-2020
2. Beleidsplan Verkeer en Vervoer (2018)
3. Water- en rioleringsplan Drimmelen 2018-2022 waarin opgenomen het verbreed GRP
4. Beleidsplan Openbare Verlichting, Drimmelen doelmatig en duurzaam verlicht 2015-2019
5. Beleidsrichtlijn 'Bewegwijzering van objecten' (2015)
6. Beleidsnotitie civiele kunstwerken en havens van 8 juni 2009
7. Beleidsplan straat meubilair (2013)
8. Beleidsplan speelruimte 2015-2024 'Spelen is Bewegen'
9. Beleidsplan Hondenbeleid vernieuwing
10. Integraal Groenbeleidsplan 2017-2026 'Groen leeft en verbindt'
11. Algemene Verordening Ondergrondse Infrastructuur

Programma 3. Ruimte, Wonen en Economie

1. Toewijzingsbeleid koopwoningen en kavels (nieuwbouw) (10-9-2009)
2. Visie Duurzaamheid 2040 (21-3-2013)
3. Visie bedrijventerreinen Amerstreek (18-4-2013)
4. Visie en uitvoeringsprogramma Biodiversiteit (3-10-2013)
5. Beleidsplan en uitvoeringsprogramma Duurzaamheid 2013-2017 (19-12-2013)
6. Nota Horecabeleid (19-12-2013)
7. Nota en uitvoeringsprogramma Vrijtijdseconomie 2014-2018 (19-12-2013)
8. Integraal beleid Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH-beleid) (27-2-2014)
9. Structuurvisie 2033 (27-2-2014)
10. Bestemmingsplan Buitengebied (Ruimtelijke plannen) (13-3-2014)

- 11.Toekomstplan haven Lage Zwaluwe (21-5-2014)
- 12.Reclamenota 2014 (29-1-2015)
- 13.Actieplan haven Lage Zwaluwe (8-10-2015)
- 14.Welstandsnota 2015 (8-10-2015)
- 15.Nota Grondbeleid 2016-2020, (28-01-2016)
- 16.Nota Kostenverhaal 2016-2020 (28-01-2016)
- 17.Notitie 'Ruimte voor ruimte 2016' (25-02-2016)
- 18.Beleidsplan Inzameling huishoudelijke afvalstoffen gemeente Drimmelen (24-03-2016)
- 19.Detailhandelsvisie gemeente Drimmelen (24-03-2016)
- 20.Strategie oude haven Drimmelen (21-04-2016)
- 21.Beleid Logies (tijdelijke) werknemers (2-06-2016)
- 22.Beleidsnota Reststroken gemeentegrond 2016 (30-6-2016)
- 23.Nota woningbouwprogramma 2016-2024 (30-06-2016)
- 24.Centrumplan Made (8-09-2016)
- 25.Bouwverordening wijziging verordening 2016 (10-11-2016)
- 26.Woonvisie 2017-2021 (9-3-2017)
- 27.Verordening winkeltijden Drimmelen 2017 (6-4-2017)
- 28.Toekomstplan haven Terheijden 2017-2033 (6-7-2017)
- 29.Erfgoedverordening gemeente Drimmelen 2017 (16-11-2017)
- 30.Verordening bedrijveninvesteringszone centrum Made 2018-2022 (14-12-2017)
- 31.Verordening duurzaamheidslening gemeente Drimmelen (14-12-2017)
- 32.Bestemmingsplan Buitengebied, Veegplan 1 (1-02-2018)
- 33.Beleid ontwikkeling landgoederen (8-03-2018)
- 34.Regionale Energiestrategie West-Brabant Ons 2050 (8-03-2018)
- 35.Integraal beleid gemeente Drimmelen voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (19-04-2018)
- 36.Actualisatie Bodemkwaliteitskaart (31-05-2018)
- 37.Verordening starterslening 2018 (31-05-2018)
- 38.Verordening speelautomaten(hallen) Drimmelen 2018 (28-06-2018)
- 39.Havenverordening Drimmelen 2018 (28-06-2018)
- 40.Verordening Hoorcommissie Plannen 2018 (5-07-2018)
- 41.Beleidskader grootschalige zonnevelden (13-09-2018)
- 42.Beleidskader zonnepanelen voor eigen gebruik (13-09-2018)
- 43.Nota Kostenverhaal 2019-2023 (15-11-2018)
- 44.Actualisatie verordening startersleningen, duurzaamheidslening en blijverslening (13-12-2018)
- 45.Beleidsnotitie Loonwerk-, grondverzet- en transportbedrijven buitengebied (4-07-2019)

Programma 4. Sociaal domein

1. Algemene subsidieverordening Drimmelen 2017
2. Beleidsplan Jeugdhulp 2015 - 2018, 2014
3. Beleidsnota Participatiewet 2015, 2014
4. Beleidsnota Sport en beweegbeleid 2015-2020, 2015
5. Beleidsplan jeugd en jongeren 2018-2021, 2017
6. Beleidsplan mantelzorg, 2015 en evaluatie mantelzorg 2016

7. Beleidsplan Voor- en vroegschoolse Educatie, 2011; nieuw plan eind 2019
8. Beleidsplan Wmo 2013-2016, 2013
9. Aanvulling op beleidsplan Wmo "Samen werken aan zelfredzaamheid", 2014
10. Beleidsplan 3D, 2019
11. Beleids- en uitvoeringsplan minima en schuldhulpverlening 2019 tot en met 2022
12. Beleidsplan Lokaal gezondheidsbeleid Kerngezond Drimmelen 2019-2022, 2018
13. Kadernota Maatschappelijke accommodaties 2019-2026
14. Nieuw subsidiebeleid peuterspeelzalen Drimmelen, 2017
15. Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) 2015-2018, 2015
16. Subsidiebeleid vrijwilligersorganisaties, 2012, en evaluatie subsidiebeleid, 2017
17. Toekomstvisie zwembaden 2017
18. Uitvoering onderhoudsplan kunstwerken 2015-2018, 2014
19. Uitvoeringsplan verbetering toegankelijkheid "Kom Binnen" 2017
20. Verordening Jeugdhulp 2017
21. Verordening leerlingenvervoer 2017
22. Verordening Wet maatschappelijke ondersteuning 2015- 2019
23. Verordening onderwijshuisvesting 2015
24. Visienota Samen aan zet, 2017
25. Notitie Opvang en bescherming in de regio Breda vanaf 2020, 2017
26. Gemeenschappelijke Regeling Schoolverzuim en VSV regio West-Brabant, 2017
27. Gemeenschappelijke Regeling voor Veilig Thuis West Brabant, 2018
28. Wijzigingen Hulp bij het Huishouden per 2019, 2018
29. Uitvoeringsbesluit re-integratie Sociale Zekerheid 2015
30. Verordening individuele studietoelage Participatiewet 2015
31. Verordening individuele inkomensvoet Participatiewet 2015
32. Verordening re-integratie Participatiewet 2015
33. Verordening handhaving sociale zekerheid 2015
34. Verordening tegenprestatie sociale zekerheid 2015
35. Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive Participatiewet 2015
36. Verordening afstemming sociale zekerheid 2015
37. Verordening cliëntparticipatie sociale zekerheid
38. Implementatieplan toekomst WAVA / !GO Mensenwerk is de basis.

Algemene beleidsdocumenten

1. Financiële verordening 212
2. Verordening 213
3. Normenkader / controleprotocol
4. Kaderplan interne beheersing en interne controleplan
5. Kadernota (Financiële richtlijnen / spelregels)
6. Nota risicomangement
7. Nota verbonden partijen / richtlijnen
8. Nota reserves en voorzieningen

9. Nota waarderen en afschrijven
10. Nota inkopen en aanbesteden
11. Treasurystatuut
12. BBV wetgeving
13. BBV diverse notities
14. Wet markt en Overheid
15. Wet op de Vennootschapsbelasting/ VPB

2. Baten en lasten per taakveld

---

2. baten en lasten per taakveld

		Begroting 2020		
Taakvelden		Lasten	Baten	Saldo
0.1	Bestuur	1.989.937	1.500	1.988.437
0.2	Burgerzaken	822.809	291.804	531.006
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	97.282	50.000	47.282
0.4	Overhead, Ondersteuning organisatie	7.405.443	7.400	7.398.043
0.5	Treasury	135.296	103.814	31.482
0.61	OZB woningen	265.356	3.268.999	-3.003.643
0.62	OZB niet-woningen	87.337	1.203.000	-1.115.663
0.63	Parkeerbelasting			
0.64	Belastingen overig		69.405	-69.405
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	537	33.569.222	-33.568.685
0.8	Overige baten en lasten	130.722		130.722
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	2.500		2.500
0.10	Mutaties reserves	2.150.858	4.516.674	-2.365.816
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten			
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	1.616.302	1.500	1.614.802
1.2	Openbare orde en veiligheid	405.049	13.925	391.124
2.1	Verkeer, wegen en water	4.622.446	129.224	4.493.222
2.2	Parkeren	78.978	7.933	71.045
2.3	Recreatieve havens	94.266	130.800	-36.534
2.4	Economische havens en waterwegen	2.987	5.000	-2.013
2.5	Openbaar vervoer	117.903	5.000	112.903
3.1	Economische ontwikkeling			
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	123.148	20.124	103.024
3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	176.780	82.400	94.380
3.4	Economische promotie	136.281	119.000	17.281
4.1	Openbaar basisonderwijs			
4.2	Onderwijshuisvesting	804.106	94.373	709.733
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.042.699	195.776	846.923
5.1	Sportbeleid en activering	188.444		188.444
5.2	Sportaccommodaties	1.623.224	494.569	1.128.655
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	102.742		102.742
5.4	Musea	1.975		1.975
5.5	Cultureel erfgoed	59.025		59.025
5.6	Media	429.830		429.830
5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	2.724.574	12.822	2.711.752
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.990.298	303.283	1.687.014
6.2	Wijkteams	577.869		577.869
6.3	Inkomensregelingen	4.024.883	3.203.317	821.566
6.4	Begeleide participatie	1.668.211		1.668.211
6.5	Arbeidsparticipatie	453.632		453.632
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	456.211	212.000	244.211
6.71	Maatwerkdienst-verlening 18+	5.060.239		5.060.239
6.72	Maatwerkdienst-verlening 18-	4.161.250		4.161.250
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	122.465		122.465
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	236.366		236.366

7.1	Volksgezondheid	2.537.005	5.950	2.531.055
7.2	Riolering	1.766.306	3.551.230	-1.784.923
7.3	Afval	2.695.733	3.376.960	-681.227
7.4	Milieubeheer	1.129.213	500	1.128.713
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	145.492	111.450	34.042
8.1	Ruimtelijke ordening	4.979.569	3.720.290	1.259.280
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	1.260.590	1.642.617	-382.027
8.3	Wonen en bouwen	995.733	722.740	272.993
		61.699.899	61.244.599	455.300

3. Taakvelden per programma

---

3. Taakvelden per programma

Omschrijving programma	Taakvelden	Begroting 2020		
		Lasten	Baten	Saldo
Burger en Bestuur	0,1 Bestuur	1.989.937	1.500	1.988.437
	0,2 Burgerzaken	822.809	291.804	531.006
	1,1 Crisisbeheersing en brandweer	1.611.200		1.611.200
	1,2 Openbare orde en veiligheid	405.049	13.925	391.124
Openbare ruimte	2,1 Verkeer, wegen en water	4.535.127	96.900	4.438.227
	2,2 Parkeren	67.779	1.320	66.459
	2,4 Economische havens en waterwegen	215		215
	2,5 Openbaar vervoer	6.005		6.005
	3,3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	44.660		44.660
	5,7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	2.524.397	4.971	2.519.426
	7,2 Riolering	1.766.306	3.551.230	-1.784.923
	7,3 Afval	107.060		107.060
	7,4 Milieubeheer	18.166		18.166
	7,5 Begraafplaatsen en crematoria	145.492	111.450	34.042
Ruimte, wonen en economie	0,3 Beheer overige gebouwen en gronden	97.282	50.000	47.282
	1,1 Crisisbeheersing en brandweer	5.101	1.500	3.601
	2,1 Verkeer, wegen en water	87.319	32.324	54.995
	2,3 Recreatieve havens	94.266	130.800	-36.534
	2,4 Economische havens en waterwegen	2.773	5.000	-2.227
	2,5 Openbaar vervoer	111.899	5.000	106.899
	3,2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	123.148	20.124	103.024
	3,3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	132.120	82.400	49.720
	3,4 Economische promotie	136.281	119.000	17.281
	5,5 Cultureel erfgoed	59.025		59.025
	5,7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	117.145	7.851	109.295
	7,3 Afval	2.588.673	3.376.960	-788.286
	7,4 Milieubeheer	1.111.047	500	1.110.547
	8,1 Ruimtelijke ordening	4.979.569	3.720.290	1.259.280
8,2 Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	1.260.590	1.642.617	-382.027	
8,3 Wonen en bouwen	995.733	722.740	272.993	
Sociaal domein	2,2 Parkeren	11.199	6.613	4.586
	4,2 Onderwijshuisvesting	804.106	94.373	709.733
	4,3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.042.699	195.776	846.923
	5,1 Sportbeleid en activering	188.444		188.444
	5,2 Sportaccommodaties	1.623.224	494.569	1.128.655
	5,3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	102.742		102.742
	5,4 Musea	1.975		1.975

	5,6	Media	429.830		429.830
	5,7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	83.031		83.031
	6,1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.990.298	303.283	1.687.014
	6,2	Wijkteams	577.869		577.869
	6,3	Inkomensregelingen	4.024.883	3.203.317	821.566
	6,4	Begeleide participatie	1.668.211		1.668.211
	6,5	Arbeidsparticipatie	453.632		453.632
	6,6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	456.211	212.000	244.211
	6,71	Maatwerkdienst-verlening 18+	5.060.239		5.060.239
	6,72	Maatwerkdienst-verlening 18-	4.161.250		4.161.250
	6,81	Geëscaleerde zorg 18+	122.465		122.465
	6,82	Geëscaleerde zorg 18-	236.366		236.366
	7,1	Volksgezondheid	2.537.005	5.950	2.531.055
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	0,10	Mutaties reserves	2.150.858	4.516.674	-2.365.816
	0,5	Treasury	135.296	103.814	31.482
	0,61	OZB woningen	265.356	3.268.999	-3.003.643
	0,62	OZB niet-woningen	87.337	1.203.000	-1.115.663
	0,64	Belastingen overig		69.405	-69.405
	0,7	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	537	33.569.222	-33.568.685
	0,8	Overige baten en lasten	130.722		130.722
	0,9	Vennootschapsbelasting	2.500		2.500
Overhead	0,4	Overhead, Ondersteuning organisatie	7.405.443	7.400	7.398.043
			61.699.899	61.244.599	455.300

4. Afkortingenlijst

---

4. Afkortingenlijst

AB	Algemeen Bestuur
APPA	Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
Arbo	Arbidsomstandigheden
AVA	Algemene Vergadering van Aandeelhouders
BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
BBV	Besluit begroten en verantwoorden
B&W	Burgemeester en wethouders
BIZ	Bedrijven Investeringszone
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Bijzonder Opsporingsambtenaar
BRP	Basisregistratie personen
BRZO	Besluit Risico Zware Ongevallen
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
BV	Besloten Vennootschap
BVL	Brabants verkeersveiligheidslabel
CACO	Calamiteitencoördinator
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CO2	Koolstofdioxide
CROW	Kennisorganisatie op het gebied van infrastructuur, openbare ruimte, verkeer en vervoer en werk en veiligheid.
DB	Dagelijks Bestuur
DEA	Drimmelense Energie Agenda
D en O	Dienstverlening en ondersteuning
Diftar	Gedifferentieerde tarieven waarbij per huishouden geregistreerd wordt hoeveel afval aangeboden wordt
DO	Definitief ontwerp
EBI	Eerste Bijzondere Inspectie
EMU	Europese Monetaire Unie
EVZ	Ecologische verbindingszone
FIDO	Wet Financiering Decentrale Overheden
FTE	Fulltime equivalent
GB	Grondbedrijf
GFT	Groente-, fruit- en tuinafval
GG	Grondgebied (afdeling)
GGA	Gebieds Gerichte aanpak
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke Gezondheids Zorg
GHG	Gemiddelde hoogste grondwaterstand
GHOR	Geneeskundige Hulp bij Ongevallen en Rampen
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GROGZ	Gemeenschappelijke regeling Openbare Gezondheidszorg
GRP	Gemeentelijk rioleringsplan
HbH	Hulp bij het huishouden
HIC	High Impact Crime
IBA	Individuele Behandeling Afvalwater (zuiveringsinstallatie)

IBOR	Integraal Beheer Openbare Ruimte
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
IEGG	In exploitatie genomen gronden
IHP	Integraal Huisvestings Plan onderwijs
IMK	Instituut voor Midden- en Kleinbedrijf
IKC	Integrale Kind Centra
IOAW	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	Wet Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
ISA	Instituut voor Sportaccommodaties
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
KCV	Kleinschalig Collectief Vervoer
KRW	Kaderrichtlijn Water
LBK	Luchtbehandelingskast
MA	Maatschappelijke Aangelegenheden (afdeling)
MARB	Gemeenschappelijke regeling Milieu & Afval Regio Breda
MBO	Middelbaar beroepsonderwijs
MKB	Midden- en Klein bedrijf
MOP	Meerjaren onderhoudsprogramma
MVO	Maatschappelijk verantwoord ondernemen
NEN	Nederlandse Normalisatie Instituut
NOC/NSF	Nederlandsch Olympisch Comité / Nederlandse Sport Federatie
NV	Naamloze Vennootschap
OGZ	Openbare GezondheidsZorg
OMWB	Omgevingsdienst Midden- en West Brabant
OZB	Onroerendzaakbelasting
PIOFHA- JC	Personeel, inkoop, organisatie, financiën, huisvesting, automatisering, juridische zaken en communicatie
P-wet	Participatiewet
PZN	Personen- en Zorgvervoer Nederland
RAV	Regionale Ambulance Voorziening
RBL	Regionaal Bureau Leerplicht
RGT	Revitalisering Generiek Toezicht
RMC	Regionale Meld- en Coördinatiefunctie
RO	Ruimtelijke ontwikkeling
RUPS	Regionaal Uitstapprogramma voor Prostituees
RWB	Regio West-Brabant
SER	Sociaal Economische Raad
SES	Sociaal Economische Samenwerking
SiSa	Single information Single audit
SLW	Stichting LangstraatSpoorlijn West
SW	Sociale werkvoorziening
SWO	Stichting Welzijn en Ondersteuning Drimmelen
TCO	Total cost of ownership
TH	Toezicht en handhaving
THUP	Toezicht & Handhaving Uitvoering Programma
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VAB	Vrijkomende Agrarische Bebouwing

VGRP	Verbreed Gemeentelijke RioleringsPlan
VIP	Vrijwilligers Informatie Punt
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO	Voorlopig ontwerp
VO	Voortgezet onderwijs
VRI	Verkeersregelinstanties
VTH	Vergunningverlening-, toezicht- en handhaving
VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
VVN	Veilig Verkeer Nederland
VWS	Volksgezondheid Welzijn en Sport
Wajong	Wet arbeidsondersteuning Jonggehandicapten
WAVA	Werkvoorzieningschap Aanvullend werk Voor Allen
WGR	Wet gemeenschappelijke regelingen
WMO	Wet maatschappelijke ondersteuning
WNT	Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
Wro	Wet Ruimtelijke Ordening
WSJG	Waarstaatjegemeente
WSW	Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wsw	Wet sociale werkvoorziening
WWZ	Wonen Welzijn Zorg Drimmelen

5. Investeringsprognose 2020 - 2024

---

5. Investeringsprognose 2020- 2024

Investeringsprognose 2020-2024									
Pr g nr	Nr	Omschrijving	Status	Invest. bedrag 2020	Invest. bedrag 2021	Invest. bedrag 2022	Invest. bedrag 2023	Invest. bedrag 2024	Economisch / maatschapp elijk nut
Thema Wegen									
2	1	Gladheidbestrijding faecaliëzuiger	Ongewijzigd			16.500			Economisch
2	2	Sneeuwploeg (2 stuks)	Ongewijzigd				16.000		Economisch
2	3	Aanbrengen brug de Schans	Ongewijzigd		100.000				Economisch
2	4	Verkeersveilig maken Crullaan (minimale variant) / Sectorale uitvoering Crullaan (verhoogde fietspaden)	Ongewijzigd	684.000					Economisch
2	5	Verkeersveilig maken Zeggelaan (minimale variant)	Ongewijzigd	635.000					Economisch
2	6	Aanhangstrooier	Ongewijzigd					40.000	Economisch
2	7	Parkeerplaatsen sportverenigingen en fietsvoorzieningen	Ongewijzigd	110.000					Economisch
2	8	Kwaliteitsverbetering Oude Haven Drimmelen: c. Wandelpromenade / Havenkade	Ongewijzigd	575.000					Economisch
2	9	Kwaliteitsverbetering Oude Haven Drimmelen: d. Biesboschweg	Ongewijzigd		200.000				Economisch
Totaal thema Wegen				2.004.000	300.000	16.500	16.000	40.000	
Thema Groen en speelvoorzieningen									
3	10	Kwaliteitsverbetering Oude Haven Drimmelen: e. Parkje	Ongewijzigd	150.000					Economisch
Totaal thema Groen en speelvoorzieningen				150.000	-	-	-	-	
Thema Water									
2	11	Rioolvervang Den Deel 1 (Made)	Ongewijzigd		165.600				Economisch
2	12	Rioolvervang Geraniumstraat (Made)	Ongewijzigd		499.500				Economisch
2	13	Rioolvervang Stationsstraat (Made)	Ongewijzigd		367.200				Economisch
2	14	Rioolvervang Patronaatstraat (Made)	Ongewijzigd		531.900				Economisch
2	15	Rioolvervang Meidoornlaan / Hoefkensstraat (Made)	Ongewijzigd			765.900			Economisch

2	1	Riolvervanging Zwaluwseweg (Hooge Zwaluwe)	Ongewijzigd			202.500			Economisch
2	1	Riolvervanging Schoolstraat / Dreef (Made) (incl. bijraming vanuit Amb.niv.)	Ongewijzigd			788.000			Economisch
2	1	Riolvervanging Adellaan (Made)	Ongewijzigd			40.500			Economisch
2	1	Riolvervanging Lucia Eijckenstraat (Made)	Ongewijzigd			44.100			Economisch
2	2	Riolvervanging Wilgenstraat (Made)	Ongewijzigd			108.900			Economisch
2	2	Riolvervanging Plukmadestraat (Made)	Ongewijzigd			186.300			Economisch
2	2	Riolvervanging Fresiastraat (Made)	Verschoven van 2020 naar 2022			343.800			Economisch
2	2	Riolvervanging omg. Baroniestr., omliep en Schoutenstraat (Terheijden)	Ongewijzigd				675.000		Economisch
2	2	Riolvervanging Abraham Kuijperstraat (Lage Zwaluwe)	Ongewijzigd				107.100		Economisch
2	2	Riolvervanging Dokter Dooremanstraat (Lage Zwaluwe)	Ongewijzigd				63.900		Economisch
2	2	Riolvervanging Wethouder Dubbelmanstraat (Lage Zwaluwe)	Ongewijzigd				237.600		Economisch
2	2	Riolvervanging Marktkant (Terheijden)	Ongewijzigd				136.800		Economisch
2	2	Riolvervanging Antwerpsestraat (Made)	Ongewijzigd				612.900		Economisch
2	2	Riolvervanging Onder langs dijken (H. Zwaluwe)	Verschoven van 2020 naar 2024					1.399.500	Economisch
2	3	Riolvervanging Terheijden Hoofdstraat	Verschoven van 2020 naar 2024					886.500	Economisch
2	3	Rioolontstopper	Ongewijzigd	60.000					Economisch
Totaal thema Water				60.000	1.564.200	2.480.000	1.833.300	2.286.000	
Totaal Programma 2. Openbare ruimte				2.214.000	1.864.200	2.496.500	1.849.300	2.326.000	
Thema Versterken economische structuur									

3	3	Winkelstrip Nieuwstraat	Ongewijzigd	150.000						Economisch
	2	Lage Zwaluwe								
Totaal thema Versterken economische structuur				150.000	-	-	-	-		
Totaal Programma 3. Ruimte, wonen en economie				150.000	0	0	0	0		
ICT: vervanging Hardware										
4	3	Aanpassing entree De Cour	Ongewijzigd	103.000						Economisch
	3	Terheijden								
Totaal thema Sociaal culturele accommodaties				103.000	-	-	-	-		
Totaal Programma 4. Sociaal domein				103.000	0	0	0	0		

De meerjarenplanning voor rioolwerkzaamheden toetsen we nog een keer. In Paragraaf C. Onderhoud kapitaalgoederen lichten we dit al toe.

Investeringsprognose 2020-2024									
Pr g nr	Nr	Omschrijving	Status	Invest. bedrag 2020	Invest. bedrag 2021	Invest. bedrag 2022	Invest. bedrag 2023	Invest. bedrag 2024	Economisch / maatschappelijk nut
O	3	Tablets Raad	Ongewijzigd			28.967			Economisch
O	3	Tablets medewerkers & college	Ongewijzigd	30.226				30.226	Economisch
O	3	Discussie-installatie	Ongewijzigd		30.226				Economisch
O	3	2e Discussie-installatie	Ongewijzigd		21.662				Economisch
O	3	Mobile geluidsinstallatie	Ongewijzigd		10.075				Economisch
O	3	Presentatieschermen (vaste tbv raadzaal & draagbare)	Ongewijzigd		22.670				Economisch
O	4	Scanners	Ongewijzigd			12.594			Economisch
O	4	Smartboards	Ongewijzigd			10.075			Economisch
O	4	AO-printer (omg.verg)	Ongewijzigd				25.188		Economisch
Totaal ICT: vervanging Hardware				30.226	84.633	51.636	25.188	30.226	
ICT: vervanging software									
O	4	Softwarepakket CiVision Middelen (incl Web-publishing)	Ongewijzigd					131.484	Economisch

O 4	4	Softwarepakket Welzijn (Centric GWS 4 ALL)	Ongewijzigd			67.169			Economisch
O 4	5	Softwarepakket Welzijn (Centric GWS 4 ALL)	Ongewijzigd				67.169		Economisch
O 4	6	Softwarepakket Welzijn (Centric GWS 4 ALL)	Ongewijzigd					67.169	Economisch
O 4	7	Icontrol (metadatamanager, DSP)	Ongewijzigd	17.128					Economisch
O 4	8	SmartDocuments (sjablonen)	Ongewijzigd		16.121				Economisch
O 4	9	Workflows (WMS)	Ongewijzigd			26.196			Economisch
O 5	0	JCC klantbegeleidingssysteem	Ongewijzigd		30.226				Economisch
O 5	1	Sportaccommodaties HTA	Ongewijzigd					15.113	Economisch
O 5	2	TIM (tijdregistratie)	Ongewijzigd					25.188	Economisch
O 5	3	Personeelsinformatiesysteem	Verschoven van 2020 naar 2021		35.264				Economisch
O 5	4	Planon (incl. helpdesk)	Ongewijzigd			40.302			Economisch
O 5	5	Verv. Technische infrastructuur	Ongewijzigd					178.334	Economisch
O 5	6	Centraal contentmanagementsysteem /website intergr.	Ongewijzigd		138.537				Economisch
O 5	7	DMS fase 2	Ongewijzigd			120.905			Economisch
O 5	8	DSP/ ZTC	Ongewijzigd			30.226			Economisch
O 5	9	Vastgoed-informatiesysteem (GIS)	Ongewijzigd				125.741		Economisch
O 6	0	Gegevensmagazijn/gegevensmakelaar	Ongewijzigd					70.528	Economisch
O 6	1	Zaaksysteem (Mid-office) & DMS fase 1	Ongewijzigd		285.259				Economisch
O 6	2	n/wro/DURP	Ongewijzigd				30.554		Economisch
O 6	3	Softwarepakket Burgerzaken Cipers	Ongewijzigd					70.528	Economisch
O 6	4	Klachten registratie (prevent)	Ongewijzigd				28.211		Economisch
O 6	5	CMS (sitemanager 3 VIP-totaal)	Ongewijzigd		37.783				Economisch
O 6	6	Procesbeschrijvingen (workflow)	Ongewijzigd				70.528		Economisch
O 6	7	Implementatie Generieke Digitale Infrastructuur	Ongewijzigd					50.000	Economisch

O 6 8	Implementatie Omgevingsvergunning via zaaksysteem	Ongewijzigd					25.000		Economisch
O 6 9	Implementatie Generieke Digitale Infrastructuur	Ongewijzigd						50.000	Economisch
O 7 0	Modernisering GBA (Basisregistratie Personen)	Ongewijzigd						180.000	Economisch
Totaal I&A Software			17.128						
				543.189	284.798	347.203	838.345		
Gemeentehuis									
O 7 1	Meubilair bureau	Verschoven van 2022 naar 2020	335.188						Economisch
Totaal Gemeentehuis			335.188	-	-	-	-		
Tractie en gereedschappen									
B 7 2	Hogedruk reinigers	Ongewijzigd	12.090						Economisch
B 7 3	Aanhangwagens (3 stuks)	Ongewijzigd	19.647						Economisch
B 7 4	Waterwagens (2 stuks)	Ongewijzigd	45.339						Economisch
B 7 5	Containers	Ongewijzigd	22.670						Economisch
B 7 6	Pickups (3 stuks)	Ongewijzigd		128.461					Economisch
B 7 7	Bus enkelcabine	Ongewijzigd		45.339					Economisch
B 7 8	Bedrijfswagen Boa	Ongewijzigd		50.377					Economisch
B 7 9	Bestelauto	Ongewijzigd		30.226					Economisch
B 8 0	Snipperkar	Ongewijzigd		20.151					Economisch
B 8 1	Hakselaar	Ongewijzigd		35.264					Economisch
B 8 2	Bestelauto	Ongewijzigd			30.226				Economisch
B 8 3	Aanhangkar	Ongewijzigd			6.045				Economisch
B 8 4	Containers	Ongewijzigd			22.670				Economisch
B 8 5	Tractor	Ongewijzigd				50.377			Economisch
B 8 6	Bus met laadkraan (3 stuks)	Ongewijzigd						166.244	Economisch
B 8 7	Containers (2 stuks)	Ongewijzigd						40.302	Economisch
Totaal Tractie en gereedschappen			99.746	309.818	58.941	50.377		206.545	

Totaal Bedrijfsvoering	482.289	937.641	395.375	422.768	1.075.116	
Totaal Vervangingsinvesteringen	2.696.289	2.801.841	2.891.875	2.272.068	3.401.116	

Toelichting investeringen

Rioolvervanging Onder langs dijken (H. Zwaluwe)

Rioolvervanging Terheijden Hoofdstraat

Rioolvervanging Fresiastraat (Made)

Oorspronkelijk planden we rioleringswerkzaamheden in de Fresiastraat (Made), Onderlangs Dijken (Hooge Zwaluwe) en Hoofdstraat (Terheijden) in 2020. Nu we nieuwe criteria hanteren, vinden er verschuivingen plaats. Ook deze drie straten nemen we mee in de beoordeling van de planning.

De overige investeringen met betrekking tot programma 2. Openbare ruimte en 3. Ruimte, Wonen en Economie zijn toegelicht in de paragraaf C. Onderhoud kapitaalgoederen.

Aanpassing entree De Cour Terheijden € 103.000

Op 21 mei 2019 heeft het college ingestemd met een investering van € 103.000 voor een nieuwe ingang voor de Cour. Hiermee is door de gemeenteraad ingestemd middels de Kadernota 2020 en verwerkt in de begroting. Om de toegankelijkheid van Cour te verbeteren én om de structurele huurkosten van de grond voor het Kruisgebouw te voorkomen willen we de ingang verplaatsen. De ingang wordt inpandig gemaakt waardoor de Cour toegankelijker wordt. Door een architect zijn tekeningen gemaakt en is een prijsindicatie van € 103.000 afgegeven. Het streven is om medio 2020 met de verbouwing voor de nieuwe ingang te beginnen.

Tablets medewerkers & college

In 2016 hebben beleidsmedewerkers en adviseurs een iPad in bruikleen ontvangen. Na 4 jaar zijn deze economisch afgeschreven. Per gebruiker zal gekeken worden of de iPad ook technisch is afgeschreven en zo ja vervangen moet worden.

I-controller

Op dit moment is de software I-controller in gebruik ten behoeve van functionaliteit van een documentair structuurplan (DSP), en het toekennen van zaaktypen bij het registreren van documenten (post). Deze programmatuur wordt in combinatie gebruikt bij het document management systeem (DMS). In 2020 wordt de werking van het DMS heroverwogen en zal dit aansluitend leiden tot een aanbesteding. Dit betekent dat ook de functionaliteit van het in gebruik zijnde softwarepakket I-controller heroverwogen wordt. Mogelijk geïntegreerd in de aanbesteding van het DMS.

Personeelsinformatiesysteem

Op 1 januari 2016 zijn wij een contract aangegaan met ADP voor 6 jaar met de mogelijkheid om twee keer met twee jaar te kunnen verlengen. Op dit moment zijn er geen redenen het contract open te breken daardoor kan het bedrag dat nu geraamd is voor de vervanging van het personeelsinformatiesysteem worden doorgeschoven naar 2021.

Meubilair

In 2019 gaan we het huidige werkplekconcept evalueren waarbij er op één

domein een pilot wordt ingericht.

Samen met de collega's van dit domein is er een projectgroep samengesteld. Met deze projectgroep en een externe adviseur is er gekeken naar de mogelijkheden binnen dit domein en na de werkzaamheden die de collega's op dit domein uitvoeren. De projectgroep heeft één concept uitgekozen en deze wordt tijdens de pilot in verschillende variëte weggezet. Dit zodat de collega's de verschillende opstellingen kunnen testen.

Deze pilot willen we 2019 uitvoeren omdat we in 2020 op verschillende domeinen aanpassingen willen gaan doen met betrekking tot de comfortproblemen die daar zijn. Tijdens het uitvoeren van deze aanpassingen moeten de domeinen leeg zijn. Dit is dan gelijk een goed moment om de werkplekken, indien de pilot goed is verlopen, in de rest van het gemeentehuis te vervangen.

Na de pilot zal geëvalueerd worden wat de reacties zijn op de nieuwe werkplekken en of deze voldoen aan al onze eisen en wensen. Afhankelijk hiervan wordt dit werkplekconcept in 2020 verder uitgerold in heel de organisatie.

Tractie en gereedschappen

Rioolontstopper / Hogedruk reinigers / Aanhangwagens (3 stuks) / Waterwagens (2 stuks) / Containers

Dit betreffen reguliere vervangingen van diverse tractie en gereedschappen.

6. Specifieke richtlijnen Verbonden Partijen

Inleiding

In de paragraaf Verbonden Partijen staan financiële en beleidsrichtlijnen voor de begroting 2021 van alle Gemeenschappelijke Regelingen met wie de Gemeente Drimmelen verbonden is. In deze begrotingsbijlage beschrijven we de financiële en beleidsrichtlijnen die voor de begroting 2021 van een Gemeenschappelijke Regeling gelden.

Aanvullende beleidsrichtlijnen Regio West-Brabant (RWB)

1. De gevolgen van de besluitvorming in het AB over vrijetijds economie en kennisdiensten zowel beleidsmatig als financieel te verwerken in de kaders en de begroting 2021.
2. In de kaders inzicht te geven in de ambities, de mogelijke omvang en financiële gevolgen van de vorming van een regionaal investeringsfonds.
3. In de 2e bestuursrapportage wordt een voortgangsrapportage verwacht over de realisering van het actieprogramma 2019-2023.

Aanvullende financiële richtlijn Regio West-Brabant (RWB)

Bij de uitvoeringsgerichte taak Kleinschalig Collectief Vervoer geldt voor de vervoersprijs per eenheid een aanpassing aan de hand van de branchegerichte NEA-index. Verder worden de vervoerslasten begroot aan de hand van het geprognosticeerde gebruik van de vervoersvoorziening. Doorbelasting van kosten aan gemeenten en provincie vindt plaats op basis van realisatie.

Aanvullende beleidsrichtlijnen Veiligheidsregio

De Veiligheidsregio heeft als taak zorg te dragen voor crisisbeheersing, risicobeheersing, brandweezorg, bevolkingszorg en geneeskundige hulpverlening bij rampen en crises met als doel gezamenlijk de fysieke veiligheid en maatschappelijke continuïteit in de regio te borgen. Zodoende draagt de veiligheidsregio Midden- en West-Brabant bij aan een veilige omgeving.

1. In het beleidsplan 2019-2023 zijn actiepunten opgenomen, die uiterlijk in 2023 moeten zijn gerealiseerd. In de kaderbrief 2021 geeft de Veiligheidsregio aan welke actiepunten in 2020 centraal staan. In de begroting geeft de Veiligheidsregio aan op welke wijze deze actiepunten worden ingevuld.
2. De begroting 2021 bevat informatie en kengetallen met informatie over toezicht en handhaving van :
  - BRZO- bedrijven
  - BRZO+ -bedrijven
  - Zorginstellingen
  - Overig
3. De begroting 2021 bevat kengetallen/ informatie over de omvang van het ambtelijk apparaat /organisatie alsmede van de financiële ramingen daarvan:
  - aantal vrijwilligers
  - aantal beroeps repressief
  - aantal medewerkers risicobeheersing (advies & vergunningverlening, toezicht &

handhaving)

- aantal medewerkers overig (uitgesplitst naar overhead, veiligheidsbureau)
- aantal medewerkers witte kolom, oranje kolom
- opgave van het materieel (per categorie) per post en het aantal posten.

4. Prestaties apparaat

De begroting 2021 bevat informatie en kengetallen (voor zover nog niet opgenomen en zo mogelijk steeds op een eenduidige manier) over:

a. Onderdeel repressie

- aantal uitrukken (uitgesplitst zoals nu) en uitgesplitst naar scenario.
- inzetten vrijwilligers, beroeps, witte en oranje kolom.
- overschrijdingen inzetten
- slachtoffers brand en ongevallen gevaarlijke stoffen, infectieziekten cat A.

b. Onderdeel preparatie

- Planvorming (Regionaal Crisisplan, Rampen Bestrijdingsplan, Incident Bestrijdingsplan, bereikbaarheidskaarten)
- Multidisciplinair Oefenen Trainen Opleiden (brandweer, witte kolom, oranje kolom, multi).
- Gebieden waar wordt voldaan aan het regionaal beleid voor bluswater en bereikbaarheid.

c. Onderdeel preventie/pro-actief

- Advisering
- Inzicht in aantallen kazernes, waarbij aangegeven welke voldoen aan de eisen.
- Ruimtelijke ordening en projecten
- Evenementen
- Vergunningen Milieu (BRZO, BRZO+, overig)
- Vergunningen Bouw
- Voorlichting
- Voldoen van de brandweerkazernes aan "gezond en veilig werken"

d. Onderdeel meldkamer

- stand van zaken m.b.t. capaciteit en inzet CACO's

e. Onderdeel controles, toezicht en handhaving

- hoe staat het met de implementatie van het basistakenpakket ?
- een algemene rapportage over de bevindingen van de controles (aantallen, overtredingen, opgelegde sancties) met zo mogelijk een differentiatie per gemeente.

Aanvullende beleidsrichtlijnen Omgevingsdienst

1. Breng in de begroting de gevolgen van de inwerkingtreding van de Omgevingswet (2021) voor de omgevingsdienst in beeld. De gevolgen voor de dienst zijn hoofdzakelijk financieel en organisatorisch (incl. informatievoorziening) van aard.

2. Breng in de begroting de gevolgen van de overdracht bodemtaken van provincie naar gemeenten voor zowel de omgevingsdienst als deelnemers(bijdrage) in beeld.

3. Geef in de begroting een meerjarenprognose (doorkijk 4 jaar) van de omvang van de te verwachten werkzaamheden in relatie tot toekomstige ontwikkelingen

en hoe de organisatie hier op inspeelt. Deze richtlijn moet vooral gelezen worden in het licht van de huidige en toekomstige krapte op de arbeidsmarkt en de risico's die daaruit voor de omgevingsdienst en deelnemers kunnen voortvloeien en de veranderingen in de werkprogramma's door onder meer de komst van de Omgevingswet.

4. Hanteer bij het opstellen van de begroting het principe nieuwe werkzaamheden voor oud.

Aanvullende beleidsrichtlijnen GGD

1. De GGD voert in West-Brabant de in de Wet Publieke gezondheid aan de gemeenten opgedragen taken uit. Op onderdelen betreft dit ook taken die vallen onder andere wetgeving zoals de Jeugdwet, Omgevingswet en de wet op de Veiligheidsregio's. De GGD is alert op de rol die zij in keten aanpakken heeft, waarbij passende aansluiting op het lokale beleid leiden.

2. In navolging van de Begroting 2020 zijn de in haar meerjarenbeleidsplan Agenda van de Toekomst verwoorde ambities leidend voor de opstelling van de Begroting 2021. Binnen deze begroting zorgt de GGD voor:

- Het per ambitie opnemen van concrete doelen.
- Verdere optimalisering van de prestatie-indicatoren voor het krijgen van goed inzicht omtrent te behalen resultaten binnen de diverse productgroepen.

3. 'Positieve gezondheid' blijft belangrijk uitgangspunt binnen het handelen van de GGD: burgers worden aangezet tot het voeren van eigen regie, met gebruik van eigen mogelijkheden en hun eigen sociaal netwerk. Voor kwetsbare burgers die onvoldoende eigen regie kunnen voeren levert de GGD in nauwe afstemming met ketenpartners de benodigde bijdrage aan een adequaat vangnet.

4. De GGD zorgt ervoor dat zij in 2021 – in nauwe samenwerking met gemeenten en aansluitend op lokale aanpakken – maatregelen inzet die inwoners, met name jongeren stimuleren om "de gezonde keuze te maken". Dit aan de hand van de eerder door de GGD uitgesproken ambitie om per 2020 invulling te geven aan het Nationale Preventieakkoord via het maken van onderbouwde keuzes in maatregelen.

5. De GGD geeft in haar beleidsbegroting 2021 inzicht in:

- De resultaten die samenhangen met het per 2020 structureel toegekende budget van € 150.000,-- voor de beleidsintensivering Infectieziektebestrijding.
- De mate waarin, naast het via de landelijke RUPS-regeling verkregen budget, beoogd wordt gebruik te maken van de maximale gemeentelijke bijdrage van € 150.000,-- voor de uitvoering van RUPS in West-Brabant, inclusief de mogelijke uitvoeringsscenario's en geplande besluitvorming door het Algemeen Bestuur van de GGD. De GGD brengt ook de belangrijkste behaalde resultaten van de RUPS-aanpak daarbij in beeld.
- De wijze waarop zij de vaccinatiegraad per gemeente in beeld brengt en welke inspanningen zij en Careyn en Thuiszorg West-Brabant verrichten om deze vaccinatiegraad te verhogen en/of zo hoog mogelijk te houden.

Aanvullende beleidsrichtlijnen Regionale Ambulancevoorziening (RAV)

1. De Minister voor Medische Zorg en Sport streeft ernaar om de nieuwe wet ambulancezorg in werking te laten treden per 1 januari 2021. De RAV waarborgt onder deze nieuwe wet de kwaliteit en continuïteit van de ambulancezorg in heel haar werkgebied. De ambulancezorg dient blijvend te worden uitgevoerd zonder gemeentelijke financiële bijdragen.
2. De RAV informeert de gemeenten tijdig en volledig over de wijze waarop zij de ambulancezorg onder de nieuwe wet uit gaat voeren.
3. Het Algemeen Bestuur stelde de definitieve besluitvorming over de meest geschikte rechtsvorm voor de RAV uit totdat er duidelijkheid is over de toekomst van de ambulancezorg. De RAV informeert de gemeenten over de mogelijkheden om over te gaan naar de meest geschikte rechtsvorm. De overgang mag voor gemeenten niet leiden tot nadelige (financiële) gevolgen.
4. De RAV doet de gemeenten een voorstel voor een nieuwe set prestatie-indicatoren om de kwaliteit van de ambulancezorg te meten. De prestatie-indicatoren voor het spoedvervoer maken hier onderdeel van uit:
  - responstijd A1 (melding-aankomst meer dan 15 minuten): 5,5%
  - responstijd A2 (melding-aankomst meer dan 30 minuten): 5,0%

7. Nieuw beleid

7. Nieuw beleid

De gemeenteraad heeft op 4 juli 2019 de Kadernota 2020 vastgesteld. Hierbij is besloten om een deel van de beleidswensen incidenteel te verwerken. De wens van het college is echter om ook beleidswensen met een structureel karakter, indien er financiële ruimte is, in te vullen. Het betreft de volgende beleidswensen:

Tabel RV-7

Beleidswensen		in € 1.000						
	Omschrijving	Progr.	Invest.	S / I	2020	2021	2022	2023
1	Formatie-uitbreiding BOA's (1 fte)	1		S	68	68	68	68
2	Installatieverantwoordelijke Nen 3140	2		S	60	60	60	60
3	Werkvoorbereider Kabels en leidingen	2		S	pm	pm	pm	pm
4	Beleidsmedewerker Economische zaken (0,33 fte)	3		S	23	23	23	23
5	Nieuwe wet inburgering	4		S	-	pm	pm	pm
	Dekking: rijksbijdrage	4		S	-	pm	pm	pm
6	Doordecentralisatie Beschermd Wonen/Maatsch.Opvang	4		S	-	pm	pm	pm
	Dekking: rijksbijdrage	4		S	-	pm	pm	pm
7	Coordinator Wmo (0,22 fte)	4		S	17	17	17	17
Totaal beleidswensen					168	168	168	168

Toelichting beleidswensen

1. Formatie-uitbreiding BOA's

Op dit moment werken er twee BOA's bij de gemeente. De BOA-werkzaamheden zijn voortdurend in ontwikkeling, waarbij we zien dat de BOA's steeds meer taken krijgen. Daarmee neemt ook het verwachtingspatroon over de BOA's toe. Dat is vooral te zien in het aantal meldingen wat wekelijks binnen komt voor de BOA's. Het blijkt ondoenlijk deze allemaal op een goede manier af te handelen, wat nogal eens tot frustraties leidt (zowel bij inwoners als ook bij de BOA's zelf) en een veelgehoorde klacht is.

Daarnaast zijn de BOA's een specialistische tak van dienst. Een dergelijke dienst heeft een dagelijkse aansturing nodig om de juiste prioriteiten te stellen, de administratieve taak (die groot is) zo efficiënt mogelijk uit te voeren, en zaken van en naar de gemeente en anderzijds de politie goed door te geleiden. Hierbij dient niet alleen de AVG in acht genomen te worden, maar sinds 2019 ook de Wet Politiegegevens en het Besluit Politiegegevens BOA's. Dit vergt een goede aansturing. Gelet op dit alles is een derde BOA, die tevens de coördinatie op zich neemt, noodzakelijk.

2. Installatieverantwoordelijkheid

De gemeente beheert elektrische installaties (pompgemalen, gebouwen, elektrisch gereedschap etc.). De Arbowet verplicht ons een beheerder voor die installaties aan te wijzen. De NEN 3140 eist dat verantwoordelijkheden bij een daartoe

bevoegd persoon worden belegd. Medewerkers van de buitendienst volgden opleidingen waardoor zij met elektrische installatie mogen werken. Een installatieverantwoordelijke ontbreekt. De persoon heeft een elektrotechnische opleiding en bemoeit zich met het inrichten en beheren van elektrische installaties. We willen samen met gemeente Geertruidenberg een externe en bevoegd persoon aanwijzen.

3. Werkvoorbereider kabels en leidingen

In 2017 heeft de gemeenteraad de Algemene verordening ondergrondse infrastructuur vastgesteld. Een uitvloeisel daarvan is het Handboek Ondergrondse Infra en het aanpassen van de leges (verordening). We merken dat een behoorlijk deel van de werkzaamheden die de nutsbedrijven uitvoeren ondermaats is. We gaan de controle op de werkzaamheden maar ook de voorbereidingen verscherpen. Daarvoor is nu geen capaciteit. We creëren hiervoor een functie die voor een deel betaald wordt uit de leges. We verwachten met deze aanpak ook meer leges binnen te halen. In de Najaarsnota geven we u meer inzicht in de (geprognostiseerde) inkomsten.

Een van onze medewerkers is niet meer in staat zijn eigen functie uit te voeren. De Wet poortwachter verplicht ons een andere functie voor hem te zoeken. Vanuit deze re-integratie vullen we een deel van de Functie Werkvoorbereider Kabels en Leidingen in. Zijn huidige functie komt vacant.

4. Beleidsmedewerker Economische Zaken

Momenteel is er 0,67 FTE beschikbaar voor de beleidsmedewerker Economische Zaken. Het college ziet grote economische opgaven liggen en wil graag de dienstverlening aan de Drimmelse bedrijven naar een hoger plan tillen. Hiervoor is uitbreiding van de formatie naar 1,0 FTE noodzakelijk.

5. Nieuwe wet inburgering

Het Rijk is voornemens om de inburgering per 2021 drastisch te veranderen. De regie voor inburgering gaat terug naar gemeenten, waarbij gemeenten onder meer inburgering moeten inkopen en nieuwkomers begeleiden bij inburgering en participatie. Vanaf 2019 worden voorbereidingen getroffen voor de nieuwe taken. Zo gaan we met de regiogemeenten en MidZuid een pilot starten voor duale trajecten voor statushouders, waarbij werkervaring en taal/inburgering gecombineerd worden. Bij het Rijk dienen we hiervoor een subsidieverzoek in. De financiële consequenties van de nieuwe wetgeving zijn nog niet bekend.

6. Doordecentralisatie Beschermd Wonen/Maatschappelijke Opvang

Vanaf 2021 wordt iedere gemeente verantwoordelijk voor Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang. Mensen met psychiatrische en sociaal-maatschappelijke problemen moeten zo zelfstandig mogelijk kunnen wonen en meedoen. Wij overleggen samen met de andere gemeenten in onze regio over de overdracht van deze taken van centrumgemeente Breda naar de regiogemeenten. De overdracht en afbakening van taken heeft consequenties voor Drimmelen. Dit traject kent nog veel onzekerheden en ook financiële risico's. Mogelijk wil Breda vooruitlopend op de decentralisatie al enkele taken bij de regiogemeenten wegleggen.

7. Coördinator WMO

De coördinator Wmo heeft onvoldoende uren voor de aansturing van het cluster in combinatie met de voorliggende beleidstaken Wmo. Het aantal aanvragen Wmo wordt complexer en de doelgroep meer divers, waardoor meer aansturing

en begeleiding van de medewerkers nodig is. Hiervoor is naast de reeds beschikbare capaciteit 0.22 fte extra nodig.